

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SURİYELİ KADIN MÜLTECİLERİN ENTEGRASYON
PROBLEMLERİ: İSTANBUL-TOPSELVİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yağmur TOPÇU

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

Tez Danışman: Doç. Dr. Pınar YAZGAN HEPGÜL

Ağustos 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SURİYELİ KADIN MÜLTECİLERİN ENTEGRASYON
PROBLEMLERİ: İSTANBUL – TOPSELVİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yağmur TOPÇU

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyoloji

“Bu tez 26/08/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Doç. Dr. Pınar YAZGAN HEPEL	Başarılı	
Doç. Dr. Savim Atila Demir	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Kadir İÇAY	Başarılı	

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
--	---	-------------

Öğrencinin	
Adı Soyadı	: YAĞMUR TOPÇU
Öğrenci Numarası	: Y15601009
Enstitü Anabilim Dalı	: SOSYOLOJİ
Enstitü Bilim Dalı	:
Programı	: ☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	: SURİYELİ KADIN MÜLTECİLERİN ENTEGRASYON PROBLEMLERİ: İSTANBUL-TOPSELVİ ÖRNEĞİ
Benzerlik Oranı	: %6

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

06.08.2019
Öğrenci İmza

☐ Sakarya Üniversitesi Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Pınar Yağcı HEPAĞUL
Tarih: 06.08.2019
İmza:

☐ KABUL EDİLMİŞTİR ☐ REDDEDİLMİŞTİR EYK Tarih ve No:	Enstitü Birim Sorumlusu Onayı
--	-------------------------------

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR LİSTESİ.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
1.1. Suriye ve İç Savaş	6
1.2. Suriyeli Mülteciler ve Göç Kuramları.....	6
1.2.1. Neo-Klasik Göç Kuramı	7
1.2.2. Hareketlilik Geçiş Hipotezi	9
1.2.3. İkiye Bölünmüş İşgücü Piyasası Teorisi.....	11
1.2.4. Merkez-Çevre İlişkiler Kuramı.....	11
1.2.5. Göç Sistemleri Teorisi	13
1.2.6. Çatışma Kuramı	13
1.2.7. Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı Ekseninde Türkiye’deki Suriyeliler	16
1.3. Türkiye’nin Mültecilik Politikası.....	17
1.4. Krizin Türkiye Üzerindeki Etkisi.....	18
1.4.1. Türkiye’nin Suriye İçin Uyguladığı Politika	19
1.4.1.1. Türkiye’nin Açık Kapı Politikası	20
BÖLÜM 2: TOPSELVİ’DEKİ SURİYELİ KADINLAR: TOPLUMSAL UYUM VE KABUL SÜRECİ.....	22
2.1. Entegrasyon.....	22
2.2. Entegrasyon Politikaları	23
2.3. Suriyelilere Yönelik Entegrasyon Politikaları	26
2.4. Kadın ve Göç.....	28
2.5. Suriyeli Kadınların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu	30
2.6. Göç Sürecinde Suriyeli Mülteci Kadınların Yeri	33
2.7. Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Suriyeli Kadınlar	35

2.8. Sosyal Dışlanma ve Göç Olgusu.....	36
2.9. Literatür Taraması.....	37
BÖLÜM 3: BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	41
3.1. Suriye’den Topselvi’ye Sığınma Nedenleri	43
3.2. Sosyal İlişkiler ve Algı Olgusuna Yönelik Değerlendirmeler	45
3.3. Uyum Sürecine Yönelik Bulgular	56
3.4. Kültürel Entegrasyona Yönelik Değerlendirmeler.....	60
3.5. Entegrasyon ’un Sağlık Üzerindeki Etkileri	62
3.6. Entegrasyon Sürecinde İletişim ve Dilin Etkileri.....	64
3.7. Entegrasyon ve İstihdam Sürecinin Analizi	66
3.8. Devlet Politikalarının Entegrasyona Etkileri	67
SONUÇ	70
KAYNAKÇA	80
EKLER.....	88
ÖZGEÇMİŞ.....	90

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Avrupa Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TDK	: Türk Dil Kurumu
VB	: Ve Benzeri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Suriyeli Mülteci Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	42
---	----

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: Suriyeli Kadın Mültecilerin Entegrasyon Problemleri (İstanbul-Topselvi Örneği)			
Tezin Yazarı: Yağmur TOPÇU		Danışman: Doç. Dr. Pınar YAZGAN HEPGÜL	
Kabul Tarihi: 06.08.2019		Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + (tez) + 2 (ek)	
Anabilim Dalı: Sosyoloji			
2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş tüm ülkede geniş çaplı bir hal almıştır.İç karışıklığının ortaya çıkmasında Suriye’nin çok dinli, çok etnisiteli ve çok mezhepli toplumsal yapısı sebebiyle içeride ayrılıklarının yaşanmış olmasının büyük etkisi vardır. Bu rejimin miras merkezi genel yapı itibariyle gücünü yitirmiş olmasıyla uluslararası camianın birçok müdahaleleri bu iç savaşın kazananı olmayan derin bir krize dönüştürdü. Devam eden egemen güç mücadelesinin kurbanları Suriyeli insanlar olmuştur. Çalışmanın amacı Suriye’den ülkemize sığınan Suriyeli kadınların entegrasyon problemlerini incelemektir. Araştırmanın konusu olan Suriyeli kadınlarla görüşme yapabilmek amacıyla ilk kişiyle iletişime geçebilmek için kolayda örneklem yönteminde faydalanılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemi, mülakat veri toplama aracı ve gözlem ile Topselvi’de yaşayan 15 Suriyeli kadınla gerçekleştirilmiştir. Bunun akabinde ise kartopu örneklem yöntemi vasıtasıyla diğer görüşme yapılacak kadınlara ulaşılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında ise yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla derinlemesine mülakat yapılmıştır. Görüşme sonrasında elde edilen veriler yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda Suriyeli kadınların Türk toplumuna entegrasyon sürecinde zorluklar yaşadıklarını bazı kadınların kendini toplumdaki soyutladığını göstermiştir. Dil bilmemelerinden kaynaklı iletişim sorunları da entegrasyon süreçlerini zorlaştırmaktadır.			
Anahtar Kelimeler: Mülteci, Sığınmacı, Kadın, Entegrasyon, Göç			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	☐
Title of Thesis: Integration Problems Of Syrian Women Refugees: Topselvi Example		
Author of Thesis: Yağmur TOPÇU Supervisor: Doç.Dr. Pınar YAZGAN HEPGÜL		
Accepted Date: 06.08.2019 Number of Pages: v (pretext) + (main body) + (app.)		
Department: Sociology		
The civil war began in 2011 in Syria spread all around the country. The multi-faith, multi ethnic and multi-sect social structure of Syria, which caused to have factions within the society, was the significant reason behind the civil war. Since the center of this regime lost its power as a whole, many interventions of the international community turned this civil war into a deep crisis that has no winner. The victims of the ongoing dominant power struggle have become the Syrian people. This paper aims to examine the integration problems of Syrian women who took refuge in our country. Convenience sampling method has been used to reach out the first contact with the purpose of interviewing the Syrian women who are the research object. This study realised with 15 Syrian women living in Topselvi by means of qualitative research method, interview data collection tool and observation. Subsequently, other women to be interviewed were reached out through snowball sampling method. In data collection phase, in-depth interviews were interviews were made via semi-structured interview form. The data gained through the interviews were interpreted thereafter. The study shows that Syrian women had difficulties during integration period with Turkish society and some of them even detached themselves from the society. Communication problems due to their not knowing the language also made the integration process difficult for them.		
Keywords: Refugee, Asylee, Woman, Integration, Migration		

GİRİŞ

2011 yılında Arap devrimi süreciyle beraber Tunus'ta, baskıcı rejime karşı birtakım toplumsal ayaklanmalar başlamıştır. Arap halklarının özgürlük ve demokrasi taleplerine, Suriye yönetimi sert bir tutum sergilemiştir. Bu ayaklanmalar Esad yönetimi tarafından kanlı bir şekilde bastırılmaya çalışılmıştır. Demokrasi hak ve taleplerine karşılık silahlı müdahaleler yapılmıştır. Suriye yönetimine bağlı kolluk kuvvetlerinin göstericilere karşı ateş açması olayın boyutunu farklı bir yöne çekmiştir. Ateşli silahların kullanılması, Suriye'de bir iç savaşın başlamasına sebep olmuştur. Esad yönetiminin şiddetinden kaçan halk, komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Suriyeli mülteciler başta Türkiye olmak üzere Irak, Ürdün, Mısır, Lübnan gibi ülkelere göç etmişlerdir. 29 Nisan 2011'den itibaren Türkiye'nin Suriye'ye karşı izlediği 'açık kapı politikası' doğrultusunda Suriyeli mülteciler Türkiye'ye giriş yapmıştır (Yılmaz, 2013: 2).

Türkiye'ye sınırına giren tüm Suriyelilere 'geçici koruma statüsü' hakkı tanınmıştır. 'Geçici misafir' olarak adlandırılan Suriyeli mülteciler, Türkiye'de kalma süreleri artmaya başladıkça sosyal, ekonomik, kültürel, güvenlik gibi birçok konuda sorunlar olumaya başlamıştır. Suriyeli mülteciler Türkiye sınırdan geçtikten sonra kayıtları alınmakta, daha sonra da kamplara yerleştirilmektedir. Kampların kapasitelerinin yetersiz kaldığı durumlarda, Suriyeliler kamp dışına çıkarak şehirlere göç etmişlerdir. Göçler coğrafi mobilité tarzında olduklarından göç eden insanların değerleri inançları, alışkanlıkları, yaşam biçimlerini kendileriyle birlikte gittikleri ülkeye de götürmektedir. Kültürel anlamda bir zenginlik sunarken, toplumda farklılıklara ve uyum sorunlarına neden olabilmektedir. Şehirlerde ise ekonomik düzenide bozulmalara, çarpık kentleşmeye, güvenlik konusunda sorunlara yol açmaktadır. Suriyeli mülteciler farklı dil, kültür ve yaşam tarzlarına sahip olduklarından dolayı 'toplumsal uyum' süreçleri gecikmektedir. Suriyeli mültecilerin entegrasyonlarını sağlamak amacıyla sosyal uyum politikalarının geliştirilmesi gerekmektedir (Özdemir, 2017: 124).

Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusu 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaş sebebiyle ülkemize sığınan Suriyeli kadın mültecilerin entegrasyon süreçlerini, neler yaşadıklarını, Türk toplumundaki yerel halkla uyumunu ele almaktır. Türkiye'nin Suriyelileri kabul ve uyum süreci içerisinde yaşanan olumlu ve olumsuz yanlarının Suriyeli kadınlara

etkisini incelemektedir. Bu bağlamda Suriyeli kadınların yaşamış oldukları sorunların sebeplerini, ortaya çıkış biçimlerini değerlendirecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Suriye’de meydana gelen olaylar ve Ortadoğu’da ortaya çıkan krizler sebebiyle ülkesinden kaçarak Türkiye’ye sığınan kadın mültecilerin Türkiye’de neler yaşadıklarını vb. konuları ele almaktadır. Bu açıdan Suriyeli kadın mültecilerin Türk toplumuyla yani yerel halkla uyum sağlayamadıklarını, yabancı hissettiklerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda entegre olamamaktan kaynaklı olabilecek, uyum sorunlarını tespit etmek ve bu sorunların önüne geçebilmek için çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. İlk başlarda misafir olarak adlandırılan Suriyeli insanlar, Suriye’de savaşın uzun sürmesiyle birlikte daimi bir durum haline gelmiştir. Özellikle kamp dışında yaşayanlar şehirlerde sosyal ve ekonomik sorunlara ilişkin olarak entegrasyon sorunları yaşamaktadırlar. Suriyeli sığınmacılar, İstanbul yoğun bir şekilde göç etmişlerdir. Bu çalışmada ise, İstanbul’un bir ilçesi olan Topsoğlu’deki Suriyeli kadınların toplumsal kabul ve uyuma ilişkin görüşlerini, belirlemek ve bu sorunlara ilişkin çözümler geliştirmektir. Bu şekilde hızlı bir artışın en önemli sebebi ise, Türkiye’nin izlediği açık kapı politikasıdır.

Araştırmanın Önemi

Türkiye son on yıla kadar göç veren bir ülke konumundayken özellikle Arap Baharı olarak adlandırılan ayaklanmaların Suriye’ye yansımalarının ardından, Suriye’de belirli olaylar patlak vermiştir. Bunun en büyük ve en dramatik etkisi ise Suriyeli sivil halk üzerinde olmuştur. Kaçınılmaz bir şekilde diğer ülkelere göçler başlamıştır. Suriye’den en çok göç alan ülke ise Türkiye olmuştur. Araştırmanın önemi ise; hem olayın insani yönüyle alakalı hem de gelen mültecilerin Türk toplum yapısına uyumuyla doğru orantılıdır. Çünkü bombalardan, silahlardan kaçan ve ülkeye sığınan insanların sorumluluğunu üstlenmek insani bir tavidir. Ancak bunun kontrol altına alınmaması halinde birçok problemin ortaya çıkması işten bile değildir. Özellikle Suriyeli kadın mültecilerin kadın oldukları için daha hassas ve sömürülmeye daha müsait olduğu görülmektedir. Araştırmanın önemi ise tam olarak bu noktada başlamaktadır. Gelen bireylerin topluma uyum noktasında ne gibi sıkıntılar yaşadığını ortaya koymak ve çözüme dair alternatifler sunarak, gelecekte oluşacak olumsuz durumları önlemek için bir zorunluluktur.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bir topluma başka toplumdan sonradan dâhil olup uyum sağlamak zor bir iştir. Suriyeli kadınlar savaş sebebiyle Türkiye'ye göç ederek bir entegrasyon sürecine dahil olmuşlardır. Mülakatın sınırlılığı ise Suriye'de 2011 yılında yaşanan iç savaş sebebiyle ülkemize sığınan Suriyeli kadın mültecilerin yaşadıkları entegrasyon problemidir. Bu amaç doğrultusunda sınırı İstanbul'dur. Araştırma Topsiselvi'de gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda çalışmada Topsiselvi'de yaşayan yaşları 18-45 aralığındaki 15 kadın mülteci ele alınmıştır.

Araştırmanın Soruları

Suriyeli kadın mültecilerin entegrasyon problemlerine odaklanan bu çalışmanın araştırma soruları şöyledir:

- **Temel soru;** Suriyeli mülteci kadınların yaşadığı entegrasyon problemleri nelerdir?
- Suriyeli kadınların, bunun yanında Türk toplumuyla sosyal ilişki ve algı açısından sorunlarının neler olduğunu?
- Suriyeli kadınların, ekonomi ve geçimlerini sağlama hususunda karşılaştıkları sorunlarının neler olduğunu nelerdir?
- Suriyeli kadınların dil ve iletişim konusunda yaşadıkları sorunlar neler olduğunu?
- İstihdama yönelik entegrasyon problemleriyle ilgili yaşadıkları sorunlarının neler olduğunu belirlemek maksatlı sorular sorulmuştur.

Veri Toplama Yöntemi

Nitel bir çalışma olan bu çalışmada; teorik çerçeveyi oluşturmak için kaynak tarama yöntemi kullanılmış olup; bu bağlamda kitaplar, dergiler, makaleler ve akademik çalışmalardan yararlanılmıştır. Araştırmada görüşme, doküman analizi, gözlem vb. nitel veri toplama yöntemlerinden faydandırıldığı ve olayların doğal ortam içinde gerçekçi ve de bütüncül bir şekilde ele alındığı araştırma türü olarak adlandırılan nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 120).

Sosyoloji, antropoloji, psikoloji vb. sosyal bilimlerde toplum ve insan davranışları incelenmektedir. Bu tür davranışları sayılarla ifade etmek çok zordur. Yapılan ölçümler

sadece kişilerin nasıl bir davranış biçimini gösterir olayın ‘Niçin’ boyutuyla ilgilenmez. Toplum ve insanların davranışlarının ‘Niçini’ni anlamak maksadıyla gerçekleştirilen araştırmalara niteliksel ‘Qualitative’ araştırma denilmektedir. Nitel araştırmada amaç, bireylerin içinde yaşadığı toplumda gerçekleşen olayların nasıl oluştuğunu anlamak ve yorumlamaktır. Nitel araştırmayla nasıl?, niçin?, ne şekilde? gibi soruların cevapları aranmaktadır. Nitel araştırma yöntemleri: Örnek olay, fenomenoloji, gönüllü teori ve etnografidir. Bu araştırmada ise *fenomenoloji* diğer bir adıyla olgubilim olarak desenlenmiştir. Fenomenolojide durumlar, olaylar ve de kavramlar olabilmektedir (Kafadar, 2014: 14-17).

Fenomenolojide bilincinde olduğumuz fakat detaylı ve derinlemesine bir görüşe hakim olmadığımız olgulara değinilmektedir. Olgubilimi bize tamamıyla uzak olmadığımız bununla birliktede çok iyi kavrayamadığımız olguları araştırmayı hedefleyen konular için uygun zemin hazırlamaktadır. Bu hususta araştırma yapan kişi görüşme yapılan kişilerin bireysel deneyimleri ile alakadar olmaktadır. Toplumumuzda bir sorun haline gelmeye başlayan Suriyeli insanların entegrasyon süreçlerini ve toplumla ilgili problemlerini belirlemek ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla olgu bilim araştırma deseni kullanılmıştır. Buradaki amaç tüm unsurları genellemek değil, olguları açıklamak ve tanımlamak önemlidir. Bu hususta evreni temsil etme iddiasında bulunmamaktadır. Suriyeli kadın mültecilerle yapılan bu araştırmada bireylerin tecrübelerini ve bu tecrübelerini ne şekilde anlamlandırdıklarını öğrenmeye çalışmak, fikirlerini derinlemesine sunmak maksadıyla görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 121).

Ayrıca araştırmanın asıl amacını oluşturan ‘Suriyeli Kadın Mültecilerin Türk toplumuna entegrasyon sürecini’ anlayabilmek için Topselvi’de yaşayan Suriyeli kadınlarla derinlemesine, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanarak görüşmeler yapılmıştır. Örneklem olarak araştırmada kartopu örneklem tercih edilmiştir. Araştırma adına yapılan mülakatlar 04.12.2018 -10.03.2019 tarihleri aralığında yapılmıştır. Görüşmeler yapılmadan evvelinde katılımcılara rahat bir şekilde cevaplandırılmaları gerektiğini, fikirlerini dilediği gibi ifade edebileceklerini belirtilmiştir.

Yer olarak ise, katılımcıların genellikle yaşadıkları mahallede yani kendilerini güvende hissettikleri alanda yapılmıştır. Görüşme esnasında katılımcının bilgisi ve izin doğrultusunda kısa notlar alınmıştır. Bunlara ilave olarak kesinlikle herhangi bir kimlik

belirtmeden mülakatların güvenilir ve şeffaf olduğunda belirtilmiştir. Bu bağlamda Kartal kaymakamlığına gidilip onay alınıp ve daha öncede kaymakamlıkta rehberlik yapmış, kendisi de Suriyeli olan bir kişiyle birlikte Topselvi’de ikamet eden Suriyeli kadın mültecilerle görüşme yapılmıştır. Çoğunluğu Türkçe sorulduğunda anlamaktadır. Anlaşılmayan yerlerde de rehber vasıtasıyla aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler olabildiğince orijinalliği korunmaya çalışılarak katılımcıların fikirleri hususunda doğrudan alıntı yapılarak betimsel bir yaklaşım ile sunulmuştur. İlk olarak, bu metinler içinde ortaya çıkarılan kavramlar belirli temalar oluşturulmuştur. Temalar arasındaki ilişkiler belirlenerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Yapılan çalışmada çalışmanın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurularak araştırma sorularıyla da ilintili olarak kodlama yapılmıştır. Verilerde azaltılmaya gidilerek, anlamlı olan bölümler tematik olarak oluşturulmuştur. Araştırma esnasına araştırmacı tarafından gözlemlenen görüşmelerin ne manaya geldiği kültürel anlam içerisinde yorumlanmıştır.

2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş sebebiyle Türkiye’ye sığınan Suriyeli kadın mültecilerin entegrasyon süreçlerini, sıkıntılarını anlayabilmek ve çözüm önerilerinde bulunabilmek adına Topselvi’de ikame den 18-45 yaş aralığındaki, 15 Suriyeli Kadın Mülteci ile nitel görüşmeler yapılmıştır. Suriye’den ülkemize sığınan kadın mülteciler araştırmanın nitel boyutunu oluşturmaktadır. Topluma uyum sağlayamayan Suriyeli kadınlarda dışlanma, yalnızlık, sosyal fobi kadınları negatif yönde etkilemektedir.

Araştırmanın İçeriği

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde kuramsal ve kavramsal çerçeveye yer verilmeye çalışılmıştır. İlk bölümde göç olgusu ve göç kuramları üzerinde durulup açıklamalar yapılmıştır. İkinci bölümünde ise, araştırmanın Suriyeli kadın mülteciler açısından toplumsal uyum ve kabul sürecinden bahsedilmektedir. Göç başlığında göçle gelen insanlara yönelik yasal düzenleme ve haklardan bahsedilmiştir. Aynı şekilde birinci bölümde kadın ve göç başlığı altında kadınların göç sürecinde yaşadığı sorunlara ilişkin problemlere yer verilmiştir. Üçüncü bölümdeyse; araştırmanın bulguları ve analizi yapılmıştır. En son olarak sonuç kısmında sonuçların değerlendirilmesi yapılarak öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Suriye ve İç Savaş

2010 yılında filizlenen Arap Baharı, Ortadoğu bölgeleri başta olmak üzere birçok ülkeyi dolaylı da doğrudan etkilemiştir. 2011 yılının Mart ayında Suriye’de rejim karşıtı gösteriler başlamıştır. Suriye yönetiminin göstericilere karşı sergiledikleri sert tutum sebebiyle sivil halk Suriye’yi terk etmiştir. Suriye’deki iç savaşın şiddetinden kaçan halk Türkiye’ye sığınmıştır. Bu durumda Türkiye, Arap baharından dolayı bir şekilde etkilenmiştir. Türkiye ‘açık kapı politikası’ çerçevesinde ırk, dil, din ayrımı yapmaksızın herkesi ülkesine kabul etmiştir. Sınırdan giren Suriyelilere ‘geçici koruma statüsü’ vermiştir. Sınırdan geçen Suriyelileri kamplara yerleştirmiştir. Suriyeli mültecilerin farklı kültür, dil ve yaşam tarzlarına sahip olmaları nedeniyle Türk toplumuyla uyum sağlama noktasında sorunlar ortaya çıkmaktadır (Özdemir, 2017: 115). Arap baharıyla beraber ortaya çıkan demokratik isteklere karşı sert bir tutum sergileyen Esad yönetimi halka silahla geri püskürtme yapmıştır. Suriye’de rejime destek verenler ve rejim karşıtlarının çatışmaları krize dönüşmüştür (Altundegir ve Yilmaz, 2016: 290).

Suriye’de protestoların giderek artması, Suriye yönetiminin halkın demokrasi taleplerine cevap vermesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Esad, protesto sebebiyle tutuklananların serbest bırakılacağını ve demokrasiye yönelik beklentilerin değerlendirmeye alınacağını ifade etmiştir. Ancak Esad’ın verdiği sözleri tutmamıştır. Reformların yetersiz kalması da bu durumu tetiklemiştir. Suriye’de yaşanan krizler, çatışmalar ve olaylar bize Ortadoğu’da hala bir dengenin kurulmadığını göstermektedir (Sandıklı ve Semin, 2014: 194).

1.2. Suriyeli Mülteciler ve Göç Kuramları

Göçler, savaşlar ve otoriter zorlamadan dolayı ‘zorunlu göç’ ya da bireylerin kendi özgür iradelerine bağlı olarak ‘gönüllü göç’ şeklinde olabilmektedir. Suriyeli mültecilerin iç savaşı sebebiyle zorunlu olarak göç etmesi ‘ zorunlu göç’ kategorisine girmektedir. Ulaşım araçlarının ve iletişim yaygınlaştığı ve ucuzladığı göç bireylerin işe girmek, daha iyi koşullarda çalışmak ailelerini ve kendilerini daha iyi standartlarda bir yaşam alanı oluşturmak için, iki ülke arasında kalıcı ya da geçici olarak yer değiştirmesi şeklinde olmaktadır. Göç olgusu, ortaya çıktığı dönemlerin ekonomik, kültürel, siyasi gibi belirleyici unsurlar tarafından belirlenmiştir. Göç kuramlarına yönelik literatürdeki

açıklamalar, dünyadaki dönemsel olarak gerçekleşen ekonomik ve siyasi olaylarında etkisi büyüktür. 1960 yılında ortaya çıkan neo-klasik göç teorileri dayandırdıkları iktisat modeline ve o dönemin koşullarına göre, 'bireysel faktörler' göç analizine eklenmiştir. Neo klasik teori, göç aşamasının bireysel bir girişimin bir unsuru olarak ele alırken, bölgeler arasında olan eşitsizliklerin işgücü piyasasındaki talepler doğrultusunda giderilebilecek geçici durumlar olarak yorumlanmıştır. 1970'li yıllarda ortaya çıkan ekonomik krizler, emek sömürüsünün artması gibi etkenlerden dolayı olumsuz bir ortam, kurumsal anlamdaki eşitsizlik ve dengesizlikler sorgulanmaya başlanmıştır. Bu anlamda, merkez-çevre ilişkileri boyutunda, merkez ülkelerin çıkarlarının uluslararası göçün ortaya çıkmasında etkili olduğunu ve göçü yönlendirdiğini düşünen dünya sistemi göç teorisi ortaya çıkmıştır. 1990'lı yıllardan sonra, uluslararası iletişim, ulaşım kaynaklarının gelişmesi, ekonominin küresel bir boyut kazanması uluslararası göç sürecinde ortaya çıkan karmaşık yapısal faktörlere ilave olarak, etnik gruplar, aileler, ilişki ağları, kültürde göçün değerlendirilmesinde etkili olmuştur (Güllüpinar, 2012: 57).

Göçle alakalı çok fazla eski kuram, göçü izah etmeye yönelik itici ve çekici faktörlere değinilmektedir. İtici faktörler, kıtlık, siyasi baskı, savaş ve nüfus baskıları gibi göçü zorlayan ev sahibi olan ülkenin dinamikleridir. Çekme kuvvetleri ise, daha iyi yaşam şartları, az nüfus gibi tersi faktörlerdir. Göç olgusu itme-çekme kuramlarıyla açıklanamayacak heterojen bir süreç olarak kabul edilmektedir (Yazgan, 2010: 18).

Göç olgusunu sosyal, kültürel, psikolojik açılarından incelenebilir. Fakat kişilerin yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla yaptıkları emek göçü ya da yaşadıkları hayatı daha iyi bir standartta taşımak amacıyla yer değiştirmeleri göçün ekonomik boyutlara ele alınması konusuna dikkat çekmektedir. Ekonomik anlamda itme-çekme unsurları da önemlidir. Gitmek istenilen ülkenin çekici yönleri ve terk edilecek ülkenin itme yönlerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Göç etmek istenilen ülkenin çekme noktasındaki talep edebilecek yönleri, daha fazla para ve kaliteli yaşama arzusu ön plana çıkmaktadır.

1.2.1. Neo-Klasik Göç Kuramı

İlk sistematik teoriyi, neo-klasik kuramı ortaya çıkarmıştır. Göçlerin ortaya çıkışında arz ve talep doğrultusunda coğrafi konum farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Ülkeler arasında emek karşılığında verilen ücret oranları değişmektedir. Emek piyasası

açısından sınırlı bir emek gücüne sahip olanlar, ücret verme oranı fazladır. Emek ve iş gücü fazla olan ülkelerde ise düşük ücret piyasası hâkimdir. Bu açıklıktan dolayı düşük ücretli işçiler tercih edilmektedir. Ülkemizde savaş sebebiyle gelen Suriyeli mülteciler uzun saatlerde ve düşük ücretlerle çalıştırılmaktadır. Kadınlar açısından ise ucuz iş gücüne sahip bireyler olarak adlandırılmaktadır. Evlere temizliğe giden Suriyeli kadınlar diğer kadınlara göre daha az ücret almaktadır. Bu demografik hareketlerin sonucu ise, emek gücüne sahip ülkelerde emek piyasası daralmakta, buna bağlı ücretler yükselmektedir. Sermaye açısından zengin olan ülkelerde ise ücretler düşüktür. Neo-klasik makro teorisi, ülkeler arasındaki emek piyasasından kaynaklı ücret farklılıkları, istihdam etme konusundaki ayrılıkları sebebiyle göçün ana faktörü olduğunu öne sürmektedir. Bu göç kuramı ayrıca, uluslararası göçün boyutunu ücret ve emek gücü açısından ele almaları bağlamında değerlendirmiştir. Neo-klasik ekonominin makro göç kuramı, göçün kendisi emek gücü piyasasını dengeleyen bir mekanizma olarak nitelendirmektedir. Lewis'e göre; neo-klasik makro ekonomisi göçün tekrardan tersine dönmesini anlatmakta eksiktir. Emek gücü ve buna bağlı olarak ücretlerin göç alan ve göç veren ülkeler anlamında eşit bir düzeyde daimi olması durumunda, kuramsal olarak uluslararası göçün durgunlaşması ve göçün azalması gerekmektedir (Bozdağ ve Atan, 2009: 164).

Uluslararası ücret dengesini sağlayan çok uluslu bir ücret dinamiği bulunmaktadır. Göç akışının yönünü uluslararası denge belirlemektedir. Lewis (1996) uluslararası göçün, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerdeki emek gücü piyasası ve ücret farklılıklarının bir sonucu olduğunu ileri sürmektedir. Lewis'in bu fikirlerinin ortaya çıkardığı süreç, iş piyasasındaki arz-talep dengesinin değişmesinin sebebi ise, zengin ve fakir ülkeler arasındaki donanım farklılıklarının olmasıdır. Zengin ve fakir ülkelerin farklılıklarından dolayı tek yönlü bir göç akışı söz konusudur. Fakir ülkelere zengin ülkelere göçler olmaktadır. Sermayeye göre daha fazla iş gücüne sahip olan zengin ülkeler, iş gücüne göre ise daha fazla sermaye arzına sahiplerdir. Bu durum da, iş gücünün zengin ülkede fakir ülkeye oranla daha yüksek miktarda ücrete sahip olmalarıyla bağlantılıdır. Bu kuramın en önemli öngörüsü, uzun vadede göç alma ya da göç verme vasıtasıyla iş gücü giderlerinin kendiliğinden düzenlenmesidir. Bu teoriye göre, makro düzeyde göç, emeğin coğrafi boyutta farklı bölge olmasından kaynaklı eşitsiz bir şekilde dağılmasından kaynaklanmaktadır. Bu farklılıkta eşitsiz ücretler ve yaşam kalitesi anlamında dengesizlikler söz konusudur. Neo-Klasik Göç kuramına göre, ülkeler arası

ücret farklarının azalması piyasadaki işgücünün yavaşlamasına ve göç akışının durmasına sebep olacaktır. 1960'lı yıllarda Tokar, Ferî ve Ranis tarafından ortaya çıkarılan teori, yapısal manada göçün sebebi olarak işgücü ve sermayenin bölgesel eşit dağılmamasını varsaymaktadırlar. Hayat kalitesi ve ücreti mobilize etmekte, göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki arz-talep oranlarındaki farklılıkların göçün yapısal sebeplerini oluşturmaktadır. Bu teoriye göre ücret farklılıkları azaldıkça, ulusal ekonomiler ve küreselleşme birbirine bağımlı hale gelmektedir. Lee'ye göre (1966) az gelişmiş ülkelerde düşük ücretler nüfusun fazla oluşu ve ekonominin inişi-çıkışı sebebiyle itmekte, gelişmiş ülkelerde yüksek ücretler ve iş olanaklarının geniş olması sebebiyle çekmektedir. Bu kuramın temelinde, işçiler daha az ücret veren ülkelere, zengin ülkelere göç ederler. Ülkelerin ekonomik durumları göç akımlarının yönünü belirler (Ersoy ve Şengül, 2002: 30).

Neo-Klasik Göçün mikro düzeyde bakıldığında ise, makro ekonomik kurama benzer bir tarzda öngörüler ileri sürmektedir. Bu kurama göre, göçe sebep olan ana faktör iş dünyasındaki makro olgularla beraber kişinin kendisidir. Bu kurama göre, göç aşamasını başlatan, daha fazla maliyet elde etmek isteyen kişileridir. Bu kararı vermeden önce yeni bir dil öğrenmek, yeni bir ülkeye entegre olmak gibi bir takım zaruretleri bulunmaktadır. Bu teoriye göre bireyler yararları maksimize etmektedir. Kişiler kendi refahlarını maksimize edebilecekleri bir ülkeye gitmek isterler. Bireyler göç teklifi yapan ülkeleri, rekabet içinde olan göç alan ülkeleri çift yönlü bir karşılaştırma yapar ve içlerinden birini seçer. Diğer yandan ise, kimi kişilerin diğer ülkelere gitmenin daha avantajlı olacağını varsaymaktadır. Neo klasik göçün mikro düzeydeki teorisi, kişilerin göç kararlarını akılcı bir şekilde sosyal sermayelerine en çok katkıyı sağlayacak yönde almaktadırlar. Kişiler sosyal sermayelerini en değerli şekilde kullanacakları ülkelere göç etmektedirler. Göçü bir seçenek olarak değerlendirmeden önce beşeri sermayelerinin bugünkü koşulların net değerleriyle göç edilen ülkenin sağlayacağı kazancın bugünkü net değerini hesaplayacaktır (Kaygalak, 1999: 21).

1.2.2. Hareketlilik Geçiş Hipotezi

Göç hareketlerinin her döneminin kendi içinde ayrıştığını söyleyebiliriz. Göç hareketlerindeki bu farklılaşmanın küresel manada değişmez olarak görülmesi ve kronolojik olarak sınıflandırılması oldukça zordur. Zelinsky, toplumları içinde yaşadıkları düzenin sosyal gelişme ve ekonomik düzeylerine göre sınıflandırarak göç

hareketlerinin nasıl bir değişim yaşıdığına ilişkin sistematik bir analizde bulunmuştur. Zaman-mekân doğrultusunda ortaya çıkan kişisel hareketliliklerin ilerlemesinin, örüntülü bir düzene sahip olduğunu ve bu düzenin modernleşme sürecinin temel bir faktörü olduğunu savunmuştur (Çiftçi, 2011: 19).

Zelinsky Göçleri niteliklerine göre 5 aşamaya ayırmıştır:

Modernite öncesi geleneksel toplumda göç (1.Aşama): Yerleşim bölgelerin kullanımı konusunda, ticaret savaş ve dini adet ve geleneklerin yerine getirilmesi gibi deneyimlerle kısıtlı bir dolaşım vardır. Suriyeli insanlar sınırlarına en yakın ülkelere gelerek, kısıtlı bir göç alanında dağılmıştır. Çünkü can ve mal güvenliğini sağlayabilmek için en hızlı göç edebilecekleri alanları seçmişleridir.

Erken geçiş toplumunda göç (2.Aşama): Kırsal bölgelerden kentsel bölgelere doğru kitlesel bir yoğunluk vardır. Uygun ve kentsel bölgenin çekme faktörlerinin fazla oluşu da etkilidir.

Geç geçiş toplumunda göç (3.Aşama): Kırsal bölgelerden kentsel bölgelerde olan göçte bir durgunluk vardır. Göç akımı olmaktadır. Ancak eski hızı ve yoğunluğu yoktur. Kentler arası göçte bir hareketlenme vardır. Kır-kent göçlerindeki hız azalmıştır.

İleri toplumda göç (4.Aşama): Kırsal bölgelerden kentlere sınırlı da olsa bir göç akımı vardır. Kentler arasında güçlü bir göçmen hareketliliği vardır. Az gelişmiş ülkelerden gelen vasıfsız bir emek piyasası göçü hâkimdir.

Geleceğin süper ileri toplumunda göç (5.Aşama): Yerleşim amaçlı bir yere gitmek ve orada ikamet etmek maksadıyla yapılan göçlerdir. İletişim ve ulaşım sistemlerinin hızlı olması sebebiyle yerleşim amaçlı göçte bir azalma olsa da göç akışında bir azalma meydana gelebilir.

Zelinsky'in aşamaları tüm topluluklar için gereklidir. Modern dünyada alanlar arasındaki eşitsizlikler göçün akış hızını artırdığından, bu hızda bölgeler arasındaki nüfus artışında ve oranında dengesizliklere sebep olmaktadır. Bu göçler öncesinde ve sonrasında kişilerin yeni gittikleri bölgelerle olan ilişkisini ve uyum sorunlarının incelenmesi gerekmektedir (Özcan, 2017: 198).

1.2.3. İkiye Bölünmüş İşgücü Piyasası Teorisi

İkiye bölünmüş iş gücü piyasası teorisi, uluslararası göç hareketinin iş gücü talepleri doğrultusunda meydana geldiğini ifade etmektedir. Göç aşaması, ekonomilerdeki yapısal anlamda değişikliklere bağlanmaktadır. Göç dinamiklerini ise istenilen talepler doğrultusunda açıklamaktadır. Ekonomik piyasada vasıflı-vasıfsız iş gücünün talep edildiği emek ve çalışma süresindeki yoğunluk olmak üzere, iki tip örgütlenme sınırı arasında ikilik yaşamaktadır. Bu teoriye göre göç, iş gücü talebi doğrultusunda şekillenmektedir. Gelişmiş ülkelerde vasıfsız iş gücü ihtiyacı daha fazladır. Türkiye ‘de Suriyeliler ülkelerinde hangi statüde olursa olsun Türkiye’de uzun ve yorucu saatlerde çalışmaktadır. Bu durumu iş dünyasının talepleri oranında istihdam olanakları sağlanmaktadır. Piori’ye göre göç hareketlerini aktivite eden faktör, işçilerin geldikleri ülkede elemanın fazla olması itici faktör olmaktadır. Yüksek işsizlik oranları ve düşük maaşlar sebebiyle ülkelerinden göç etmektedirler (Uyanık, 1999: 3).

Bu teori, yapısal işsizlikle göçmenlere ithafen işgücü talebinin beraber olduğunu kavrayabilmeyi amaçlayan mantıklı bir ifade çıkarmıştır. İkiye bölünmüş işgücü piyasası teorisi, neoklasik yaklaşıma eleştiride bulunmuştur. Şöyle ki, istihdam olanakları ve ücret yönünden eleştirmiştir. Ekonomik açıdan neo klasikçiler, bütün işçilere uygulanamayacağını savunmaktadırlar. Beşeri anlamda sermayeye yapılan yatırımların, istihdam olanaklarının ve ücret oranının belirlenmesinde yeterli değildir. İkili işgücü piyasasının teorisine göre, ücret oranları teknoloji düzeyinin bir faktörüdür. Kişilere verilecek ücretin dağılımında sadece eğitimi vurgulamanın eksik kalacağını savunmaktadırlar. İstihdam ve ücretleri belirleyen faktörün işgücü piyasasındaki işverenlerin belirleyeceğini söylemektedirler. Ücretin kişiye göre değil yapılacak işe göre değerlendirilmelidir. Bu teoriye göre beşeri sermaye yatırımlarında kişilerin serbest bir şekilde karar verme özgürlüğünün kısıtlı olduğunu savunmaktadır. Göç eden bireyin barınma, ekonomi ve beslenme konularında birçok soruna karışılacağını ifade etmektedir (Toksöz, 2006: 18).

1.2.4. Merkez-Çevre İlişkiler Kuramı

Bu teori Immanuel Wallerstein, Castles, Kosacık, Samir Amin gibi düşünürler tarafından geliştirilmiştir. Merkez-Çevre kuramı azgelişmiş-gelişmiş ülkeler veya ‘merkez-çevre’ arasındaki çıkar konusuna endeksli olup, sömürüyü esas alan ilişkileri vurgulamıştır. Bu teoride, gelişmekte olan ülkelerin işgücüne sahip olan kişilerin

gelişmiş ülkelere giderek ülkenin sosyo-ekonomik düzeyine iş gücü olarak katkılarını ele almaktadır. Bu durumda gelişmekte olan ülkelerin ekonomik piyasasını olumsuz etkilemektedir. Wallerstein'in yaklaşımına göre, kapitalizm ve kapitalizmin etkileri göçlerin yapısını belirleyen en temel faktörlerdir. 16.yy'dan bu yana genişleyen dünya pazarı, uluslararası göçün kökenini belirlemiştir. Hâkim olan merkezdeki kapitalist bağlantılar, kapitalist olmayan toplumların çevresine sızmaya başlamasıyla birlikte çevrede nüfus açısından hareketlenmeler olmuştur. Çevre ülkelerinin denetimi altında olan işgücü ve hammadde kapitalist hareketlenmenin sonucu olarak göç hareketlerini bu yöne doğru hızlanmasına sebep olmuştur. Gelişmiş merkez ülkelerde işçi azlığı nedeniyle, çevre ülkelerdeki işçiler, merkez ülkelere göç etmektedir. Bu göç süreci, sömürgecilik fikriyle yakından ilgilidir. Kapitalist sistemin hareketleri, gelişmekte olan ülkeler üzerine göç akışı oluşmakta, böylelikle gelişmekte olan ülkeler sürekli hareket halinde olmaktadır (Dişbudak, 2003: 36).

Merkez-Çevre kuramı teorisi, güçlü kapitalist ekonomilerin ve uluslararası göçü bir dünya sistemi oluşturmak amacıyla olduğunu öngörmektedir. Bu olay, az gelişmiş ülkelerdeki kişilerin daha iyi ücret beklentisine erişmek açısından, gelişmiş ülkelere işgücü olarak göç etmesine neden olmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ihtiyaç duyduğu iş gücünü, az gelişmiş ülkelere karşılayarak bu açığı kapatmaktadır. Böylece göç akımları doğrultusunda bir arz-talep dengesi oluşmaktadır. Genellikle merkez ülkeler, kapitalist ilişkiler sistemini benimseyen, sosyo-ekonomik açıdan gelişmişlerdir. Çevre ülkelerde ise, merkez ülkelere ekonomik açıdan bağlanmış ülkelerdir. Ekonomik zorunluluklar ve kapitalist değerler doğrultusunda birbirlerine bağılırlar (Vural, 2007: 15-17).

Ekonomik küreselleşmenin artmasıyla birlikte, ucuz işgücü az gelişmiş ülkelere karşılanmaktadır. Girdi maliyetlerinin düşük olduğu ve sermayenin artık işgücü olduğu ülkelere doğru yönelmesi söz konusudur (Çağlayan, 2006: 79).

Bu durumlar da, hem işgücünü hareket halinde olmaya itmekte, hem de işgücü piyasasında rekabet ortamı oluşmasına sebep olmaktadır. Bu rekabette özellikle çocuk ve kadın işgücünün sömürülmesine zemin hazırlamaktadır. Rekabet sebebiyle en çok sömürülen kesin çocuk ve kadın işgücüdür. Özellikle kadınların daha ucuza ve uzun saatlerde çalıştırılması tercih nedenidir. Bu hususta özellikle tekstil sektöründe kadın ve kız çocukları tercih edilmektedir (Sayın, 2001: 12). Merkez çevre kuramını, Türkiye ve

Suriye olarak değerlendirecek olursak, Türkiye merkez ülke konumundayken, Suriye ise çevre ülke konumundadır.

1.2.5. Göç Sistemleri Teorisi

Göç sistemleri teorisi, uluslararası ilişkiler bağlamında politik ve ekonomik olarak kuramsal bir teoridir. Bu teoriye göre, karşılıklı olarak göçmen değiş tokuşuyla olan ilişkiler ağı şeklindedir. Bu ağ birbiriyle yakın olan ülkelerle olabileceği gibi birbirinden uzak ülkelerle de gerçekleşebilmektedir. Bu kurama göre, genel manada göç veren ve göç alan iki ülke arasında, kolonyal bir ilişki vardır. Göçe yönelik herhangi bir dinamiği, mikro ve makro düzeyde karşılıklı etkileşimin bir sonucu olabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda makro yapılar daha kapsamlı ve genel kurumsal faktörlere yönelirken, mikro yapılar ise daha çok göçmenlerin davranışlarını, kendine ait olan değer ve inanışlarına göre şekillenmektedir. Faist göç sistemleri teorisini ağ kuramı ve dünya sistemleri kuramı arasında bir geçiş kuramı olarak değerlendirmektedir. Faist'e göre mikro bakışa ait bir yaklaşımın izlerini dünya sistemleri kuramında görmek mümkündür. Faist mikro yaklaşımı ön plana çıkarmayı hedeflemiştir. Böylelikle göçmenlik durumunu temel araştırma nesnesi olarak ele almıştır. Faist'in göç kuramlarına olan bakışı, ağ kuramına zemin hazırlar niteliktedir. Faist uluslararası göçlerin oluşturduğu yeni bir alandan bahsetmektedir. Bu alanın adı ise 'uluslararası toplumsal alanlar'dır. Göç sistemleri teorisi, göçler için tarihsel anlamda bir fikir ortaya koymakta, göç ve göçmenin arasındaki ilişkiyi ortaya koymakta ve göçmenliğin tanımını ve özelliklerini belirleyebilmek konusunda imkân yaratmaktadır (Çağlayan, 2006: 84).

Kuramın dikkat çekici hipotezlerinden biri göç akımlarının ülkeler arasındaki politik ve ekonomik ilişkilerden kaynaklanması nedeniyle, ülkelerinin coğrafi yakınlıklarının önem arz ettiğini savunmaktadır. Bu görüş coğrafi yakınlık olması sebebiyle muhakkak göç akımı olacağını bize göstermez. Diğer bir hipotezinde ise ülkenin birden fazla göç teorisine dâhil olabileceğini söylemesidir. Bu durum göç alan ülkeler için geçerli olabilir. Ancak göç veren ülkeler için söz konusu değildir (Özcan, 2017: 201).

1.2.6. Çatışma Kuramı

Duygu, davranış ve düşüncelerin dışsal ya da içsel olarak gerçekleşen sosyal engelleme ve psikolojik durumlarla bağlantılı olan çatışma kuramı, beklenti ve amaçların

farklılıkları sebebiyle ortaya çıkan mücadele durumudur. Çatışma süreci, çağdaş sosyoloji açısından, sosyal hareketliliğin temeli olarak bakılmaktadır. Karl Marx, çatışma sürecini, kuramsal anlamda birbiriyle bağlantılı olan üç ön kabule göre temellendirmektedir. Ön kabullerden birincisi, insanların ulaşmak için çabaladıkları ‘temel çıkarlarının’ olmasıdır. İkinci ön kabul ise, toplumsal münasebetlerin, zorlayıcı unsuru olan eşit paylaşımın etkisidir. Üçüncü ve son ön kabul ise, düşüncelerin ve değerlerin toplumun tümünü amaçlarını ve kimliğini oluşturan araçlar olmaktan çok farklı toplulukların kendi hedeflerini gerçekleştirmek için yararlandıkları silahlar olduğunu düşündüğü ön kabulüdür. (Aydınalp, 2010: 190).

Çatışma kuramı, Karl Marx’ın sosyal felsefesi ve ekonomik politigine dayanmaktadır. Karl Marx’a göre, toplumsal kolektiftik, mülkiyet ve üretiminin arasındaki ilişkilere göre şekillenmektedir. Marx’a göre ‘siyasal, sosyal, zihinsel yaşam sürecinin maddi üretim tarzı tarafından tayin edildiğini’ söylemektedir. Mülkiyet dağılımı, üretim ilişkileri ve sermaye yapısının belirlendiği bir toplumda kişiler sınıflar arası eşitsiz dağılımdan kaynaklı çatışmalar olmaktadır. Karl Marx ‘Geçmişten, bugüne kadar gelen tüm toplumların tarihini, sınıf çatışmaları tarihi’ olarak değerlendirmektedir. Marx sınıf çatışmaları tarihini üç kategoriye ayırmıştır. Birincisi aynı sınıfın üyesi olan kişiler birlikte hareket eğilimi göstermektedir. İkincisi, toplumda bulunan en önemli grupların ekonomik gruplar olduğunu ve insanlık tarihinin ekonomik grupların diyalektik ilişkilerinden oluştuğunu savunmaktadır. Üçüncüsü ise; birbirlerine karşı görüşte olan sınıfların arasındaki çatışma sürecinin toplumsal örgütlenmenin belirlenmesi konusunda etkinliğini vurgulamaktadır. Karl Marx 1950’lerden itibaren ‘toplumsal bütünleşmeye’ değinerek, toplumsal felsefi düşüncesini ‘çatışma kuramı’ çatısı altında yeniden sistemleştirmektedir. İnsanlar arasındaki çıkar/hedef çatışmalarına gereken önemi vermediğini, toplumsal değişme süreçlerini gerektiği gibi açıklamadığı gerekçesiyle, Pierre Bourdieu, Lewis Coser, Rolf Dahrendorf ve George Simmel, gibi kuramcılarının fikirlerine karşı çıkarak, çatışma sürecini yeniden ön plana çıkarmaktadır (Aydınalp, 2010: 191).

Coser’a göre, çatışma kişilerin önlerine ‘negatif bir referans grubu’ koyarak kişilerin kendi kimliklerinin farkına varmasını sağlamaktır. Düşmanlığı açıklayacak araçları olmadığı sert toplumsal düzenlerde, çatışma tahrip edici ve şiddetli olmaktadır. Sosyal düzen içinde, küçük çatışma gruplarının olması, toplumsal anlamda denge sağlamaktadır. Küçük gruplarla muhalefet olan birey ya da grupların, sistemin geneline

karşı bölücü faaliyetlere girmesine engel olmaktadır. Dahrendorf çatışmayı, ‘tükenmeyen bir sürtüşme kaynağı’ olarak ifade etmektedir. Dahrendorf’a göre, toplumsal normlar sosyal bütünleşme ile açıklanamaz. Toplumsal normlar gücü elinde bulunduran kişilerin çıkarları çerçevesinde açıklanmalıdır. Çatışmanın şiddetini ‘kullanılan silahlar’ çatışmanın yoğunluğunu ise ‘çatışan tarafların katılım ölçüsü ve enerjisine’ göre değişiklik göstermektedir. Bourdieu’ya göre çatışma sadece ekonomik sınıflar arasında olmamaktadır. Bourdieu ‘sınıf’ kavramı yerine ‘alan’ kavramını kullanmayı önermektedir. Mülkiyet ve üretim ilişkileri tek başına toplumsal dinamik değildir. Ekonomik sermayenin yanı sıra, ‘kültürel ve toplumsal sermaye’ tipleri de vardır. Bourdieu kültürel sermayenin eğitim sahasında sınıfsal ayrıcalıkların nasıl ‘resmileştirildiğini’ tahlil etmektedir. ‘Hükmedenler’ ve ‘hükmedilenler’ arasındaki mücadele çatışmanın yalnızca bir boyutudur. Asıl çatışma sembolik alanda olmaktadır. Bu çatışma türüyle iktidarın keyfilğini şeffaflaştırmakta ve ‘meşru tahakküm’ halini almaktadır. Özetle çatışma kuramını şu şekilde açıklayabiliriz; değer ve kaynakların eşitsiz dağılımından kaynaklanan yapısal bir çelişki, siyasi kurum, toplumsal, ekonomik süreçleri, bilimsel, kültürel ve sanatsal faaliyetlerin, toplumda yaşayan grupların karşılıklı olarak anlaşma ve yardımlaşmanın bir sonucu değildir. Karşıt gruplar arasında farklı seviyelerde daimi olarak tekrarlanan çatışmaların sonucu oluşan bir kuramdır (Demir ve Acar, 1992: 47).

Çatışma kuramı ekseninde Suriyeli mülteciler ile Türk halkı arasında çok kültürlülük doğrultusunda toplumda çeşitli sorunlar çıkabilmektedir. İki topluluğun çatışması huzursuzluğa sebep olarak toplumda kaos ortamı oluşturmaktadır. Suriye’deki kültürel yapıları ve değerlerini muhafaza ederek, bir yandan da Türkiye’nin sosyo-kültürel yapılarına ayak uydurmaları gerekmektedir. Göç, niteliksel ve niceliksel parametrelere bağlı olarak, sosyal uyum sorunlarına yol açmaktadır. Göç sadece fiziksel alanda ‘mekânsal yer değişikliği’ niteliğinde değildir. Göçle beraber ev sahibi toplum ve mülteciler arasında, kültürel farklılıklardan kaynaklanan rekabet ve çatışma ortamı oluşmaktadır (Aydemir ve Şahin, 2018: 126). Ortaya çıkan uyum sorunlarına ilişkin çatışma yerine, uzlaşmaya yönelik entegrasyona katkı sağlayacak çözüm önerileri geliştirilmelidir. Türk halkı ve Suriyeliler arasında yaşanacak herhangi bir olay Türkiye’nin uluslararası boyutta imajını zedelemektedir.

Suriyeli mültecilerin Türk halkıyla rekabet ve çatışma içerisinde olduğu bir diğer alanda işgücü piyasasıdır. Suriyeli mültecilerin ‘ucuz işgücü’ olarak nitelendirilmesinden

ötürü, işverenler tarafından tercih edilmektedir. Bu durumda Türkiye’deki halkın işgücündeki olanaklarını sınırlandırmaktadır. Bu sebeplerde toplumda ‘çatışma ortamı’ oluşturmaktadır (Aydemir ve Şahin, 2018: 136).

1.2.7. Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı Ekseninde Türkiye’deki Suriyeliler

Göçmen ilişkilerinde ağ kavramı, uluslararası göçü hızlandırarak, bu döngünün daha sürdürebilir bir hal almasını sağlamıştır (Güllüpnar, 2012: 73). Göçmen ağı, daha yeni bir ülkeye göç eden göçmenlere kolaylık sağlasa da, uyumlarını kolaylaştırırsa da birtakım durumlarda zorluklara sebep olmaktadır. Ağın döngüsüne bakıldığında yardımlaşma ve sosyal uyum sürecinde birbirine destek olan göçmenlerin etkileşimi konusunda fayda sağlasa da, giderek kendi içlerine kapalı ‘getto’ bir yaşam sürmelerine yol açmaktadır. Göçmenlerin sosyal, ekonomik ve diğer ihtiyaçlarını kendi grubundaki bireylerle karşılaması, göç eden ülkeye entegre olmamasına ülkenin şartlarına uyum sağlayamamasına neden olmaktadır. Bu şekilde göçmenler göç ettikleri ülkelere sosyal uyum sürecinde zorlanmaktadır. Örneğin; Suriyeli kadınlar kamplarda ya da kentsel yerlerde dahi Suriyelilerin çoğunlukta olduğu mekânlarda sadece Suriyelilerle iletişim kurmaktadır. Böylelikle gettolaşarak yaşamakta, dil öğrenememekte, sosyal uyumdan giderek uzaklaşmaktadır. (Yalçın, 2004: 53-54).

Göç ağları teorisi, göç alan ülkeler ve göç veren ülkelerinin ilişkilerini incelerken, yeni teori ve biçimleri de takip etmektedir. Göçmen ilişkileri ağı olgusu göçmenlerin göç sebebiyle ayrıldıkları ülkeleriyle, yeni ülkelerindeki göçmenler ve ev sahibi toplumla oluşturdukları ağıdır. Bu ağlar sebebiyle gittikleri yerlerde ‘göçmen kültürü’ bilinci oluşturmaktadır. Suriyeli insanlarda, Türkiye’de pek çok problemle karşılaşmaktadır. Kurdukları ağlar sayesinde yardımcı olabilecek insanlarla bağlantıları vardır. Suriyeliler iş bulma, barınma, sağlık, eğitim vb. ihtiyaçlarını, kurdukları bu bağlar vasıtasıyla karşılayabilmektedir. Ağlar göçmenlere hayati kolaylıklar sağlamaktadır. Ağlar iki yönlü olarak ayırabiliriz. Türkiye’nin Suriye’deki iç savaşın ardından açık kapı politikası uygulaması pozitif bir ağ olurken, Türkiye’yi Avrupa’ya geçişte transit ülke olarak kullanmaları ve bu geçiş sırasında botlarda boğularak ölmeleri negatif bir ağa neden olmaktadır (Güllüpnar, 2012: 74).

Göçmen ilişkileri ağı kuramına göre, göçmenlerin kendi aralarındaki siyasi ve ekonomik bağlarında önemine değinmek gerekmektedir. İlişki ağları giderek genişlemekte ve heterojen bir yapıya doğru ilerlemektedir. Göçmen ağlarının varlığı

sayesinde ekonomik ve sosyal açıdan sorunları yardımlaşma mekanizması ve bürokratik olayların hızlandırılmasıyla çözülmektedir. Göç ve kurulan ağlar arasında çift yönlü bir etkileşim vardır. Özellikle iletişim ve ulaşımın kolay olmasıyla bu ağlar daha hızlı ve güvenilir olabilmektedir. Bu ağlarda dikkat çeken nokta düzenli ve daimi olarak bir göç akışının devamlılığıdır. Devam eden bu akış ağları daha kuvvetli bir hale getirmektedir. Ağlardaki gruplar hemşeri, dinsel topluluklar ve diaspora gibi topluluklardan oluşurken, tam tersi kendi içlerinde muhalif göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki yasal düzenlemelere ilişkin sorunlar oluşabilmektedir (Yıldız, 2010: 15-17).

Network kuramı, Türkiye'ye Suriyelilerin göç etmeleriyle birlikte oldukça sık görülen bir kuram haline gelmiştir. Network kuramıyla birlikte yasal olmayan yollarla göç eden Suriyelilerin ilk defa göç etmelerinden ötürü, masrafların çok olduğu görülmektedir. Daha sonra göç eden Suriyelilerin kurdukları göçmen ağı sayesinde masrafları, ilk göç edenlere oranla daha azdır. Türkiye sınırına giren tüm Suriyelilere 'açık kapı politikası' uygulaması büyük bir kolaylık sağlamıştır (Tarlan, 2014: 59).

Suriyeli insanlar kamplardan ayrılmadan önce daha önce kamptan ayrılarak Türkiye'nin farklı bölgelerine göç eden diğer Suriyelilerle göçmen ilişkileri ağı kurmuşlardır. Kurdukları ağ sebebiyle göçün olumsuzluklarından kurmayanlara oranla daha az etkilenmişlerdir. Genel itibariyle bu çalışmada iki kuram ekseninde ele alınmaya çalışılmıştır.

1.3. Türkiye'nin Mültecilik Politikası

Mülteci politikaları uluslararası anlamda, tüm dünyanın kabul gördüğü şekilde bir 'kriz yönetim politikası' olarak adlandırılmaktadır. Mülteci kriziyle başa çıkma politikasının kendine ait bir takım dinamikleri bulunmaktadır. Mülteci politikası çok yönlü bir süreçtir. Sığınmacıların barınma problemlerinden, çalışma iznine, hâk ve özgürlüklerinin korunmasına kadar birçok probleme cevap vermeye yönelik bir politikadır. Mülteciler 'geçici misafir' olarak adlandırılıyordu. Yıllar geçtiği halde savaş bitmediğinden artık sığınmacı, mülteci statüsüne geçmişlerdir. Mültecilik konusunda sabit politikalar geliştirilmelidir. Acil insani yardım ve uygulanmaya açık politikalara gereksinim vardır. Türkiye, mültecilerin adapte olabilmeleri için, entegrasyonlarını sağlayabilecek uzun vadeli, çözüm odaklı politikalara yönelmelidir (Kirişçi, 2014: 8).

Türkiye Suriye’de yaşanan iç savaş sebebiyle 2011 yılında yoğun bir göçle karşı karşıya kalmıştır. Bu durumda ulusal anlamda güvenlik tedbirlerinin olması ve sığınma politikalarının geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Cenevre Sözleşmesi (1951)’nin Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin yönergesi ile uluslararası hukuki boyutu olan anlaşma gereğince mülteci tanımının olmasını kabul etmiştir. Avrupa dışından gelenleri mülteci olarak kabul etmeyip, coğrafi sınırlama ilkesini sürdürmüştür. Mültecilerin hukuk statüsüne dair protokolünde (1967) coğrafi sınırlama ilkesini esas almıştır. Yalnızca Avrupa’dan gelenler Türkiye’ye yerleşebilirken Avrupa dışında bir ülkeden gelenler ‘mülteci’ hakkını elde ettikten sonra, üçüncü bir ülkeye gidip yerleşebilirler (Altuğ, 1967: 11).

1994 yılında ‘Türkiye’ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye’den ikamet talep eden münferit yabancılar ile topluca sığına amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılar ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esaslar hakkında yönetmelik’ çıkarılmıştır. Bu yönetmelikle birlikte, ülkeye alınma durumunda yapılması gereken işlemler, alınacak tedbirler, uygulanacak ortak hükümler yer almaktadır. Zulüm görebileceği korkusuyla tekrar geri dönmeme ilkesi, Avrupa dışından gelen sığınmacılarında ele alacak şekilde genişletilmiştir (Buz, 2004: 27).

1.4. Krizin Türkiye Üzerindeki Etkisi

Türkiye-Suriye arasında coğrafi açıdan bakıldığında yakınlık neticesi itibariyle çeşitli koruma ve ekonomik alanlarda karşılıklı etkileşimleri vardır. Suriye–Türkiye açısından diğer ülkelere giden kapı durumundadır. Örneğin; Arap ülkeleri, Ürdün, Lübnan vb. Bu iki ülkede yaşayan insanların sınıra yakın yerlerde yaşayan insanlarla akrabalık ilişkileri vardır. Yakın zamana baktığımızda bu iki ülke, yani Türkiye-Suriye arasında Hatay meselesi sorunu vardı (Sandıklı ve Semin, 2014: 193).

Hafız Esad’ın 1990’li senelerde PKK terör örgütüne yardımda bulunması büyük problem teşkil etmiştir. Beka vadisindeki olan olaylara, değişimlere izin vermiş, örgüte destekte bulunmuştur. Sağlamış olduğu destekler sebebiyle iki ülke savaşla burun buruna gelmiştir. Tepkiler neticesinde PKK terör örgüt lideri Abdullah Öcalan 1998 yılında Suriye topraklarından gönderilmiştir. Abdullah Öcalan’ın Suriye’den gönderilmesiyle birlikte karşılıklı ilişkiler normal seyre dönmeye başlayarak, 20 Ekim 1998 yılında Adana Mutabakatı ve Güvenlik İşbirliği Antlaşması imzalanmıştır. Karşılıklı dostluk ve güveni pekiştirmek maksatlı 26 Nisan 1998 yılında Kilis’te

bulunan Yüksektepe Hudut Karakolu ile Suriye’de bulunan Şamarin-Azez bölgesinde birlikte ortak bir tatbikat yapmışlardır. 2009 yılında, Türkiye ve Suriye Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi Anlaşması imzalayarak, gene o yıl içerisinde ilk toplantılarını yapmıştır. Gerçekleşen ilk toplantıda eğitim hizmetleri, ulaşım hizmetleri, sağlık, maddi hususlar ve dış politikadaki süreç hakkında karşılıklı ortak görüşler belirlenmiştir. Bunların akabinde karşılıklı olarak ülkelerin birbirine vize şartını kaldırmışlardır. Bu dönemde Ortadoğu bölgesinde Arap uyanışı ilk hamlelerini yapmaya başlamıştır. Arap ülkelerinde ortaya çıkan hür irade ekonomik hak ve özgürlüklere karşı ılımlı bir tavır sergilemiş ve katkı sağlamaya çalışmıştır (Sandıklı ve Semin, 2014: 194).

1.4.1. Türkiye’nin Suriye İçin Uyguladığı Politika

Türkiye, Suriye’deki bölgesel çıkarları ve de küresel açıdan konumlandığı hedefler doğrultusunda Suriye açısından Esad’ın yönetimin gitmesi üzerine bir politika izlemiştir. Bu bağlamda demokrasi isteyen özgür hak ve iradelerini almayı talep eden halkın verdiği izlenimle bu politikanın işleyeceğini düşünmüştür. Ancak Türkiye, bundan kısa zaman öncesinde iyi diyaloglara sahip olduğu, destek verdiği karşılıklı müzakere imzaladığı Suriye’nin muhalif güçlerle cebelleşeceğini hatta ilerisinde silahlı bir mücadele olacağını tahmin etmemişti. Zira protestoların daha ilk başlarında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Esad’ın kısa süre içinde gücünü kaybedip son bulacağını fikrini beyan ederken, protestoların devamı ile birlikte artık 1.yıla doğru yol alırken bu süreyi 2 yıl zarfına çıkarmıştır. Bunun yanı sıra Ankara’dan yükselen sesler şu şekildeyken; ‘Silahlar durdurulsun, halkın taleplerini duy, istifa et’ bunun yerine ‘erken seçime git’ diye fikirlere bürünmüştür. Suriyeyle alakalı tahminlerin olmamasının sebepleri şu şekildedir: Muhaliflerin güçlü yönlerinin fazlalığı, rejimin gücü ve yönetime yakın planlayıcı uzmanlar Suriye’de yaşanan olayların İslam perspektifinden bakıldığına uyumlu bir biçimde sadece nüfusun yüzde 10’luk kısmını ilgilendiren Nusayri-Alevi’ye karşılık halkın yüzde 70’i gibi bir kısmı oluşturan Sunni bir çoğunluğun başkaldırışı olarak nitelendirilmiştir (Ertuğrul, 2012: 2).

Muhaliflerin, aynı davranışları sergilemesiyle birlikte ülkenin genel gidişatını etkili kolları olarak siyasi, grupsal örgütlenme ve de dini faktörlerinden oluştuğunu düşünmüşlerdir. Ancak Selefi grupları gözden kaçırmışlardı. Arap camiasında büyük bir sükse yaparak 17 gibi oranla kazanım elde etmişlerdi. Buna karşılık, Recep Tayyip Erdoğan ‘Askeri müdahaleleri sonlandırın’ çağrısı yapmıştı. Ancak Esad tarafından

gelen yanıt ise şu şekilde olmuştur. ‘Selefiler denetim altına almadan askeri müdahaleyi durduramayız’ cevabını vermişti. Bu yanıt karşılık Recep Tayyip Erdoğan ise şu sözleri söylemişti: Suriye’de Selefiler’in barındırmadıklarını biliyoruz. Bu diyaloglar basında yer almıştı. Halbuki Suriye’de Riyad-Suriye tarafları arasındaki rekabetin yönlendirilmesini Selefiler tarafından yapılmıştır. Hama’da yaşanan katliamların ilk kıvımcılarını başlatan, destekleyen, ön ayak olan Selefi gruplardır. Muhalif güçlerin amacı, Hristiyanları bu sürece sokabilmek için büyük çaba sarfetmiş, ancak başarılı olamamışlardır. Diğer rejimlere karşılık Selefi cihadını duyurmuştur. Suudi Baş Müftüsü, Arap yarımadasında bulunan kilislerin yıkılmasını öngörmüştür. Bu görüş Hristiyanlarla olan sıcak ilişkiyi de sabote etmiştir. Muhalif güçler arasındaki bu ayrışma görüşler Türkiye’nin harekete geçmesine sebep olmuştur. Böylelikle Ankara’da bulunan bu rejimi desteklemeyen protestoların alakalı öngörülerini revize olmasını düşünmüşlerdir (Ertuğrul, 2012: 3-4).

1.4.1.1. Türkiye’nin Açık Kapı Politikası

Suriye’de 2011’nin Mart ayında protestolar ve gösteriler ile başlayan Arap Baharı olarak adlandırılan kriz giderek büyüyüp iç savaşa dönüşmüştür. İç savaşın hızlı bir şekilde yayılmasıyla birlikte, Suriye’deki insanlar yaşamlarını idame ettirmez hale gelmiştir. Kendi bireysel gereksinimlerini yerine getirememeleri ve can güvenliklerinin olmaması sebebiyle Suriye’yi terk etmeye başlamışlardır. Bu iç savaş sebebiyle insanlar gerek iç gerekse dış göçe sürüklenmiştir. Bu durum dünyanın en büyük insan vakalarından biri haline gelişmiştir. Gerçekleşen bu iç savaş neticesiyle Suriye’den Türkiye’ye doğru Nisan ayında hızlı ve yoğun bir şekilde insan göç etmeye başlamıştır. Tarihler 29 Nisan 2011’i gösterdiğinde bir topluluk Türkiye sınırları içine girmiştir. Suriye’den ayrılarak ülkeyi terk eden kişi sayısı, BM’nin raporuna göre takribi olarak 6 milyon civarındadır. Bunların arasından 4 Milyon kişi ise ülkenin dışına göç ederek gitmişlerdir. Türkiye ile Suriye arasında geçmişten süre gerek insani bağlar, gerekse yakın sınırda olması komşuluk ilişkilerini geliştirmiştir. Suriye’de yaşanan iç savaş sebebiyle, ülkesini terk eden insanlar için ‘açık kapı politikasını’ sürdürmüştür. Böylelikle Türkiye diğer ülkelere oranla en çok sığınmacıyı kabul eden ülke konumundadır (Tunç, 2015: 35-36).

Savaş sebebiyle Suriyeli insanların toplu olarak göç etmeleri 1994 yılındaki yönetmeliğe göre sığınma olarak adlandırılmaktadır. Sonradan çıkan yeni yönetmeliğe

göre bu tarz olan göçlerle gelen insanlar için geçici sığınma hakkı tanınıyor. Çıkarılan yeni yönetmelikle birlikte bu kişileri mülteci ya da sığınmacı konumundaki kişilerden farklı olarak Türkiye'deki sağlanan avantajlardan faydalanma olanağını elde edeceklerdir. Geçici sığınmayla hakkıyla birlikte, uluslararası koruma statüsü hakkına sahip olan kişiler için, yeme-içme ihtiyaçlarının sağlanması, eğitim olanaklarının verilmesi, herhangi birişte çalışma kendi işini açıp çalışma vb. için uygulamalar yapılmıştır. Suriyeli insanlar, için temel ihtiyaçların giderilmesi hususunda, eğitim imkanları kapsamında faydalanabilecekleri kurslar vererek, topluma kaynaşma sürecini hızlandırmak için çeşitli faaliyetler amaçlamaktadır (Ercoşkun, 2015: 32-33).

Türkiye'nin izlediği açık kapı politikası kapsamında geçici koruma imkanı tanıdığı, Suriyeli insanlar için çadırlarda ilk olarak temel ihtiyaçlarının giderilmesi, sağlık ekiplerinin bulundurulması, emniyet güçlerinin tedarik etmiştir. Bu bağlamda hayati ihtiyaçlar giderildikten sonra, eğitsel faaliyetlere olanak tanınmıştır. Eğitim, tercümanlık hizmetler vb. özellikle tercümanlık hizmetlerinin tanınması, kendilerini ifade etmekte ve de ihtiyaçlarını giderilmesi hususunda son derece önemlidir. Verilen bu hizmetlerin dışında yerleşim yerlerinde sağlık kuruluşları, okul, polis karakolu, çamaşırhane, konteyner vb. imkanlar tanınmaktadır. Bu hizmetlerden faydalanan kişiler mülteci ya da sığınmacı konumuna sahip değillerdir. Bu kişiler Türkiye'nin tanımış olduğu geçici koruma statüsünden faydalanan kişileridir. Bu konumdaki kişilerin farklı bir üçüncü ülkeye gitme ya da sığınma hakkına sahip değildirler. Geçici koruma konumundaki kişiler ülkesindeki savaş sona erdiğinde tekrar ülkesine dönecekleri tahmin edilen kişilerdir. Türkiye sınırları içerisinde 6 ay ikamet izni bulunan insanlar, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri kanun çerçevesinde çalışma izni başvurusu yapabilirler. Bu açıdan Suriye'den Türkiye'ye göç eden vatandaşlar için hayatlarını sürdürebilmek adına çalışma izni hakkı tanınmaktadır. Bu hakla birlikte yaşam alanlarını muhafaza ederek,geçimlerini sağlayabileceklerdir (Güçer, Karaca ve Dinçer, 2013: 28).

BÖLÜM 2: TOPSELVİ'DEKİ SURİYELİ KADINLAR: TOPLUMSAL UYUM VE KABUL SÜRECİ

2.1. Entegrasyon

'Entegrasyon' kelimesi Fransızca 'integration' kelimesine karşılık gelmektedir. 1960'lardan itibaren asimilasyon teorileri yerini 'entegrasyon' olgusuna bırakılmıştır. Türk Dil Kurumu (TDK), 2014'te 'uyum' ve 'bütünleşme' olarak yer verilmiştir. Entegrasyon kavramı belirli bir sosyal çevrenin sadece kültürüne katılmak olarak değildir. Toplum yapısına katılmak olarak ifade ederken, entegre olmanın ülkenin geliştirdiği bütünleştirme politikalarıyla beraber yapısal olarak ülkeye dâhil olmak, katılmak olarak açıklamaktadır. Mülteciler ve geçici göçmenler için bütünleştirme politikaları daha farklıdır. Mülteciler ve göçmenler toplumla bütünleştirmeden ziyade dışlanma yaşamaktadırlar (Çağlar, 2011: 64).

Entegrasyon kavramı ampirik olarak açıklanabilecek statikte değildir. Sürekli değişen, içinde bulundukları ortama göre, hukuksal, siyasal, ekonomik vb. değişebilen bir süreçtir (Unutulmaz, 2015: 143-144). Göçmenin hâkim kültürün içinde asimile olmasını engellemek olarak tanımlanmaktadır. Göçmenlerin aidiyet duygularını ve kimliklerini koruyarak toplumdaki diğer vatandaşlar gibi eşit haklara sahip olması anlamına da gelmektedir (Keskin, 2011: 27). Bilim insanlarının ve siyasetçilerin yapmış oldukları tanımlara göre, kısmen çok kültürlü bir anlayışa, öbür kısmında ise, asimile olmaya denk gelmektedir (Özmen, 2012: 64).

Ülkelerin entegrasyonla ilgili hedefleri ile göçmenlerin entegrasyondan beklentileri, ülkeden ülkeye değişmektedir. Bu durumda entegrasyona ilişkin alternatif kavramların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Adaptasyon, asimilasyon ve akültürasyon vb. kavramlar bunlardan bir kısmına örnektir. Asimilasyon kavramı ile ilgili göstergeler, mültecileri ve göçmenleri tek faktörlü uyum süreci ile toplumla yakınlaştırmayı gerektirmektedir. Ülkeye yeni göç edenler, geldikleri bölgenin onlara kazandırdıkları, sosyal, kültürel ve dilsel öğelerini bırakmalıdır. Buna ek olarak, ev sahibi toplumun değerleri ve uygulamalarını özümsemelidir. Bu süreç birkaç nesil sonra rayına oturmaktadır. Devlet, elverişli ortamlar yaratarak, göçmen çocukların zaruri olarak devlet okullarında okumayı şart koşarak, ülkenin resmi dilini kullanılması zorunluluğu getirerek entegrasyonu sağlamaya çalışmaktadır (Erat, 2018: 81).

Akültürasyon kavramı, göçmenlerin kendine özgü kültürel kimliklerini kaybetmeden, içinde bulundukları ülkenin kültürel değerlerini benimseyerek ilerlemeleri gerektiğini savunmaktadır (Akşar, 2016: 9).

Akültürasyon kavramında ise, göçmenlerin gittikleri ülkedeki hâkim dilin ve kültürün öğrenilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Parçalara ayrılarak asimilasyon göçmenlerin tamamen üyeleri haline gelemeyeceği düşüncesiyle etnik köken, ırk ve ait oldukları sınıf temelinde asimile edilebileceğini ifade etmektedir. Göçmenlerin vatandaş olmadan önceki entegrasyon aşamalarını anlatan, diğer kavramlara göre daha objektif olan yerleşim kavramında kullanılmaktadır. Diğer bir kavram dışlamadır. Belirli bir topluma üyeliğinin dinamiklerinden yoksun olan göçmenlerin toplumdan ötekileştirilmesidir. Genel olarak, devletlerin entegrasyona farklı anlamlar yüklemesi, göçmenlerin beklentilerinin karşılıklı olarak farklılaşmasından kaynaklanmaktadır. Miller ve Castles (2008) ülkelerin göçmenlere karşı geliştirdikleri tepkilere göre, üç tip geliştirilmiştir. Bunlardan birincisi, Kademeli Ayrımcı Model'dir. Kademeli Ayrımcı Model, soy birliği ve ulus doğum açısından açıklayan devletlerde rastlanmaktadır. Hâkim toplum, göçmenleri ulus üyeleri olarak tanımazlar. Ayrımcı modeli esas alan ülkelerde çoğunlukla vatandaşlık hakkı vermek istememekte, oturma izni konusunda iyimser olmamakta ve göçmenleri dışlayıcı bir tavır takınmaktadırlar. Diğer model, Asimilasyoncu modeldir. Asimilasyoncu Model'de göçmenlerin, sosyal ve dilsel özelliklerini bırakmalarını istemektedir. Bu modeli uygulayan ülkeler, 'Kademeli Ayrımcı Model'e göre daha kibar ve anlayışlıdır. Üçüncü ve son tip 'çok kültürcü' anlayıştır. Çok kültürcü modele göre, göçmenlerin topluma ve toplumdaki değerlere uyum sağlaması beklense de, göçmenlerin kendi kimliklerini kültürel ve sosyal değerlerini bırakmalarını şart koşmaz. Çok kültürcü modelde vatandaşlık hakkına ılımlı bakmaktadır (Erat, 2018: 83).

2.2. Entegrasyon Politikaları

Kültürel çeşitlilik konusunda, tarihsellik ve siyasi yönetim içinde çeşitli politikalar vardır. Göçün yoğun olarak gerçekleştiği ülkelerde asimilasyon politikası vardır. Eritme potası (melting pot) adı verilen kültürel farklılıkların özel aidiyet özelliklerinin milli politika içinde eriyeceğini ve milli kimliğin kurulabileceği ön görülmüştür. Kültürel açıdan gerekli homojenleşmeyi sağlamak için, bu durumun yeni bir paradigmayla gerçekleşmesi gerekmektedir. Kültürel çeşitliliğin realitesi olarak adlandırılan farklı

kimliklerin birtakım azınlıklar vb. gruplar etrafında ortak entegrasyon politikalar geliştirilmiştir. Entegrasyon politikalarının değişmesinin temelinde ‘etnik yenilenmenin’ olduğu ifade edilmektedir. Ulusal kimlik entegrasyonlarının gerçekleşebilmesi için, yıllar alabilecek farklı politikalar geliştirilmiştir. Bunların en başındaki hedefler yaygın dilin öğrenimi, ekonomik anlamda etkinliklere katılmak, sosyal aidiyetlik duygusu ortak değerler ekseninde toplanmayı hedeflemektedir. Henüz entegrasyon politikalarının yerine getirilebilecek farklı bir politika geliştirilmemiştir. Bu bağlamda, ulus devlet alanında uyumu barındıran entegrasyon politikaları hala daha geçerliliğini korumaktadır (Çetin, 2016: 197-222).

Entegrasyon kavramı, toplumdaki bütün insanların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanda bütün insanların aktif katılımı ve sürekli etkileşim içinde olan gerek ulusal anlamda gerekse yerel anlamda ortak aidiyet olgusuna teşvik etme amacını taşımaktadır. Bu açıklama etrafında entegrasyonun iki yönlü bir süreci olduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan ilki, ev sahibi olan toplulukların kendi toplumuna dışarıdan göç vb. durumlarla katılan azınlıkları kabule geçip entegre olmasını kabul etmeleridir. İkincisi ise, bu azınlık grubunda olanların çoğunlukta olan gruba dâhil olmak istemeleri gerekmektedir. Buna topluma entegre olma isteği, ya da uyum sağlama çabası diyebiliriz. Bu manada entegre olma konusu sadece azınlıklara, göçmenlere ait kavram değildir. Ev sahibi toplumun, devlet kurumlarının, diğer kurumlarında görev sorumluluklarının bulunduğunu bir konudur. Aktif ve dinamik bir süreçtir. Yabancıları istemeyen, kabullenemeyen bir topluluğa her ne kadar uyum sağlamaya çaba harcayan azınlıklar olsa da toplum kabul etmediği sürece bu çaba bir sonuca ulaşamayabilir. Bu anlamda sivil toplum kuruluşları vb. kurum ve kuruluşlarda bu durum karşısında bir çözüm sunamayabilir. Kısacası entegrasyonun gerçekleşebilmesi için karşılıklı her iki grubun etkileşim halinde olması gerekmektedir. Her iki grubunda değişime açık olması temel bir şarttır. Bir tarafın istememesi halinde bütünleşme gerçekleşmemektedir. İki yönlü grubun değişime açık olup, kabul sürecini aştıktan sonra entegrasyon gerçekleşebilir. Sosyal birliktelik ve ortak değerler etrafında buluşarak karşılıklı işbirliğiyle amaca ulaşılacaktır (Canefe, 2015: 17: 26).

Da Lomba’ya göre; yasal statünün güvenceli bir şekilde olabilmesi için mültecinin entegrasyon sürecinde önemli olduğunu, mültecilerin kendilerini güvende hissettikleri takdirde entegrasyonun başarılı olabileceğini savunmaktadır. Yasal statü entegrasyonu etkileyen önemli bir faktördür. Göç aşamasında zorunlu göç etmek zorunda kalan

insanların, hayatlarını tehlikeye atmalarına sebep unsurlar, ekonomik sorunlar, daha izole bir hayat yaşamalarına sebep olmaktadır. Mültecilerin, yaşamlarındaki belirsizlikler, dışlanma korkusu entegrasyonu olumsuz etkilemektedir. Uluslararası göç politikaları mültecilerin gittikleri ülkelerle olan uyumuna önem vermektedir. Faist'in de değindiği gibi, uluslararası anlamda göç çok fazla sayıda ulus-devlet içindeki, çok sayıda bağ ile göç edenler ve kalanlar arasındaki birtakım bağları özetleyen, çok kapsamlı kültürel, ekonomik, demografik ve siyasi bir süreçtir. Uluslararası göç sosyal değişim ve dönüşüm süreci içerisinde ele alınması gereken heterojen bir olgudur. Devletlerin göç politikalarını uygulamadaki amacı, göç akışını kontrol etmektir. Ancak göç olgusunu sosyal bir dönüşüm içinde ele almadıkları için başarılı olamamışlardır. Göç süreci, mültecilerin göç etme kararı almalarından göç ettikleri ülkeye ulaşma süreci, ülkeye yerleşme süreci, ikinci ve üçüncü nesilleri de içinde barındıran uzun kapsamlı bir aşamadır. Uluslararası göç incelendiğinde 1990'lı yıllara kadar göçü kontrol etmeye yönelik uygulanan politikalar, mültecilerin geçici olmadığı dikkate alınınca entegrasyonu da içermektedir. Fakat bazı ülkelerce mültecinin ülkeye girişini denetlemek entegrasyon politikalarından daha önem arz etmektedir. Düzensiz ve zorunlu göç hem ulusal düzeyde, hem de uluslararası anlamda politik gündem için önemli bir konu olmuştur (Şimşek, 2018: 370).

Lloyd ise, entegrasyon politikaları ülkeden ülkeye farklılık gösterse de ulus-devletlerin sınırlarını kontrol etmek, vatandaşlarını korumak, ulusal kimliklerini, mültecilerin kalacak yerler, sağlık ve eğitim haklarına erişimlerini kısıtlama konusuna değinmiştir. Birtakım araştırmalar, ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan mültecilerin gittikleri ülkede barınma, eğitim, sağlık gibi temel haklar tanınması, göç veren ülkeyle göç alan ülke arasındaki ilişki göç edilen ülkenin ekonomik durumu gibi faktörleri dikkate almıştır. Göçün ilk başladığı süreçte çatışma ortamından kaçan Suriyeli mülteciler açık kapı politikası izleyen ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Suriyelilerin ilk etapta tercih ettiği faktör coğrafi yakınlığı olan ülkeler olmuştur. Diğer faktörlerden ziyade can ve mal güvenliğini sağlamak adına en yakın ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Ülkeye yerleşme aşamasında ise temel haklara sahip olmak mültecilerin göç ettikleri ülkede yeni bir hayat kurabilmeleri ve entegrasyon aşamasının başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için gereklidir. Soran ve Ager mülteci entegrasyonunu izah ettikleri şemada barınma, sağlık eğitim, iş piyasası haklarına sahip olmanın entegrasyonun gerçekleşebilmesi için en temel faktörleri oluşturmaktadır. Bolce ve Smyth ve Kum

(2004) yaptıkları İngiltere ve İskoçya'daki mültecilerle yaptıkları araştırmada mültecilerin iş gücü piyasasına aktif olarak çalışmasının önemini vurgulamıştır. Mültecilerin entegrasyon sürecini gerçekleştirebilmesi için toplumda aktif olarak üreten bir birey olmasının gerekliliğini vurgulamışlardır (Yıldız, 2017: 41).

Göç olarak bakıldığında, göç araştırmalarında hareketli grupların ve kişilerin ekonomik anlamda gelişimle olan bağına odaklanılmıştır. Bu bağlamda birçok araştırmada göçmenlerin işçi olarak ekonominin bir objesi olarak bakıldığını veya bir kurban olarak nitelendirilmektedir. Silvey ve Lawson (1999) modern perspektife, ekonomik rasyonalizm açısından, hareket eden cinsiyetsiz ve modernleşmenin bir ajanı olarak bakıldığından, göçmene odaklanmaktan ziyade makro düzeyde ekonomik ve politik koşulların ürettiği göçe odaklanıldığını ifade etmektedir. Göçmenin kavramlaşmasına yönelik kritik bir dönüşümü ortaya koymakta olduğunu ve bu olguların göçmenin ekonomik anlamda, geniş yapılar tarafından hareket ettirilen nesneler olarak bakmaktan öte, göçmeni akışkanlıkları içerisinde yorumlayıcı özneler olarak ele alındığına değinmektedir. Cohen ve Sirkeci'de (2011) göçün kültürel özellikleri taşıdığını ifade ederken toplumsal düzeyde özellikle kritik bir öge olarak güvenlik noktasına vurgu yapmaktadır. Göçmenler birey olarak bir kültürün ve toplumun üyesi olmasının yanı sıra, bireysel anlamda kendi yaşam standartları ve güvenliklerini sağlamak amacıyla hareket ederler. Bireylerin bu kararları almasında kültürel ajanlar etkilidir. Gerçekleşen hareketliliğin içinde değişen örüntüleri anlamak için önemli bir değişken göçmenlerin arkada bıraktıkları ve stabil nitelikteki herhangi bir hareket halinde olmayan kişileridir (Yazgan, 2015: 186).

2.3. Suriyelilere Yönelik Entegrasyon Politikaları

Suriyeli mülteciler yaklaşık sekiz yıldır ülkemizde ikamet etmektedir. Bu sürecin ne zaman son bulacağı konusu henüz bir netlik kazanmamıştır. Bu sebeple Suriyeli mültecilerin Türkiye'de kısa süreli ikame etme düşüncesi yerini uzun vadeli politikalara bırakmıştır. Savaşın başlangıcından günümüze doğru geline sürede Suriyeli mülteciler Türkiye'ye toplumsal anlamda etkilerine bakıldığında birtakım entegrasyonla ilgili problemler yaşamaktadırlar. Entegrasyon konusunda gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında ilk olarak statülerini belirlemek konusudur. Cenevre Sözleşmesi'nde de belirtildiği gibi mülteci olarak kabul edilmeyen Suriyeliler İç işleri Bakanlığının 1994 yılında Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den

ikamet izni talep eden münferit yabancılar ile topluca sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılar ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esaslar hakkında yönetmeliğinin 10.maddesi gereğince ‘geçici koruma rejimine’ alınmıştır. Açık kapı politikası, geri dönmeye zorlamama, bireysel statü belirlemenin yapılmaması, geçici koruma rejimi ve diğer ana faktörlerin sağlanması vb. ilkeleri içermektedir (Orhan, 2014: 11).

Göç türleri çeşitli kriterlere ayırmakla birlikte karşımıza çıkan ayrımlar genellikle şöyledir: Amacına uygun göçler, ekonomik olup olmasına göre göçler, iç veya dış göçler göçü tetikleyen unsurlar açısından gönüllü veya zorunlu olmasına, zaman açısından sürekli ve geçici olmasına son yerleşim yeri olarak yerleşik transit olmasına, yasal statü açısından yasadışı ya da olmasına, göçmen özelliği açısından vasıflı ya da vasıfsız olmasına göçmen, boyut olarak bireysel veya kitlesel olmasına göre sınıflandırılmaktadır. Castles ve Miller’e göre göç eğilimleri 4 başlık altında ele alınmaktadır:

- ❖ **Göçün Küreselleşmesi:** Yaşanılan bu göç olaylarıyla ülkeler ciddi boyutlarda etkilenmektedir. Göç alan ülkelerin birçoğu değişik kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasi anlamda farklı tecrübelerle sahip göçmenleri kabul etmektedir.
- ❖ **Göçün Hızlanması:** Dünyanın birçok büyük bölgelerinde göç hareketleri hacim olarak giderek büyümektedir. Bu açıdan devletlerin uyguladıkları politikalar önem teşkil etmektedir. Göç Politikaların uygulamasında zorluklarda teşkil edebilmektedir. Bu nedenle devletler uluslararası göçü önleyebilir ya da azaltabilir.
- ❖ **Göçün Farklılaşması:** Göç hareketleri tek tip olarak gerçekleşmemektedir. Emek göçü, kalıcı yerleşimci ve ya emek göçü gibi tek tip değil, aynı anda bunların hepsini içinde barındırmaktadır. Bu nedenle farklılaşma uluslararası ve ulusal anlamda siyasal önlemler hususunda önemli bir engel oluşturmaktadır.
- ❖ **Göçün Kadınsallaşması:** Göçlerin birçoğu, özellikle emek göçü ve birçok mülteci hareketinde erkek egemenliği olsa da, artık bazı mülteci hareketlerinde, belirgin bir şekilde kadınlar ağırlıktadır. Cinsiyet farklılığı küresel göç tarihinde

önemli bir yer edinmiştir. Çağdaş göçlerde ise kadınların görünürlüğü artmıştır (Tekeli ve Erder, 1978: 17).

Göç sürecinden geçen göçmenler olumsuz durumla karşılaşmaktadır. Bu olumsuzlukların en ağırılarını yaşayan kadınlar olmaktadır. Son zamanlar da göçün kadınlaşması da toplumdaki dinamiklerden kaynaklanmakta, azalması gereken kadınların sıkıntıları giderek artmaktadır. Göç hareketliliğinde kadınların kaçtıkları ülkeden birçok sorunla birlikte gelmektedir. Bu durumda göç edilen ülkedeki toplumsal kültür ve sosyal uyumla ilgili birçok soruna zemin hazırlamaktadır. Kadınların göç ettikleri ülkede sorunları bitmemekte dil sorunları, barınma sorunları, sağlık sorunları, ekonomik sorunlar topluma uyum sağlayamamasından, kaynaklı sorunlar baş göstermektedir. Artan göçle birlikte, çözümün savaşı bitirmekte olduğunu göremeyen devlet aktörleri, uygulanan yanlış politikalar vb. durumlar insanlığın sürdüğü sürece devam edeceğini göstermektedir. Bu süreçler yaşanırken tarihteki her savaşta olduğu gibi en çok darbe alan ve zorlanan kesim halktır. Erkekler için savaşlarda ölmek ya da savaşmak gibi seçenek var iken, kadınlarda durum daha farklıdır. Kocasını savaşta kaybedenler, ailesini kaybedenler çocuklarıyla tek başına kalanlar, tecavüze uğrayanlar, emek sömürüsüne maruz kalan kadınlar vardır. Kadınlar göçte kültür taşıyıcıları olarak görülmektedir. Kuşaklara aktarılmasında önemli bir etkidir (İlktürk, 2017: 16).

2.4. Kadın ve Göç

Sosyolojik boyutta göç yalnızca mekânsal bir yer değiştirmeden ibaret değildir. Göç olgusu coğrafi değişikliğin yanı sıra göç ettikleri ülkenin sosyo-ekonomik yapısı politikası vb. unsurları da içinde barındıran bir olgudur. Göç günümüzde farklı yerellikleri birleştiren ulus ötesi bir anlam taşımaktadır. 500 milyon nüfusuyla AB'nin ulus ötesi göç açısından iyi bir araştırma laboratuvarı olduğunu ifade edilmektedir. Dinamizm, esneklik, hareketlilik göç literatürüne yeni eklenen çatışma kavramı, ulus ötesi alanda sınıflar, kurum ve kuruluşlar dini ve etnik gruplar arasında olmaktadır (Yazgan ve diğerleri, 2015: 397).

Göçün etkisi ve oluşumları göçle gelen her birey için değişik sonuçları beraberinde getirmektedir. Göçün etkisi kişiden kişiye değişmektedir. Bu süreci yaşayan kişilerin geçmiş yaşamları, gelenek görenekleri, dini, kişisel yaşam tarzları göçün etkisinde değişmektedir. Bunlara ek olarak, kaynaklar bize gösteriyorki, göç eden bireyin kadın ya da erkek oluşuda göç deneyimlerini etkilemektedir. Göç sürecindeki yaşadıkları,

göçün değerlendirmesinde kadın ya da erkek olmalarına göre değişiklikler arz etmektedir. Kadınlar ayrıldıkları ülkeden, diğer bir ülkeye geçişte hem yer hem de kültürel, toplumsal uyum açısından erkeklere oranla daha zorlanmaktadır. Bu da bize göçte cinsiyetin önemli olduğunu göstermektedir. Göçle ilgili kaynaklar incelendiğinde, göçün cinsiyet boyutunda ayırt edici bir unsur olarak bakılmadığını ve bu unsurun çözülmesine ilişkin bir girişimin olmadığını görüyoruz. Genelde göçle ilgili konularda erkek açısından değerlendirildiğini, erkek eksenli bir bakış açısıyla ele alındığını görmekteyiz (Yılmaz, 2005: 32).

Bu açıdan, göçün değerlendirilmesi yapılırken kadın ya da erkek ayrımına gidilmeden erkekler üzerinden genel bir görüş geliştirmektedirler. Kadınlar ise göçle gelen sorunlar ve çözüm açısından yok sayılan bir topluluğu oluşturmaktadır. Göçle ilişkin, kadın ve erkeğin farklı birer organizma olmasından kaynaklı iki farklı bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Diğer yandan kadın açısından açıklığa kavuşturulması gereken birçok husus vardır. Göçü sadece kadın-erkek olarak değerlendirilmesi ve diğer unsurları da ilgilendirir. Örneğin; kültürel değerler, statü farklılıkları, benzer ya da ayrı yönleriyle oluşan bir tanımlama yapılmalıdır. Aynı toplumdan aynı kültürden bir yerden bir yere göç eden kadınlar arasında farklılıklar meydana gelmektedir. Kişisel görüşler bakış açısındaki farklılıklar ya da algılayış biçimleri vb. gibi. Göç aşamasında kişilerin, göç süreci incelendiğinde baştan sona kadar deneyimlerini ve de kişisel kimlikleri ile de bir çözüme gidilmesi gerekmektedir. Bu süreci toplumsal cinsiyet örüntüsüyle ele alınması gerekmektedir (Yılmaz, 2015: 33).

Bu göç olayını Suriyeli kadınlar üzerinden ele aldığımızda, topluma adapte olmakta ve entegre sürecinde, gelmiş oldukları toplumla benzeşim kuramadıkları için sorun yaşamaktadırlar. Bu durumda onları toplumdan koparmaktadır. Erkekler ise, iş hayatına tutunma, hayatta kalma mücadelesi, ailesini geçindirme zorunluluğu açısından topluma uyum sürecini ister istemez hızlandırmak zorundadırlar. Kadınlar uyumunu mahalle ya da komşularıyla bağlantı ise de, çalışan Suriyeli kadınlarda durum ayrı olmakla birlikte, toplumla da ilintilidir. Çünkü çalışan kadın toplumla bilgi alışverişinde bulunması gerekir. İş hayatında, insanlarla iletişim kurması gereklidir. Sosyal hayatta aktif bir birey olduğu için, zorunlu olarak sosyal uyum aşamasına geçmiştir.

Kadınlar açısından göçte, daha farklı konularda işlenmesi gerekir. Cinsel sömürü açısından kadınlar daha açık haldedirler. Göçle birlikte zor durumda olan, hayatta kalma

mücadelesi veren, savaşta ailesini yakınlarını kaybeden kadınlar, maalesef birde cinsel istismara maruz kalmaktadır. Göç tecrübesi, kadınların sorumlulukları perspektifinden değişimlere yol açmıştır. Kadının, ev işleri, çocuk bakımı, çalışma hayatının yanı sıra sosyal imkanların yoksunluğu kaynaklı sorumlulukları giderek artmaktadır. Akabinde göç ettiği ülkeye uyum sürecinin hızlı olması gerekmektedir. Çünkü hem kendisi hem de ailesinin hayatta kalmaları açısından son derece önemlidir. Bunların dışında göçle gelen kadınlarda sosyal ve psikolojik uyum, ya da göç ettiği toplumun farklı alışkanlıkları değerleri, dil açısından yetersizlik sebebiyle kendini ifade edememe gibi problemlerle karşılaşmaktadırlar.

Kadınlar göç sürecinde ve devamında topluma ilişkin, iş olanakları, eğitim, sağlık, ulaşım, güvenlik açısından çeşitli kısıtlamalarla karşılaşmaktadırlar. Gerek yeni göç edilen yere alışma süreci gerekse çevresel faktörler, desteklerdeki eksikler, savaşta yakınlarını kaybetmesi, ölümler vb. sebeplerden dolayı hem ruhsal hem de fiziksel sorunlar yaşamaktadırlar (Şeker ve Uçan, 2016: 206).-

Suriyeli insanların savaş sebebiyle bir mağduriyet olduğu için zorunlu olarak, canlarını koruyabilmek adına Türkiye'ye sığınmışlardır. Bu durum zorunlu göç kapsamına girer. Çünkü kişiler bir mecburiyet ekseninde ülkemize gelmişlerdir. Bu açıdan herhangi bir gönüllük yoktur. Türkiye ve Suriye yakın olduğu için bir liman görevi görmüştür. Bir nevi çaresizlik içinde sığınma durumudur. Tüm alışkanlıklar ve değerler bırakılarak ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır (Çağlayan, 2006: 78).

2.5. Suriyeli Kadınların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu

Entegrasyon kavramı, geniş çaplı bir şekilde ele alınması gereken bir olgudur. Yalnızca tek bir boyutla geliştirilen politika ve görüşlerin kısa vadede etkili olurken uzun vadede kısıtlı olmaktadır. Entegrasyonla ilgili çoğunlukla hukuki ve ekonomik boyutuna endekslenen bir yaklaşım, olayın insan açısından dikkate alınmadığında göç eden insanların sosyo-psikolojik, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik açıdan daha büyük sorunlara neden olmaktadır. İnsanın sosyal bir canlı olduğu görüşünden esinlenerek, toplumsal uyum sağlayamayan kişilerin, kendi sosyal kimlikleri açısından bireysel bağlamda sorun yaşadıklarını, göçmen kültürlerine aidiyetlerini, gittikleri toplumun kültürünü daha çok özümlediklerini görülmektedir. Bu konunun, uzun vadede toplumsal uyumu sağlayamadıklarını söyleyebiliriz. Birey ve bireyin toplumla uzlaşımını savunan sosyo-psikolojik entegrasyonun önemini anlamaktayız. Sosyo-

psikolojik entegrasyonun nasıl gerçekleştirilebileceğinin araştırılmasının önemi göze çarpmaktadır. **Sosyo-psikolojik entegrasyon;** kişilerin düşünce ve davranışlarının toplumdan nasıl etkilendiğini savunan sosyo-psikoloji yaklaşım ile kişilerin dahil oldukları toplumla ilişkilerini ve bu ilişkilerin mülteci ve toplumla olan etkilerini ele almaktadır. Bu noktada ülkelerin göçmen politikaları arasında, meşruiyetini ulusal ve uluslararası çeşitli dayanaklardan alan ayrımlar olabilmekteyken, göç kavramına ilişkin politikaların uzun soluklu olabilmesi için, entegrasyon yaklaşımlarına önem verilmesi gerekmektedir. Göçmen kişiler tarafından en çok tercih edilen entegrasyon yaklaşımının başarıya ulaşabilmesi için, tüm ayrıntılarıyla, kapsamlı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda entegrasyon kavramı, siyasal-hukuksal bir zemin üzerinde, kişilerin, sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik ana boyutlarıyla sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik, sosyo psikolojik ara boyutlarıyla dikkate alarak gerçekleştirilmelidir (Türker, 2013: 145).

Suriyeli mültecilerin, Türk toplumuyla entegrasyon süreci önem arz etmektedir. Bu entegrasyon sürecini kadın açısından ele alındığında ise, kadınların büyük bir çoğunluğu, topluma adapte sorunu yaşamaktadırlar. Suriyeli kadınlar, gerek kamp içinde gerekse kamp dışında değişen sorunları vardır. Özellikle kamp dışında, hayatta kalma mücadelesi vermektedirler (Sönmez, 2014: 20).

Suriyeli kadınlar, sosyal adapte, kültürdeki farklılıklar, topluma yabancılaşma, cinsiyet farklılıklarından doğan ayrımdan kaynaklı problemlerle uğraşmaktadırlar. Suriye'deki savaş öncesinde maddi anlamda güçlü olan kişilerin savaş sonrasında maddi kaynaklarını kaybetmeleriyle diğer alt seviyedeki insanlarla aynı konumdadır. Bu kayıplar, bireyler ve de aileler arasında sosyolojik ve psikolojik problemleri sebebiyet vermektedir. Suriyeli kadınlar için uyum sürecinde en büyük sorun teşkil eden unsur dil konusundaki yetersizliklerdir. Suriyeli kadınlar yaşadıkları problemleri insanlara ya da kuruluşlara (örneğin; sağlık kuruluşları, eğitim kurumları, sosyal destek kurumları vb.) ifade edemiyorlar. Dil sorununun çözüme kavuşmasıyla birlikte sorunun aşılması umulmaktadır (Çolak, 2016: 39).

Suriyeli kadınlar, geçimlerini sağlamak ve diğer sosyal destek veren kurumlardan yararlanmak maksatlı dışarı çıkıp kendilerini ifade edemediklerinden dolayı dil engeline takılmaktadırlar. Özellikle hastalandıklarında hastaneye gidip kendilerini ifade edemedikleri için sorun yaşamaktadırlar. Erkekler kadınlara göre dil konusunda daha

iyidirler. Kadınlar kendini ifade edemediği durumlarda, genelde erkeklerden ya da aile üyelerinden dil bilen birinden destek almaktadır. Bu durumda Suriyeli kadınları, başka birine bağlı yapıp, sürekli ondan methet ummasını beraberinde getirir. Çevresindeki olayları anlayıp, sıkıntılarını açıklayabilmek azda olsa dil bilmeyi gerektirdiğinden ötürü, büyük önem arz etmektedir. Bu durumda, kadınların entegrasyon sürecini geciktirmektedir. Konuşma konusunda, dilin yetersiz olması kaynaklı problemlerin olması, kadınların olayları idrak etme hususunda ya da yeni fikirler ortaya koyabilmede kısıtlamaktadır. Bu hususta Suriyeli kadınlara dil kursları verilmeli ve böylelikle entegre süreleri hızlandırılmalıdır. Ayrıca, eğitim, sağlık kurumlarının işleyişi hakkında bilgi aktarılmalıdır. Sosyolojik olarak Suriyeli kadınların toplumla bütünleşmesi, gündelik aktivitelerin gerçekleşmesi vb. hususlarda, eksiklikleri vardır. Suriyeli kadınlarla Türk kadınların giyinme tarzları farklıdır. Gelenek görenek, sosyal bir takım normlar, yeme alışkanlıkları gibi hususlarda bir takım ayrımlıklar olabilmektedir. Her iki toplumda da (Türkiye-Suriye) çocuklara verilen değer ve aile hayatı önemlidir. Belli aralıklarla Suriyeli mülteci kadınlar, toplumdan dışlandıklarını diğer bir deyişle soyutlandıklarını düşünmektedirler (Yücel ve diğerleri, 2018: 54).

Uluslararası bağlamda göçün zor olmasının nedeni, entegrasyon sağlamamaktan kaynaklanmaktadır. Entegrasyon gerçekleşse bile, sürdürülebilirliği ve niteliği konusunda sorunlar vardır. Genel anlamda Suriyeli insanların entegrasyon konusunda tam istenilen sonuca ulaşamadığını, geri planda kaldığı gözlemlenmektedir. Haberler, akademik çalışmalar ve yorumlar göz önüne alındığında kültürel farklılıklar, güven duymama sorunu, Suriyelilerin kalıcı olması anlamında verilen haklara karşı çıkılması, örneğin; vatandaşlık verilmesi vb. entegrasyonu zorlaştırmaktadır. Diğer yandan entegrasyon karşılıklı olması gereken, çift yönlü bir dönemi ifade eder. Bu anlamda, son zamanlarda uyum konusunda mültecilerin aktif rol almalarının teşvik edildiği bir alt yapı oluşturulması gerekmektedir. Kültürel entegrasyon sürecine ilişkin, dil kurslarının yaygınlaştırılması başta olmak üzere, gereken şartlara uyulması noktasında detaylı anlatımların yapılması gerekmektedir. Bu hususta, göçmenlerin kendi öz kültürlerinden kopmadan topluma entegre sağlayabilmeleri önemlidir (Yıldırım, İslamoğlu ve İyem, 2017: 107-126).

Suriyeli mültecilerin Türkiye’de sayısının fazla olması, zaman ilerledikçe özellikle kentlerde sayılarının daha belirgin bir şekilde arttığı görülmektedir. Suriyeli kadınların, Türk toplumuyla entegresinde birtakım faktörler önemini gün geçtikçe artırmaktadır.

Yaşam tarzı, kültürel farklılıklar, dil vb. nedenlerden dolayı güven eksikliği olmaktadır. Suriyelilerin nüfusun artışını olumsuz etkilediklerini ve bu durumdan dolayı rahatsızlık duymaktadırlar. Bu durum yerli halkın Suriyelileri dışlamasına, entegrasyon sorununa ve toplumsal uyum sürecini negatif yönde etkilemektedir. Türk toplumu ve Suriyeli insanlar arasında yaşam ve kültür tarzı açısından farklılıklar olmasına rağmen Suriyeli mülteciler için toplumsal uyum ve kabul sürecinin başladığı görülmektedir. Türkiye’de dünyaya gelen bebekler ve Türkler ile Suriyeliler arasında gerçekleşen evlilikler vb. diğer durumlar iki toplumun kaynaşmasına ve uyumun artmasına fayda sağlamaktadır.

2.6. Göç Sürecinde Suriyeli Mülteci Kadınların Yeri

Suriyeli insanlar, savaş sonrasındaki süreçte sadece kamplarda ve sınır illerde yaşamaktaydılar. Savaşın uzaması ve kamplardaki yetersizlikler sebebiyle kampların dışında yaşamaya başladılar. Savaş bitse dahi Türkiye’de kalmaya devam edecekleri izlenimleri vermektedirler. Bu izlenimler ve ifadeler gösteriyor ki, Türkiye’nin sosyal uyum aşamalarının hızlandırması gerekmektedir. Kamp dışında yaşayan Suriyeliler için entegrasyon son derece önemlidir. Çünkü toplumla iç içe olduklarından toplumsal uyumları yaşamlarını sürdürmeleri için önemlidir. Suriyelilerin %85’i kamp dışında yaşamalarından ötürü, bu kadar yoğun bir kitlenin birçok sorunları olabilmektedir. Bu sorunların başında toplumsal kabul ve uyum sorunu gelmektedir. Türkiye, 2011 yılından itibaren göçle ilgili altyapı ve yasalar konusunda önemli bir süreçten geçmektedir. İlk kez ‘uyum’ konusuna 6458 sayılı kanunla yer verilmiştir. Kanunun 96.maddesi gereğince, muhafaza altındaki insanların toplumla karşılıklı uyumlarını sağlamak maksadıyla, sivil toplum kuruluşları, kamu kurum kuruluşları, eğitim kurumları fikir ve katkılarından yararlanarak uyum çalışmalarının planlanacağı hükme bağlanmaktadır. Gene kanunun 96.maddesinden hareketle, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kapsamında Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı kurulmaktadır. Uyumla ilgili süreçlerin işlemesi ve yürütülmesi görevi bu başkanlıkça yapılacağı belirtilmektedir (Yıldırım alp, İslamoğlu ve İyem, 2017: 110).

Savaşın yarattığı harap edici etkilerden kurtulmanın yolunu göç etmekte bulan Suriyeli kadınlar göç sürecinde önemli bir yere sahiptirler. Ancak Suriyeli kadınlar göç ettikleri yerlere savaşın onların üzerinde bıraktıkları etkileri de götürmektedir. Bu açıdan verilere bakıldığında, erkeklere oranla kadınların daha çok göç ettikleri bunun akabinde göçten ve göçün getirdiği sonuçlardan daha çok etkilendikleri görülmektedir. Castles ve

Miller'e göre bu durum göçün kadınlaştığını göstermektedir. Bu görüşle, bağımsız olarak göçe katılan kadınların göç edenlerin büyük bir kısmını oluşturmalarından bahsedilmektedir. Savaş sebebiyle fiziksel, sosyal ve psikolojik şiddeti göç ettikleri yere taşıyan Suriyeli kadınlar bunlara ilave olarak, yaşama dair birtakım temel ihtiyaçlarını karşılamamasından kaynaklı sorunlar yaşamaktadırlar. Ülkesini terk etmek zorunda kalan Suriyeli kadınlar göç edilen yerle ilgili yaşam koşullarının farklı olması sebebiyle de uyum sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Özellikle yaşam alanlarının insanı koşulların altında olduğu görülmektedir. Suriyeli kadınlar sağlıklı ve derme çatma, bodrum katlarda ya da harabe vb. yerlerde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Yaşanılan yerlerin elverişsiz olması, maddi açıdan yetersizliklerin olması, sağlık problemlerine de sebep olmaktadır. Düzenli beslenememe ve hijyen olanaklarının yetersizliği nedeniyle kadınlar daha çabuk hastalanmaktadır (Barın, 2015: 56).

Göç alanında yapılan çalışmalarda gösteriyor ki, göçün kadınsallaşması yeni bir durum değildir. Hem insanla hem de göç alanında çalışmaların artmasıyla birlikte kadınlaşma kavramı da daha çok araştırmalarda yer almakta, feminist yaklaşım perspektifinde ele alınmaktadır. Ravenstein'in 'kadınların erkeklerden daha çok göçmen oldukları' tespitine yönelik kadınların göç aşamasındaki yaşadıkları, konumları özel olarak ele alınmamıştır. Kadınlar göç sürecinde daha çok aile üyelerinden biri olarak ya da başka kişilere bağımlı olarak değerlendirilmiştir. Göç literatüründe göç etmede erkeklerin öncülük ettiği kadınların aile içinde oldukları için pasif konumda oldukları fikri hâkimdir. Kadınlar sadece göç içinde yer alan, sosyolojik boyutta görünmez kılınmıştır. Kadınlar toplumda bir aktör olarak görülmeyip aile içerisinde değerlendirilmektedir (Buz, 2007: 38).

Savaş birçok sorunu da kadınların peşinden sürüklemiştir. Ekonomik ve sosyal kayıpların kişilerin ve ailelerin üzerinde etkisi kadınların aile içindeki konumlarını etkilemektedir. Göçmen kadınların yaşadıkları sorunların birçoğu Türkiye'deki kadınların yaşadıklarıyla karşılaştırıldığında, işin özünde kadın olmanın 'ortak kesen' olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda cinsel taciz ve sömürü, aile içi şiddet, kalınan kampların eksikliği can ve mal kaybı erkek hegemonyasının hakim olması mülteci kadınları da etkileyen unsurlardandır (Eşsiz ve Tümer, 2015: 34).

2.7. Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Suriyeli Kadınlar

Sosyo-Psikolojik boyutlarda cinsiyete dayalı şiddeti yaşayan kadınlar, savaşla birlikte en can alıcı noktasını yaşamaktadır. ‘Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Komitesi’ne göre bir kişiye cinsiyeti ya da toplumsal cinsiyetini esas alarak direkt olarak yapılan şiddet olarak adlandırılmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin asıl sebebi, erkekleri daha üstün olarak görüp kadınları daha aşağı bir noktada konumlandırılmasıdır. Bu da toplumsal cinsiyet ayrımcılığında uygulanan davranış ve tutumlarla ilgilidir (Buz, 2003: 24).

Göç mücadelesinin yaşandığı savaş ortamında, kontrolsüz şiddetin sebep olduğu hasarlar, uluslararası alanda savaş şartlarına özgü hukuki bir alanın getirdiği sonuçlar olarak görülmektedir. Böylelikle savaştaki insanların hak ve sorumlulukları güvence altına alınmış olunacaktır. Savaşa katılan ve katılmayan ülkelerin aralarındaki ilişkiler düzenlenecektir. Bu düzenlemelerin yapılmasındaki temel hedef, savaşın sebep olduğu vahşetin etkilerini minimize etmeye çalışmaktır (Aslan, 2008: 250).

Savaş suçlarının ilk defa tanımladığı ve belirli sınırlandırmaların getirildiği ilk uluslararası sözleşmeler 1899 ve 1907 yıllarında imzalanan Lahey Sözleşmeleridir. İlk sözleşmelerde cinsiyete dayalı şiddet bir suç olarak tanımlanmamıştır. Savaş hukukunun gelişim aşamalarında cinsiyete dayalı şiddetin savaş suçu olarak tanımlanması 100 yılı aşkın bir süre zarfında olmuştur. Cinsiyete dayalı şiddetin bir suç olduğu kabul edilmesi halinde bile, suçların soruşturulması sürecinde ihmaller olmuştur. Öncelikli bir husus olarak görülmemiştir. Kadına yönelik cinsel şiddet, saldırganlığın bir türevi ve değiştirilmez bir sonucu olarak görülmüştür. Kadına yönelik şiddet erkeğin eril gücünün ispatlamasının bir yolu doğal bir dürtü, bir norm gibi düşünülmektedir (Değirmenci, 2006: 60).

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir suç olarak tanımlanmasının sebepleri arasında kültürel ve tarihi normların getirdiği dinamikler etkili olmaktadır. Yüzyıllar öncesinde İslam hukukunda, cinsiyete dayalı şiddet bir savaş suçu olarak tanımlanmıştır. Çatışmaların dışında halka ve çevreye zarar verme kesinlikle yasaklanmıştır. Ancak, buna rağmen yaşanan savaşlarda cinsiyete dayalı şiddet engellenememiştir (Yılmaz, 2005: 28).

2.8. Sosyal Dışlanma ve Göç Olgusu

Sosyal dışlanma kavramı psiko-sosyal, ekonomik, toplumdaki aidiyet dinamikleri şeklinde olmak üzere birçok farklı noktalardan olabilmektedir. Eleştirel bir konu alan sosyal dışlanma, ilk defa Fransa’da sosyal güvenlik sistemi dışında kalan yoksul ve işsiz grupların toplumca dışlanmasını analiz etmek amacıyla kullanılmıştır. Heterojen bir yapıda olan sosyal dışlanma olgusu ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda iletişimi, kısıtlaması bakımından irdelenmektedir. Philips ve Berman sosyal dışlamayı, sosyal içermenin tersi olarak tanımlayarak sekiz farklı alanda birtakım göstergeler aracılığıyla sosyal dışlanmayı anlatmaktadır. Bu göstergeler: sağlık hizmetleri, siyasal sistem, sosyal güvenlik sistemi, emek piyasası, konut ve mülkiyet, sosyal yaşama dâhil olmama, bireylerin sahip oldukları statüleri seviyesidir (Küçükşen, 2017: 3).

Sosyal dışlanma, sadece yoksulluk ve işsizlik şeklinde olmamaktadır. Herhangi bir iş sahibi olmak, dışlanamayacağı anlamına gelmemektedir. İleriye dönük yaşamla ilgili herhangi bir beklentisinin, ya da gelecek umudunun kalmaması sosyal dışlanma sürecinin başladığını göstermektedir (Sapancalı, 2005: 54).

Avrupa Birliği’nin sosyal dışlanma tanımı şu şekildedir: Sosyal dışlanma, kişilerin ya da topluluklarının, göç sonrasında geldikleri toplumlara tam olarak ya da kısmi açıdan entegre olmalarını engelleyen süreçler olarak tanımlamaktadır (Dedeoğlu ve Gökmen, 2011: 19). Türkiye’de sosyal dışlanmanın henüz net bir tanımı yoktur. Sosyal kavramı, Avrupa Birliği kriterleri doğrultusunda sosyal ve siyaset bilim kaynaklarında kullanılmaya başlanmıştır. Vrooman ve Ginjsbers, sosyal dışlanmayı sosyal haklar, sosyal katılımcılık, kültürel bütünleşme, maddi yoksunluk olmak üzere 4 farklı biçimde ele almıştır. Adamken ve Kederi (2007), sosyal dışlanmayı yalnızca yoksullukla ilgili olmadığını farklı faktörlerle de alakalı olduğunu savunmaktadır. Bunların başlıcaları; göç sorunu, ileri yaş, dinsel tercih temelli dışlanma, azınlık sorunları vb. şeklindedir. Sosyal dışlanmanın en önemli sebeplerinden biri Atkinson’a göre (1997) tüm dünya çapında hızla artarak ilerleyen iç ve dış göçlerdir. Göç süreci gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde farklılıklar gösterse de ‘sosyal dışlanma’ tehlikesini taşımaktadır (Sürüel, 2008: 67). Dolaşım özellikle birey açısından etkisi sosyal kimlik ve aidiyetler, coğrafi yerler arasındaki hareketlilikte alakalıdır. Dönüşümler sebebiyle ortaya çıkan çoklu aidiyetlerimiz kimliklerimizin icra alanları olarak karşılaşmaktayız. Bu anlamda

‘hareketli birey’ kavramı kullanılmaktadır. Sosyal bağlamda mekânın önemini sosyal bir kimlik süreci oluşturmaktadır (Yazgan, 2016: 283).

Sosyal dışlanmanın, her bir faktörü bir diğer faktörü tetiklemektedir. Maddi anlamda yetersizlik, sosyal dışlanmanın en belirleyici faktörü olarak tanımlanmaktadır. Barınma, beslenme gibi temel faktörlerin yerine getirilmesi, maddi gelecek hakkındaki endişeler, bir dışlama aracı olarak maddi yoksunluğun tanımını içermektedir. Suriyeli kadınlar, kadın olmanın dezavantajlarıyla beraber, göçmen olmak, yoksul olmak vb. koşullar sebebiyle dışlanmayı tetiklemektedir (Bayram ve diğerleri, 2010: 84).

Suriyeli insanlar ülkeye çok yayılmış gibi görünse de, Suriyeli sığınmacılar, bazı bölgelere daha çok yoğunlukta yaşamaktadırlar. Bu şekilde belli mahalle ve bölgelerde yaşamaları sadece kendi aralarında dayanışma halinde olmaları dayanışma açısından olumluyken, toplumla kaynaşma ve toplumsal uyum açısından negatif bir durumdur (Deniz ve diğerleri, 2016: 26).

2.9. Literatür Taraması

Türkiye tarihten bu yana hem göç veren hem göç alan bir ülke olmuştur. Bu durum, Türkiye’nin bir göçler ülkesi olmasına sebep olmuştur (Akşit ve Bozok, 2015: 92). 1970’li yılların sonlarından itibaren Türkiye’ye sınır olan ülkelerden, çok sayıda, mülteci, kaçak işçi, transit göçmen vb. göçler olmaktadır. Özetle, birey ya da bölgeye göç etme durumudur (Koyüstü ve Tutuk, 2018: 389).

Kofman (2000)’ın göç olgusunu tanımını şu şekildedir: insanlığın var olmasıyla beraber ortaya çıkan sadece bölgeler ya da ülkeler arası değişime ek olarak, kültürel ve sosyo-ekonomik değişimleri de içinde barındıran, farklı sebeplerle, yaşadıkları bölgeyi terk etme durumudur (Barın, 2015: 12). Tangülü ve Taneri (2017: 88)’in göç tanımı ise şu şekildedir: bir yerleşim alanından ayrılarak, diğere bölgelere gitmek, kısacası coğrafi değişim hareketi olarak tanımlamaktadır. Göçler, ülkeler üzerinde bıraktıkları etkileri bakımından son derece önemlidir. Göç edilen ülkenin sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi boyutlardan etkilemektedir (Akalin, 2016: 5).

Göçlerin ortaya çıkış sebepleri açısından değerlendirildiğinde ise, ekonomik nedenler, siyasi nedenler, sosyo-kültürel değerler ve doğal nedenler olarak dört başlık altında kategorileşmektedir. Bu açıdan ele alındığında göç olgusunun çok boyutlu olduğunu söylemek mümkündür (Kara, Yiğit ve Ağırman, 2016: 949).

Mülteci Derneği'nin verilerine göre, Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı 15 Ağustos 2019 tarihi itibarıyla bir önceki aya oranla 10 bin 466 kişi artarak 3 milyon 649 bin 750 kişi olmuştur. Suriyeli mültecilerin 1 milyon 672 bin 188'i kadınlardan, 1 milyon 977 bin 562'si erkeklerden oluşmaktadır (Mülteciler Derneği, 2019).

Suriyeli mülteciler, göçle birlikte geleneksel değerlerini, sosyo-ekonomik alışkanlıklarını, kültürel değerlerini de kendileriyle birlikte göç ettikleri ülkeye taşımaktadırlar. Bu durumda göç ettikleri ülkeye sosyo-ekonomik kültürel vb. farklılıklardan dolayı uyum sorunları oluşmaktadır. Suriyeli mültecilerin yaşadıkları sorunlardan birisi, Türk toplumuyla sosyal uyumu sağlayamamaktadır. Türk halkıyla Suriyeli mülteciler arasındaki yaşam tarzı, kültür, dil vb. farklılıklar olması en temel nedenlerdir. Türkiye'deki yerel halkın Suriyeli mültecileri toplumsal boyutta bir kabullenmeme durumu söz konusudur. Bunun sebeplerine gelince, Suriyeli mültecilerle evliliklerinin artması, boşanma olaylarının artması, şehirlerdeki çarpık kentleşmenin olması tetikleyici faktörlerdir. (Ercoskun, 2015: 83-84).

Türkiye'de giderek artan Suriyeli mülteci sayısının uzun vadede, ciddi entegrasyon sorunlarına yol açacağını belirtmektedir. Suriye'nin kanunlarında da yer verilen 'çok eşlilik' görüşü, Türk toplumunun sosyo-kültürel yapısına ters düşmektedir. Kilis ve Hatay'da boşanma vakalarındaki artış bunun en önemli örneğidir. Bu olaylar ise, toplumda kültürel yapıda bozulmalara, kadınlara depresyona ve resmi olmayan bebeklerin dünyaya gelmesine neden olmaktadır (Harunoğulları ve Cengiz, 2014:311-312).

Türkiye'nin 'açık kapı politikası' uygulaması ardından oluşan Suriyeli mülteci topluluğu, birçok ülkenin nüfusunu geçecek niteliktedir. Mülteci kamplarında yaşayan Suriyeli mültecinin birtakım kötü davranışlarda bulunması, Hatay ilindeki halkı rahatsız etmiştir (Canyurt, 2015: 137).

(Aktaş ve Gülçür, 2017: 235) tarafından Mersin Mezitli' de toplumsal kabul düzeyi ve Suriyelilere olan bakış açısını incelemek amacıyla araştırma yapılmıştır. Suriyeliler ve Türk halkının coğrafi açıdan yakın olmalarının ya da Müslüman olmalarının uyum konusunda olumlu bir etki oluşturmadığı tespit edilmiştir. Türk halkı ve Suriyeliler arasında toplumsal uyumun olmamasının temel sebebi, sosyo-kültürel açıdan ayrı iki toplum olmasıdır.

Entegrasyon'un ekonomik boyutuyla ilgili literatür incelendiğinde, Suriye'de yaşanan iç savaşın ardından Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Suriyeli mültecilerle birlikte, işsizlik oranının arttığı görülmektedir. Özellikle inşaat sektöründe çalıştıracak eleman hususunda Suriyelilerin ucuz işgücü olması sebebiyle daha çok tercih edilmektedir. Suriyeli mültecilerin herhangi bir sağlık sigortasına tabi tutulması, işveren için bir fırsattır. Kamp dışından çıkarak şehirlere göç eden Suriyeliler, gittikleri yerde ev kiralamaları, o bölgedeki ev kiralalarının artmasına sebep olmuştur (Koyüstü ve Tutuk, 2018: 395).

(Pandır, Efe ve Paksoy, 2015: 13)'un Suriyeli mültecilerin Türk basınına konu edinen çalışma da, yerel gazeteler ve medyadaki birçok görüşün Suriyelerle birlikte ekonomik bozulmaların olduğuna değinilmektedir. (Bal, Akkök ve Serin, 2015: 441). tarafından yapılan, Suriyeli mültecilerin mobilya sektörü üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmada, göç eden Suriyelilerin vasıfsız işgücü olarak çalıştıkları görülmektedir. Bir kısmında kendine ait işleri olan mobilya ustası olarak çalıştığını ifade etmektedir. Mobilya piyasasında Suriyeli mültecilerin sayısının artmasıyla başlamasının birtakım negatif ve pozitif yönleri olmaktadır. Ucuz işgücü işveren için pozitif bir sonuç doğururken, işçi açısından negatif sonuçlara sebep olmaktadır. Ayrıca ucuz işgücü olarak nitelendirilmektedir. Suriyelilerin işgücü piyasasında 'emek sömürüsü' söz konusudur (Koyüstü ve Tutuk, 2018: 396).

Göç politikaları toplantısında, iç işleri bakanı Süleyman Soylu'nun söylemleri doğrultusunda, Türkiye'de bulunan mülteci sayısı takribi, 3 milyon 551 bin 78 kişidir. Süleyman Soylu bunun yanı sıra AFAD verilerine de değinerek, Türkiye'nin Suriyeli mülteciler için, sivil toplum kuruluşları ve halk tarafından totalde 25 milyar dolar (91 milyar TL) olduğunu belirtmiştir. Maliye bakanın Naci Ağbal'ın 2016 yılı Ağustos ayında yaptığı açıklamada AFAD tarafından yapılan harcamanın oranının 36 Milyar Türk Lirası civarı olduğu ifade etmiştir. Kamu kurum ve kuruluşlarının, yaptığı harcamalar, kamplarda çalışan, kamu personelleri, sağlık ve eğitim maliyetleri, kamplardaki arsa kira tutarları, yatırıma dönüşmeyen harcamalar, Türk Kızılay'ı aracılığıyla yapılan operasyonel maliyetlerin olduğu söylemiştir (Erdem, 2017: 114).

Türkiye'nin 'açık politikasını' aktif olarak uygulanacağı ön kabulü ekseninde, her açıdan yardım elini çekmeyeceği düşüncesi olsa bile, Suriyelilerin kendi imkânlarıyla hayatlarını sürdüreceği fikri oldukça çok zor bir ihtimaldir. Suriye iç savaşının

Türkiye'ye ağır sonuçları beraberinde getirmiştir. Gerek ekonomi, gerekse sosyopsikolojik bağlamda Türkiye çok ciddi uyum sorunları yaşamaktadır. ABD ve AB olmak üzere uluslararası aktörlerinin Türkiye'ye destek sağlanması gerekmektedir (Kap, 2014: 35).

BÖLÜM 3: BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada kavramsal ve kuramsal çerçeveye ilave olarak Suriyeli mülteci kadınların entegrasyon sürecinde yaşadıkları, görüşleri önemli bir etken olduğu için saha araştırması yapılmıştır. Bu hususta, alan araştırmasını gerçekleştirebilmek maksadıyla niteliksel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, yorumlayıcı bir yaklaşıma dayanmaktadır. Nitel araştırma, yapılandırılmamış görüşme, yapılandırılmamış gözlem ve doküman incelemesi gibi bütüncül ve gerçeklik olgusunu barındıran nitel bir aşamanın izlendiği bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 127).

Nitel araştırmalarda, sosyal olgular kendine ait kültürel ve sosyal bağlamda ele alınması gerektiği için, araştırmacı örneklem olarak aldığı kişilerle doğrudan kendisi görüşür, iletişime geçer, etkileşim kurar. Sosyal olguyu örneklemdeki bireylerin gözüyle görmeye çalışır, bu sebeple de bazı durumlarda örneklemdeki kişilerin yaşadıklarını kendisi de yaşar ve elde ettiği tecrübeleri ve perspektifle, verilerin yorumlanması ve çözümlenmesi sürecinde bu bilgileri kullanır. Araştırmacının kendisi aslında bir veri toplama aracı vasfındadır. Öğrenmek istediği bilgileri, örneklemdeki kişilerle kurmuş olduğu etkileşim sürecinde toplanmaktadır. Araştırmacı objektif olmalıdır. Sosyal olgular ve olaylar birtakım davranışlarla sınırlandırmayacak ölçüde ve önceden belirlenmiş bir ölçüm aracılığıyla kesin olarak ölçülemeyeceği için araştırma esnasında araştırmanın yöntem ve problemlerinde değişiklikler olabilir. Nicel araştırmanın tersine, nitel araştırmada, çalışılan durum kendisi yöntemden daha çok önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 91).

Bu çalışmanın yönteminin ana amacı şudur: İstanbul-Topselvi’de yaşayan 15 Suriyeli kadına yarı yapılandırılmış soru formunda hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formunda araştırmacı, hem daha önceden hazırladığı soruları sorma, hem de daha detaylı bilgi almak maksadıyla ek sorular sorma hakkına sahiptir. Soruları belirli bir öncelik sırasına koyma zorunluluğu yoktur. Araştırma problemiyle ilgili kapsamlı soruların güvence altına almak amacıyla geliştirilen bir yöntemdir. Araştırmacı sohbet tarzı bir yöntemle sorularını sorabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 121).

Araştırmanın bulgular kısmında, sekiz ayrı başlık oluşturulmuştur. Bu oluşturulan sekiz başlığın altında da alt sorular sorulmuştur. Görüşme yapılan Suriyeli kadınların adları katılımcı 1, katılımcı 2, katılımcı 3, katılımcı 4...vb. şeklinde kodlama yapılmıştır.

Derinlemesine yapılan görüşmeler esnasında, sohbet şeklinde rahatça kendilerini ifade edebileceklerin belirterek görüşmeler yapılmıştır. Derinlemesine görüşmede, araştırmanın problemine ilişkin yüzeysel bilgilerden ziyade, bireylerin fikirlerini ve deneyimleriyle ilgili bilgi toplamak amacıyla yararlanılan bir görüşme tekniğidir. Derinlemesine mülakat tekniğiyle az sayıda insanla görüşme yapılarak, detaylı bilgilere ulaşılmaya çalışılır. Araştırmacı, görüşmeyi sakin ve güvenilir bir ortamda yapmalıdır. Araştırmanın konusuna ilişkin tüm detaylar ve araştırma için önem arz eden bilgiler görüşme sürecinde iyi bir şekilde elde edilip edilmemesi, görüşmenin derinliğini yansıtmaktadır (Kümbetoğlu, 2012: 81). Araştırmaya dâhil olan Suriyeli kadınların sosyo-demografik özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 1:
Suriyeli Mülteci Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcı Sayısı	Yaş	Medeni Durumu	Çocuk Sayısı	Eğitim Durumu
Katılımcı 1	28	Evli	2	Lise
Katılımcı 2	23	Bekâr	0	Üniversite öğrencisi
Katılımcı 3	33	Evli	3	İlkokul
Katılımcı 4	20	Bekâr	0	Üniversite öğrencisi
Katılımcı 5	21	Bekâr	0	Üniversite öğrencisi
Katılımcı 6	40	Evli	4	İlkokul
Katılımcı 7	19	Bekâr	0	Üniversite öğrencisi
Katılımcı 8	45	Evli	3	İlkokul
Katılımcı 9	34	Evli	3	İlkokul
Katılımcı 10	26	Evli	2	Lise
Katılımcı 11	22	Bekâr	0	Üniversite öğrencisi
Katılımcı 12	18	Bekâr	0	Lise
Katılımcı 13	42	Evli	4	İlkokul
Katılımcı 14	31	Evli	3	Üniversite Mezunu
Katılımcı 15	37	Evli	3	Lise

Tablo değerlendirildiğinde, araştırmadaki katılımcıların sayısının 15 olduğu, hepsinin kadın olduğu görülmektedir. Hepsinin kadın olmasının sebebi entegrasyondaki problemleri kadınlar açısından ele alınmak istenmektedir. Kadınların yaş aralıklarının 18-45 olması ise, 18 yaş üstü olması, yani reşit olması tercih edilmiştir. Kadınların genellikle evli ve çocuklu olması tercih edilmeye çalışılmıştır. Çünkü çocuklardan

dolayı okul vb. durumlar sebebiyle toplumla daha çok bağlantılı oldukları düşünülmektedir. Okuldaki insanlarla uyumları da araştırma açısından önem taşımaktadır. Sonuçta çocuklarının eğitimleri için onlarla iletişim halinde olmaları gerekmektedir. Kadınların medeni durumlarına baktığımızda, 9 evli olduğunu 6'sınında bekâr olduğunu görmekteyiz. Katılımcıların 2'sinin 2 çocuğu, 5'inin 3 çocuğu, 2'sinin 4 çocuğu olduğu görülmektedir. 45 yaşla sınırlandırılmasının sebebi, 50 yaş üstünün genelde küçük okula giden çocukları bulunmamaktadır. Suriye'de erken yaşta evlilikler sebebiyle 50 yaştaki kadınların çocukları yetişkin bireyler olmaktadır. Araştırmada yaştan ziyade evli kadınlar, çocukları olan kadınlar ve üniversitede eğitim görmekte olan kadınlarla görüşme yapılmıştır. Bu açıdan evli ya da bekâr olması, üniversite mezunu olup olmaması entegrasyonu ne ölçüde etkilediği incelenmeye çalışılmaktadır. Tabloya göre katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında, üniversite mezunu, üniversite öğrencisi, lise ve ilkokul mezunun oldukları görülmektedir. Bunlardan 1'i üniversite mezunu, 5'i üniversite öğrencisi, 4'ü lise mezunu, 5'i ise ilkokul mezunudur. Araştırmanın bulguları ayrı başlıklar altında incelenecektir.

3.1. Suriye'den Topselvi'ye Sığınma Nedenleri

Türkiye sınırları içinde yaşayan Suriyeli insanlar genellikle kamp içlerinde ya da şehirlerde ikamet etmektedir. Çadırlarda yaşayan yani kamp bölgesinde hayatlarını sürdüren kişiler şehir içlerinde dağılarak yaşayan kişilere göre daha iyi koşullarda hayatlarını sürdürmektedirler. Kampın bu koşullarına rağmen birçok kişi kamp dışı yaşamı tercih etmektedir. Türkiye'de yaşayan Suriyeliler ile ilgili problemlerin çoğunluğunu kamp dışındaki insanlar oluşturmaktadır. Kentte yaşayan Suriyeli insanlar birçok sorunla karşı karşıyadır. Bunların başında topluma uyum sağlama, kabul görme ön plandadır. Kısa vadede olacağı düşünülen bu göç süresi, giderek çoğalmakta ve kalıcı hale dönüşmektedir. Bu da birçok problemi beraberinde getirmektedir. Ülkesini terk edip göç eden ve göçle gelen kişileri kabul eden kişilerin hayatlarında değişimlere sebep olmaktadır (Oytun ve Gündoğan, 2015: 10).

Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmeleri kendi istekleriyle değil, iç savaşı sonrasında zorunluluk nedeniyle gerçekleştirdikleri bir sürgün yani zorunlu bir göç olduğu bilinmelidir. Suriyeli halkın özgürlük arayışları başlar başlamaz, hükümet tarafından baskı ve şiddetle karşılandı. Türkiye ve Suriye arasında hem dini, hem de coğrafi yakınlık açısından bağlar bulunmaktadır. Suriye'deki bu iç savaş büyümeden Türkiye,

göçmenlere açık kapı politikası izledi. Suriyelilerin Türkiye'ye ve diğer ülkelere göç etmelerinin birtakım sebepleri vardır. Bu sebepler üç başlık altında toplanacaktır.

- **Birincisi:** Suriyeli insanların beklentilerini karşılayabilecek herhangi bir siyasi anlamda çözülebileceği düşüncesi olmaması, hak ve özgürlüğe kavuşmak isteyen halkın sesinin duyulmaması ve şiddet olayların giderek artmasıdır. Bu durumlar Suriye'de yaşanılmaz bir hale getirmiştir. Zorunlu göçü mecbur kılmıştır.
- **İkincisi:** Ailelerin ve göçmenlerin savaşa dahil olmayarak, barışçıl bir şekilde iktidarla uzlaşmak istemektedirler. Bunun yanı sıra savaşa zorla katılacakları korkusunu taşımalarıdır. Bu korkular Suriyeli insanları ülkelerinden ayrılmak zorunda bırakmıştır.
- **Üçüncüsü:** İlk hedefleri canlarını kurtarmak olan Suriyeli insanların daha iyi koşullarda ve özgürce yaşamak istemeleridir. Avrupa'nın genel olarak olumsuz bir tutum sergilemesi birçok Suriyelinin hayatlarını kaybetmelerine neden olmuştur. Ülkelere mülteci olarak deniz yoluyla ulaşmak isteyen birçok Suriyeli boğularak can vermiştir (Neccar, 2016: 189).

Stein aracılığıyla yapılan çalışmaları gösteriyor ki, genel anlamda zaman perspektifinden bakıldığında mültecilerdeki uyum süreci hakkında yorum yapabilmek için zaman kavramının önemi ortaya çıkıyor. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde yaşayan Suriyelilerin takribi olarak 4-5 yıl gibi bir süreye tekabül ediyor. Uluslararası göçmen uyum süreçlerine bakıldığında, bu zaman aralığındaki mültecilerin uyum sürecini tamalanması beklenmektedir. Kamp dışı kentlerde yaşamaya çalışan Suriyeli insanlara bakıldığında ise, kısmi olarak toplum içinde uyum sağlamaya çalışmakla birlikte, ancak bu uyum düzenli ve istikrarlı olmadığı gözlemlenmektedir. Geçen bu süre zarfında Suriyelilerin uyum sürecinde aksaklıklar olmuştur (Tunç, 2015: 41).

Genel anlamda özetle: Bu süreçler incelendiğinde Suriyeli göçmenlerin kamplardan ayrılarak İstanbul'a gelmeleri, ilçe olaraksa Topselvi'yi seçme sebepleri diğer gittikleri yerlerde uyum sağlayamama durumu ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca İstanbul gibi büyük bir şehre yakın olma arzusu da burada ikamet etmelerindeki nedenlerden

biridir. Gerçekleştirilen mülakatlarda bu konuya ilişkin olarak Suriyeli kadın mültecilerin ifadeleri şu şekildedir:

“Mersin’de yaşıyordum. İlk zamanlarda Türkler bize iyi davranmıyorlardı. Mersin’den İstanbul’a taşındık. Şimdi Topselvi’de yaşıyoruz. Topselvideki insanlar Mersindeklere göre bize karşı daha iyi davranıyorlar. Mersindeki Türklerin kötü davranışları sebebiyle Türklerle hiç konuşmak istemiyorum. “(katılımcı 1, 28 yaşında, Evli).

İstanbul’da Suriye nüfusunun fazla olması iç içe yaşınılması durumu bakış açısını değiştirmektedir. Katılımcı Mersin’de yaşadığı sıkıntıları ifade etmiştir. Bu da bize daha mahali yerlerde daha fazla dikkat çekici olduklarını, ve ayırt edici olmak açısından göz önünde olduklarını göstermektedir. Anlaşılacağı üzere, Suriyeli mülteciler rahat edebilecekleri yer bulana kadar olanakları el verdiği sürece dolaşmaktadırlar. Topselvi’yi tercih sebepleri Topselvi’nin diğer yerlere göre Suriyelilerin toplanma alanı gibi olması, yani Topselvi’ye gidildiğinde Suriyeli insanların evlerinin yan yana olduğunu, dayanışma ve yardımlaşma içinde olduklarını gözlemlenmiştir. Hatta şöyle bir detaya dikkat edilmiştir. Hiçbir işte, gerek sağlık sebepleri olsun gerekse yaşla ilgili durumlardan ötürü çalışamayan Suriyeli kadınların gene aynı mahallede yaşayan Suriyeli diğer insanlardan destek gördüklerini, aralarında para toplayarak kendilerinden daha zor durumda olan arkadaşları için yardım eli uzattıklarını gözlemlenmiştir. Topselvi’yi izah etmek gerekirse, evlerin genelde eski yapıda olduğunu söyleyebiliriz. Suriyeli mülteciler Kartal’ın diğer yerlerine göre, Topselvide daha ucuz kira ödemektedirler. Bu katılımcının söylediklerinden hareketle, Suriyelilere tavır ve davranışlarda bölgelere göre değiştiğini görmekteyiz.

3.2. Sosyal İlişkiler ve Algı Olgusuna Yönelik Değerlendirmeler

İnsanın içinde bulunduğu toplumun ve çevrenin bireye sunduğu uyarıcıların farkına varması ve bu uyarıcıları, değerlendirilmesidir. İçinde yaşadığımız evren bizim önümüze direkt olarak herşeyi sunmaz. Aksine tecrübelerimizin oluşmasında aktif bir rol oynar. Steiner ve Berelson algının bu yönüne ağırlık vererek ‘Bireylerin, duyumsal uyarımlardan birini seçerek bunlar arasında düzenleme yaparak ve irdeleyerek çelişkisiz bir dünya görüntü elde etmeye çalıştığı bir aşamadır. Özetle Algı; birçok sayıda psikolojik faktörün etkisi içerisinde. Bu faktörlere ek olarak tecrübeler, varsayımlar, değişken ruhsal haller, ihtiyaçlarda ilave edilebilir (Mutlu, 2017: 30).

Savaş sonrası, Suriyelilerin Türkiye'ye gelmesi ile 2011'den bu yana uzun süredir Türkiye de kalması Türk toplumunda farklı algılara sebep olmuştur. Bunun yanı sıra Suriyeliler'in misafir oldukları bu toplumda insanları algılama biçimleri sorgulanmıştır. Mülakatta ilk öncelik olarak, yakın çevre ve halkın onlara nasıl davrandığını tespit etmektir. Daha sonra Suriyeliler'in halkı nasıl algıladığı ve yerli halk ile olan sosyal ilişki konusunda yaşamış oldukları bir sıkıntı durumunun oluşup oluşmadığını sorgulama yönündedir. Sorulan soruda Topselvi halkının onlara olan yaklaşımının nasıl olduğunu ve çevresinde sosyal ilişki kurduğu kimselerle yani yakın çevresindeki, ev sahipleri, alışveriş yaptıkları esnaf, komşuları ile arasındaki ilişkiyi sorulduğunda görüşülenler;

“İnsanlara göre değişiyor, bazısı bize çok iyi davranıyorken, bazısı kötü davranıyor. Ama ben iyi insanlarla çok karşılaştım. Kiralık ev istediğimizde, onların kirasını ödeyemeyeceğimizi düşünüyorlar. Ancak biz çalışarak kiramızı ödeyebiliriz. Türkiye’de dört yıl önce evler daha kolay kiralanıyordu. Önceden, Mersin’de yaşıyorduk. Orada kiralar Topselvi’ye göre daha ucuzdu. Ev sahipleri, Suriyeli olduğumuz için evlerini kiraya vermek istemiyorlar. Evi kiralayabilmeyi başarabilirsek dahi, ayın ilk günü kira parasını istiyorlar. Evde insanları rahatsız edecek şekilde ses yapmıyoruz. Genede ses yapmayın diyerek bizi sürekli uyarıyorlar. Evimizin içinde bile kısıtlandırıldığımızı düşünüyorum. Komşularımız daha kapımıza bile gelmediler. Hiçbir komşumu tanımıyorum”(katılımcı 1, 28 Yaşında, Evli).

Bu görüşmeden de anlaşılacağı üzere genel olarak toplum algısında Suriyeli mültecilerin geçimlerini bile zor karşılarken kirayı ödeyemeyeceklerini ve sıkıntı yaşayacaklarını düşünen ev sahipleri kiraya vermek istemiyorlar. Kartal'ın merkezinde evler proje kapsamında yenilendiği için, yeni yapılar mevcuttur. Kiralar sıfır ev olduğu için çok pahalı, Topselvi’de kiralar daha ucuz olduğu için burayı tercih ediyorlar.

Şehirlerde yaşayan Suriyeli insanlar genellikle düşük kira ödeyebilmek amacıyla kenar mahallelerde yaşamaktadırlar. Derme çatma olan evlerde kimi aileler ise, iki üç aileyle birlikte kalmaktadır. Bu durum gecekondulaşmayı ve çarpık kentleşmeye yol açmaktadır. Ev sahibi toplumda gelir elde etmek amacıyla sağlıksız ve düzensiz yapılar inşa etmektedir (Orhan ve Gündoğar, 2015: 16).

“Kiracı olduğumuz için her an evimizden çıkartılacağız korkusu yaşıyoruz. Ev sahibi şimdilik bize iyi davranıyor. Ancak bazen çok iyi davranıyor bazende çok kötü davranabiliyor. Sürekli değişebiliyor. Arkadaşlarımız bizi ziyaret etmek için evimize geliyorlar. Arkadaşlarımızın çocukları evde bazen ses çıkarıyorlar. Sürekli bizi ve çocukları evde ses çıkarmayın diye uyarıyorlar. Bizlerde dikkatli olmaya çalışıyoruz. Komşularımızın bize yardımcı oluyorlar. Mesela hastaneye gitmek istiyoruz. Bazen devlet hastanesinde bize yardımcı olmuyorlar. Ev sahibimize ve komşularımıza sorduk. Bize yardımcı olmaya çalıştılar. Hatta bizimle birlikte hastaneye geldi. Esnaf genelde çok iyi davranıyor. Çünkü biz onlardan alışveriş yaptığımızda onlarda para kazanacaklar. Öğretmenlerimiz çok iyi insanlar. Üniversitede bölümümdeki hocalarım çok iyiler. Suriyeli olduğum için anlamadığım yerleri tekrardan anlatıyorlar. Bana yardımcı olmaya çalışıyorlar. Komşularımız çok iyiler. (katılımcı 2, 23 Yaşında, Bekar).

Eğitim açısından bakıldığında, devlet okullarında okuyabilmenin şartı, ülkeye pasaport ile giriş yapanlar ve ikamet izni alanlar yararlanabilmektedir. Türkiye’den sivil toplum kuruluşları ve Suriyelilerin girişimleri ile kısıtlı da olsa eğitim olanakları sunulmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015: 20).

Suriyeli kişiler için genel algılarda bir önyargı olduğu için, herhangi bir şey yaşandığında olay onlarla ilintili olduğunu düşünebiliyorlar. Bazı kısımlarda, örneğin; yukarıda görüşme yapılan kadın gibi gayet destek olan gerek sağlık gerekse eğitim anlamında yardımcı olan insanlarda mevcuttur.

“Topselvide mahallemizde yaşayan çoğu kişiyle konuşuyorum. Topselvi’de kötü biriyle tanışmadım. Bu Topselvi’de bu şekilde. Ancak, eskiden Kilis’te yaşıyorduk. Kilis’te çok sıkıntılar yaşadım. Oradaki halkla problemler oldu. Ev sahibimiz ve komşularımız çok iyiler. Paramız olmadığı zamanlarda, kirayı ödeyemiyoruz. Kirayı geç ödediğimizde, sorun çıkarmıyorlar. Komşularımızla sürekli birbirimize gidip, gelmiyoruz. Komşularımızın pek çoğu yaşlı insanlar. Onların evimize gelmesini çok isterdim. Esnaf çok sıcakkanlı davranıyor. Aralarında birkaç kişi bizi pek önemsemiyor. Pek çok bu şekilde davrandılar. Bu ayakkabının sorduğumda, nasıl olsa alamayacak diye cevaplamıyorlar. Paraları yok, nasıl alacaklar ki diye düşünüyorlar. Onlar o mağazada çalışan olarak diğer insanlarla ilgilendiği gibi Suriyelilerle de ilgilenmeliler. Çocuğumun gittiği

okulundaki öğretmenleri çok iyi davranıyorlar. Çocuklarımın derslerini öğrenmek istediğimde yardımcı oluyorlar. Diğer Türk öğrencilerle benim çocuğum arasında ayırım yapmıyorlar. Bazen paramız olmadığı için çocuğuma beslenme koyamıyorum. Öğretmen çocuğuma aç kalmasın diye yiyecek alıyor. Çocuğumun yabancılık çekmesin diye çok yardımcı oluyor''(katılımcı 3, 33 Yaşında, Evli).

Daha önce kampa yakın bölgelerde yaşayan Suriyeli mültecilerin, ilerleyen zamanlarda İstanbul gibi daha büyük kentlere geldiğini görmekteyiz. Bunun sebeplerinin başında daha kolay iş bulabilme umudu ve de daha önceden İstanbul'a gelen akrabalarının burda oluşudur. Topselvi'deki esnaf genel anlamda, Suriyeli mültecilere iyi davranıyor. Sonuçta Topselvide yaşayan birçok Suriyeli var ve alışveriş yaptıkları için esnafın kazancında büyük bir role sahiptir. Türk toplumunda belli kesimlerin bu mülakattaki söylemlerinden hareketle artık Suriyelileri kabullenme sürecine girdiklerini ve dayanışma içinde oldukları tespit edilmiştir. Bunun haricinde bazı esnafların Suriyeli diye tam anlamıyla ürünün tanıtımının net yapmadığını Suriyeli insanları Türk insanların tavır ve hitap açısından ayırdığını görmekteyiz.

''Ev sahibimiz çok iyi bir kadın. Topselvi'ye ilk taşındığımızda evlerini kiraladık. İlk defa evlerine gittiğimde, çok iyi karşıladılar. Nasılsın diye halimi hatrımı hep sorar, Ev sahibiyle aramızda hiç kötü bir şey olmadı. Esnafta bize normal bir şekilde davranıyor. Öğretmenlerimizde çok iyi davranıyorlar. Komşularımızla pek fazla görüşmüyorum. Topselvi'de Suriyeli arkadaşım çok fazla var. Türklerle hiç kötü bir şey yaşamadım''(katılımcı 4, 20 Yaşında, Bekar).

Bu mülakattanda anlaşılaacağı üzere, Türk halkının belli bir kısmının Suriyelilerle komşuluk ilişkisi kurduğunu, yemek kültürünü benimseyebilmeleri için yemek ısmarladığını görmekteyiz. Daha önceleri evlerinin eski oluşundan ya da diğer Türk vatandaşların tercih etmemesi sebebiyle kiraya veremeyen ev sahipleri, Suriyeli mültecilere vererek kira geliri elde ediyor. Bu bağlamda da evinin boş kalmaması adına uyumlu bir ilişki sergileyebiliyorlar. Zaman geçtikçe adapte olarak, artık komşu olarak kabul edip, iyi insani tavırlarla Suriyeli insanlara arkadaşlık kurabiliyorlar.

''Bazen kirayı ödeyemediğimiz zamanlar oluyor. Bu konuda ev sahibimiz bize yardımcı olmaya çalışıyor. Anlayışlı bir insandır. Kapımıza gelip hiç bu ay niye kirayı ödeyemediniz demedi. Paramızın olmadığı çok zamanlar oldu. Bize hiç demedi ki bize kirayı vermiyorsunuz. Hatta bize yardımcı olmaya çalıştı. Ancak

Adana'da durum bu şekilde değildi. Kirayı geciktirdiğimizde hemen kapımıza geliyorlardı. Kapımızın önünde bağırıp, kavga çıkarıyorlardı. Topselveideki komşularımız çok iyi insanlar. Hatta komşularımızdan biri beni kahve içmeye çağırır. Fakat, Adana'da yolda giderken bile oradaki kadınlar bana tuhaf bir şekilde bakıyorlardı. Arkamdan sürekli bir şeyler konuşuyorlardı. Onlar böyle yaptıkları için üzülüyordum. Topselveide böyle bir durumla karşılaşmadım.'' (katılımcı 14, 31 yaşında, Evli).

Suriyeli mülteciler çoğunlukla geçici işlerde ya da az maaşlı işlerde çalışıyor. Bu durumda kiralarını ya da diğer ihtiyaçlarını karşılamada sorun yaratıyor. Ev sahipleri bu konuda yukarıdaki görüşülen kadın gibi tolerans sağlayabiliyorlar. Hatta destek vererek, yardımcı oluyorlar. Bazı ev sahipleri ise kirayı bir gün bile geciktirince, sorun oluşturabiliyor. Bu da Suriyeli mültecileri çok zorluyor, gerek iş, gerekse komşuluk ilişkileri ve topluma entegre olma konusunda, zorlayıcı bir etken olmaktadır. Yakın çevrelerindeki sosyal ilişkilerde kişiden kişiye göre değişen bir bakış açılarının oldukları gözlemlenmektedir. Ama çoğu bir önceki geldikleri yere göre Topselvi'de daha mutlu olduklarını söylemektedir. Buna örnek teşkil edecek durum şu şekildedir:

''Hatay'da yaşarken oradakiler, bana iyi davranmıyorlardı. Ama Topselvi'de bana, çok iyi davranıyorlar. Hatay'da yaşadıklarımın dolayısı Türklerle pek konuşmuyorum. Ev sahibi ile hiç sorun yaşamadım bize iyi davranan bir insan. Topselvi'de ev ararken bizi ilk başta çok fazla kira parası istediler. Suriyeli olduğumuzu anladıklarında daha ucuza evi kiralayabildik. Ülkemizde savaş oldu, paramız nasıl olsun'' (katılımcı 6, 40 yaşında, Evli).

Topselvi'deki Suriyeliler Topselvi'ye gelmeden önceki kaldıkları yerden pek hoşlanmadığını kendilerine ikinci sınıf yaklaşımlarda bulunduklarını ve insan yerine konulmadıklarını ifade etmektedirler.

''Biz Suriyelilere genelde mülteci denilmesine alışkınım. Misafir deseler çok iyidir. Ama aksini çok söylüyorlar. İlk önce öğrenci olarak teyzemlerin yanına geldim. Eğitim için İstanbuldayım. Mülteci kimliğini falan henüz çıkartmamıştım. Ama sonra çıkartmak zorunda kaldım. Herkesin, bana öğrenci olarak geldiğim için, iyi davranmasını isterdim. Yani diğer yabancı öğrencilere iyi davrandığı gibi bana da öyle davranılmasını isterim. Bazı arkadaşlarım var. Türk olarak bana kardeş gibi davranıyorlar'' (katılımcı 7, 19 yaşında, Bekar).

Eğitim anlamında ise, yukarıdaki mülakattanda anlaşılaçağı üzere, üniversitelerde öğrenim gören ve üniversite ortamı içerisinde uyum sağlamaya çalışan Suriyelilerde mevcuttur. Buradaki Suriyeli kadın mültecini talebi ise; diğler üniversitelerden gelen erasmus vb. programlarla eğitim alan öğrenciler gibi davranılmasını istiyor. Genelde Erasmus kapsamında gelen yabancı uyruklu öğrencilerin kültürleri ya da yaşam tarzları hep bir merak konusudur. Suriyeli öğrencilerde diğler yabancı uyruklu öğrenciler gibi muamele beklemektedir. Suriyeli öğrenci statüsünün yabancı ülkelerden gelen öğrencilerden daha ayrıştırıcı olduğunu ve bu durumun onu kötü etkilediğini belirtmektedir.

“Bize mülteci demelerini hiç istemezdim. Mülteci sözünü duyunca çok üzülüyorum. Duymamak için evden dışarı çıkmak istemiyorum. Türklerle mülteci olarak değil, arkadaş olarak tanışmak isterdim.” (katılımcı 8, 45 yaşında, Evli).

Bu mülakattan çıkarılacak sonu, Suriyeli kadının artık Türk toplumunun bir üyesi olmak istediğini anlamaktayız. Türklerin birbirlerine davrandıkları gibi ona da o şekilde davranmasını bekliyor. Beklentileri karşılanmayan Suriyeli kadın sosyal dışlanma yaşamaktadır. Bu durumda kendini eve kapatmasına ve uyum sağlayamamasına yol açmaktadır. Kendini tamamen eve kapatarak, soyutladığını insanlardan kaçarak birtakım tepki ve sözlere maruz kalmamak adına böyle bir yöneme başvuruyorlar. Bu durumda topluma entegre olma sürecini zorlamaktadır. Suriyeli mültecileri sosyo-psikolojik entegrasyon açısından geriye itmektedir.

“Dışarı çıktığımızda, yolda yürürken, arkamızdan bunlar Suriyeli, Suriyeli diye bağırlıyorlar. Bu çok ayıp bir durum. Türklerden bazıları, siz ülkemizde misafirsınız diyorlar. Arkadaşım, komşum denilmesini isterdim. Bana misafir denilmesinden rahatsızlık duymuyorum. Mülteci ya da sığınmacı dediklerinde üzülüyorum” (katılımcı 9, 34 yaşında, Evli).

Bu mülakat bize gösteriyor ki, Suriyeli kadının beklentisiyle, gördüğü muamele çakışmaktadır. Beklentilerle yaşananlar arasındaki fark dikkat çekmektedir. Suriyeli mültecileri sosyal ilişkilerinde insanların tavırları büyük ölçüde önemlidir. Türk halkının hitap tarzı, üslubü ya da Suriyeli mültecilere davranış biçimi onları sosyal ilişkilerde çok fazla etkilemektedir. Suriyelilerin beklentileriyle yaşadıkları durumlar farklılaşınca uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır.

“Türkiyede Suriyelilere mülteci deniliyor. Bana mülteci denilmesini hiç istemiyorum. Kardeşim denilmesini beklerdim. Topselveideki ev sahibimiz bana kızım diye sesleniyor. Türk arkadaşlarım bana kız arkadaşları gibi davranıyorlar.” (katılımcı 5, 21 yaşında, Bekar).

Bazı Suriyeli mülteciler ise toplumla kaynaşmak ve bir bütün olmak istemektedir. Türk vatandaşların onlara ‘kardeşim’ ya da ‘arkadaşım’ demelerini samimi bir ilişki kurmalarını istemektedirler. Suriyeli mültecilere direkt olarak ‘Suriyeli’ denildiğinde bir yozlaşma yaşamaktadırlar. Ayırt edilerek, ayrışma olduğunu düşünmektedirler.

“Türk biriyle karşılaştığımda selsmak isterdim Sizde bizim kardeşimisiniz, arkadaşımınız demelerini beklerdim. Birçok Türk bizi dışarıda gördüklerinde arkamızdan Suriye Suriye Suriye diye bağırıp, gülüyorlar. Bu sözlere çok kırılıp üzülüyorum.” (katılımcı 3, 33 yaşında, Evli).

Yerel halkın onlarla konuşma üslupları, onların yerel halka karşı bakış açılarını kötü etkilemektedir.

“Topselvi’de çok kötü davranışta bulunan birine denk gelmedim . İnsanlarla çok fazla konuşan biri değilim. Mülteci diyorlar. Arkadaşım, dostum, komşum deseler daha iyi” (katılımcı 6, 40 yaşında, evli).

Bu görüşmelerden de anlaşılacağı üzerine, Suriyeli mülteciler sorun yaşamamak ya da kötü bir söz duymamak adına uzaklaşmayı tercih ediyorlar. Bu sebepten ötürü de uyum sağlama süresi uzuyor. Bir kötü söz söylenip üzülürüm, kırılırım düşüncesinden korkmaktadırlar.

“Ailem ve ben komşularımızla pek fazla görüşmüyoruz. Annem Türklerin bizim hakkımızda kendi aralarında konuştuklarını duymuş. Bu olay olduğundan beri, Türklerle pek fazla konuşmuyoruz. Ama onlar bize sürekli Suriyeliler diye hitap ediyorlar. Herhangi bir durum olduğunda sen Suriye’den geldin diye konuşuyorlar. Türklerde aynı bizim gibi müslümanlar. Keşke böyle konuşmalar yapmasalar” (katılımcı 12, 18 yaşında, bekar).

Yapılan bu görüşmede toplum tarafından, herhangi bir olayın içerisinde Suriyeliler geçtiğinde sorunu çıkaran kişi olarak tanınlandığının ifade edilmektedir. Bu fikir uyum kapsamında bireylerin üzerinde negatif bir etki oluşturup entegrasyon oluşumun önüne

geçmektedir. Suriyeli mültecilerle mülakat aşamasında da bu bakış açısına sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Suriyeliler ile ilgili önyargı olup olmadığı konusuna değinilmeye çalışılmıştır. Etnik çatışmalar genellikle önyargılara ya da ayrımcılığa karşı bir tepki olarak ortaya çıkar. Ön yargı varsayılan davranış değer yeti ya da özellikleri nedeniyle bir grubu aşağılamaktadır. İnsanlar gruplara ilişkin basmakalıp görüşlere sahip olup bunları bireylere uyguladıklarında önyargılıdırlar. Sabit fikirler, bir grubun mensuplarının ne olduğuna ilişkin sabit ve genellikle olumsuz fikirlerdir. Önyargılı kişiler bir grubun mensuplarının beklediği şekilde davranacaklarını varsayar. Geniş bir bireysel davranışlar eğilimi, basmakalıp fikrin kanıtları olarak değerlendirir. Bu davranışı gruba ilişkin kendi önyargılarını ve olumsuz kanılarını güçlendirmek üzere kullanırlar (Mutlu, 2017: 74).

Bu durumu açıklayıcı olarak örnek verilecek husus Suriyelilerin gelmesi ile toplumdaki algıyı ölçmek konusunda sorular sorulmuştur.

“Topselvi’ye ilk göç ettiğimizde insanlar tuhaf tuhaf bakıyordu. Bunlar Suriyeliler mi diye birbirine göstererek konuşuyorlardı. İlk önce ev bulmak için eşimle birlikte Topselvi’ye gelmiştik. Biz Suriyeliyiz dediğimizde evi vermekten vazgeçmişlerdi. Böyle yapmalarına çok üzülmiştüm. Eşim sonra burdan başka bir ev kiraladı. Komşularımın hiç konuşmuyorum” (katılımcı 1, 28 yaşında, evli).

Özellikle görüşme sırasında Suriyeli kadınların, ev bulmada ve etraftaki insanların tavırları yüzünden zorlandıkları görülmüştür. Topselvi’de ilk geldiğinde neler hissettiklerine dair bilgiler edinilmeye çalışılmıştır. Toplumsal kabul açısından sıkıntı yaşadıklarının ispatı niteliğindedir.

Bazı Suriyeli kadınlar komşularıyla gayet iyi anlaşabilirken, bazılarının arasında bir soğukluk var ve hiçbir iletişim kurmaktadır.

“Kendimi Türkiye’ye ilk geldiğimde çaresiz ve yabancı gibi hissettim, Hiçbir komşuluk ilişkim yok. Beni görünce yanımdan hızlıca geçip, gidiyorlar. Birbirimize selam bile vermiyoruz. Türklerin bu şekilde davranmaları beni çok üzüyor. Eşim evden işe gittiğinde çocuklarla yalnız kalıyorum. Kimse kapımıza bile gelmiyor. Komşuluk ilişkimiz hiç yok” (katılımcı 8, 45 yaşında, evli).

Suriyeli bazı kadınlarda ise yukarıdaki mülattaki gibi yalnızlaşma, dışarıdaki insanlardan utanma ve içe kapanma söz konusudur. Konuşup görüşecek kimsenin olmamasında dolayı kendini topluma yabancı hissetmektedirler.

“Topselvi’ye ilk geldiğimde hiç yabancılik yaşadım, sonra komşularımızın bize iyi davranmasıyla çok mutlu oldum. Mahalle esnafı bize iyi davranıyor. Okuldaki hocalarım ve arkadaşlarım hep bana yardımcı oluyorlar. Bu yüzden çok fazla yalnız kalmıyorum. Topselvideki arkadaşlarımla iyi anlaşıyoruz.” (katılımcı 2, 23 yaşında, bekar).

Yapılan görüşmelerde eğitim gören ya da ailesinin geçimini sağlamak için çalışmak zorunda olan Suriyeli kişiler için dışa dönük olmak bağlamında uyumu daha hızlı olduğu kanısına varılmıştır. Ev hanımları da ise durum; komşularıyla olan iletişimsizlik sebebiyle yaşamdan kopuk bir hayat sürmektedirler.

Türklerdeki Suriyeli olan kişilere önyargı ile yaklaşmasının bir diğer sebebi ise ‘Medya’dır. Medyanın Suriyeliler ile olan olayları olduğundan farklı gösterdiklerini ifade etmektedirler.

“Haber çok fazla takip eden biri değilim. Televizyonda pek fazla haber izlemeyi sevmiyorum. Haberlerin hepsi doğru olmuyor. Suriyeli biriyle ilgili haber olduğunda hep kötü şeylerden bahsediliyor. Biz Suriyeliler Türkiye’de yanlış anlaşılıyor. Örneğin; Adamın biri bir Suriyeli bir kızı taciz etmiş. Bunun üzerine Suriyeli bir adamda kızı taciz eden adamla kavga etmiş. Bu durum haberlerde sanki Suriyeliler kötü bir şey yapmış gibi anlatılıyor. Ama taciz eden adam suçlu. Bu şekilde yanlış haberleri görünce çok sinirleniyorum” (katılımcı 3, 33 yaşında, evli).

Yapılan mülakatlardan hareketle, Suriyeli mülteciler medyanın Suriyelileri yanlış aksettiklerini düşünmektedir. Olayın içeriğinin farklı olduğunu tüm suçun aslında sadece Suriyelilerde olmadığından yakınmaktadır. Bu doğrultuda, objektif haber yapılması hususunda hassas oldukları görülmektedir.

“Suriyelilerle alakalı haberleri özellikle izliyorum. İnternet üzerinden Suriyelilerle ilgili haberleri takip ediyorum. Bazen Türklerle ilgili haberleride izliyorum. Antep’te bir olay olmuş. Olayı başlatan kişi Antep’te yaşayan bir Türk. Ancak adamı Suriyeli zannetmişler. Olayda o çıkardığından dolayı, gene

Suriyeliler kavga çıkarıyor şeklinde haberler çıkardılar. Türk haberlerinin çoğunun Suriyelilerle ilgili doğru haber yapmadığını düşünüyorum'' (katılımcı 1, 28 yaşında, evli).

Suriyeli mültecilerin Türk vatandaşların onları kamuoyuna yanlış anlattıklarını ve bu yüzden de diğer insanlarında bakış açılarının olumsuz olduğunu vurgulamaktadır. Kendi fikirlerine göre, olayları olduğunun dışında televizyonlara verilmektedir.

''Haberlerle hiç ilgilenmiyorum. Suriyeyle alakalı bir habere rastladığımda geldiğinde kötü şeyler anlatında çok üzülüyorum. Türkiye'deki diğer haberleride izlemiyorum'' (katılımcı 2, 23 yaşında, bekar).

Haberlerle hiç ilgilenmeyen, Suriyelilerle ilgili herhangi bir haberi duymak istemeyen Suriyeli kadınlarda mevcuttur. Bu mülakattaki ifaden anlaşılan, Suriyedeki savaşın etkisini hale atamayan Suriyeli kadınlar, kötü bir şey duymamak için Suriyelilerle ilgili konulardan uzak durmaktadırlar.

''Türkiye'de Suriyelerle ilgili haberleri izlediğimde üzülüyorum. Bundan dolayı da hiç haber izlemiyorum. Suriyelilerden biri yanlış davranış bir davranış sergiliyor. Haberciler bu olayı haber yapıyorlar. Sonra sanki bütün Suriyeliler kavga çıkarıyor gibi bir durum oluyor. Her ülkede iyi insanda var kötü insanda. Ama her ülkede iyi ve kötü insanlar vardır. Bu durumlardan dolayı sorunlar yaşıyoruz. '' (katılımcı 11, 22 yaşında, bekar).

Suriyeli bir kişi yanlış bir durum yaptığında bunu sanki tüm Suriyeli insanlar yapmış gibi bir algı oluştuğunu öne sürülmektedir.

Ayrıca Medya'nın psikolojik olarak Suriyelileri etkilediği aşikardır. Buna göre:

''Suriyelilerle alakalı güzel bir haber duyduğumda çok seviniyorum. Güzel haberler pek fazla olmuyor. Genellikle Suriyelilerle ilgili hep kötü haberler oluyor. Haberlerde Suriyede yaşananları izleyince, ülkem için çok üzülüyorum'' (katılımcı 13, 42 yaşında, evli).

Genel olarak Suriyeli mültecilerle iyi ve olumlu haberlerin az olduğunu, buna rağmen iyi haberlere çok sevindiklerini belirtmektedirler. Olumsuz algıdaki haberlere karşı üzüntüye kapılarak, psikolojik bakımdan etkilenmektedirler.

Suriyeli mültecilere yönelik olumsuz algıların oluşması, bu algıların üretilmesine ve yayılmasına zemin hazırlayan medya temsilleri vardır. Suriyeli mültecilerin medyada temsil edilme tarzından kaynaklı sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Medya temsilleri, kimlikler hakkında kalıplaşmış söylemlerin yayılmasında büyük rol oynamaktadır. Suriyeli mülteciler haberlerde yer almaktadır. Haberlerin ele alınış biçimine ve aktarılan detaylara göre **‘toplumsal algılar’** oluşmaktadır (Efe, 2015: 7).

‘Haberleri seyrediyorum. Genelde haberlere sosyal medyadan daha çok bakabiliyorum. Suriyelilerle ilgili haberleri daha yakından takip ediyorum. Suriyede savaşta yaşananlar beni oldukça üzüyor.’ (katılımcı 6, 40 yaşında, evli).

Suriyeli mülteciler haberleri izlemekle birlikte, orada yaşanan olumsuz olaylara karşı ülkeleri için çok üzüldüğünü ifade etmektedirler.

‘Suriyelilerle alakalı bütün haberleri izliyorum. Suriye’de yakın bir arkadaşımı kısa bir süre önce kaybettim. Arkadaşımın öldüğünü duyunca çok üzüldüm. Arkadaşımın öldüğünü haberlerde izledim. Suriye’de pek çok arkadaşımın, yakınımın öldüğünü duymak beni çok üzüyor’ (katılımcı 15, 37 yaşında, evli).

Haberleri izlerken yakınlarını kaybettiğini gören Suriyeli insanlar artık haber izlemekten korkar hale gelmektedir.

‘Herhangi bir düşüncem yok. Haberlerle hiç ilgilenmiyorum. Haberlerde kötü bir olay duyunca kendimi iyi hissetmiyorum’ (katılımcı 9, 34 yaşında, evli).

Suriyelilerle alakalı haberleri takip etmedikleri için konudan bir haber olan Suriyelilerin izlememe sebepleri ise, kendilerini kötü hissetmeleridir. Önyargının oluşmasını sağlayan en önemli nokta medya ve Suriyelilerin gelmesini vesile bilen ve fırsata çeviren kişilerin oluşturdukları algıdır. Toplumsal kabul ve uyum konusunda son derecede önemli bir rolü olan ulusal ve yerel medyanın konuya nasıl yaklaştığı konusunda çeşitli yaklaşımlar vardır. Gazete ve diğer medya araçlarının her ne kadar mülteciler ve mülteciler ile Türkler arasında çıkan çatışmalara mültecilerin çıkardıkları isyan olarak algılanan girişimlerine diğer gazetelerde rastlamak mümkün olsa da bu gibi haberlerin herhangi bir vurguyu öne çıkartak için yapılmadığını ifade etmektedir. Fakat son zamanlarda haberlerin bu konudaki hassaslığını yitirdiğini mülakatlardaki söylemler ile görülmektedir.

3.3. Uyum Sürecine Yönelik Bulgular

Uyum genel itibariyle birçok unsurun kaynaşmasıyla oluşan istikrarlı ve düzenli bir birlikteliktir. Bireylerin gerek toplumla gerekse de içinde yaşadığı alan itibariyle karşılaştığı değişimleri ve kişisel algılarında içine katarak vermiş olduğu tepkiler bütünüdür. Henüz katıldıkları topluma ve çevreye adapte olabilme kabiliyetidir. Yeni girmiş olduğu ortama ve şartlarına hitap edip, uyum sağlamaktır. Herhangi bir organizmanın, yaşamını idame edebilme ve üretme yeteneğine katkı sağlayan sosyal bir davranıştır (Seyyar, 2007: 21). Bu bağlamda yapılan mülakatlara göre:

‘‘Suriye’de Esad yönetimi olmazsa tekrardan ülkeme dönmek isterim. Ne olursa olsun orası benim vatanım’’ (katılımcı 1, 28 yaşında, evli).

Bu mülakattan hareketle, Esad’ın uyguladığı despot yönetimle tekrar yönetilmek istemeyen Suriyeliler ülkelerine dönmek istememektedirler. Ülkesine dönmek isteyen bazı Suriyeli mülteciler, Esad yönetimin baskıcı rejimi sebebiyle korkmaktadır.

‘‘Suriye’ye dönmeyi çok isterim. İnsanın vatan gibi yok. Suriye’de doğdum ve büyüdüm. Suriye’de evimiz, okulumuz yok oldu. Yaşadığımız tüm anılar orada kaldı. Ancak Suriye’ye tekrar döndüğümüzde, herşeye yeniden başlamamız gerekecek. Savaşta herşeyimiz gitti. Suriye’de yeniden düzen kurmamız zor olacak Çocuklarım Türkiye’de okula başladı. Çocuklarım hem Türkçe hem de Arapça biliyor. Tekrardan Suriye’ye yaşam kurmak bizim için çok zor. Suriye’de herşeyi yeniden kurmamız için para gerekli. Türkiye’ye çok alıştık’’ (katılımcı 3, 33 yaşında, evli).

Ülkesindeki evi, çocuklarının okulu vb. herşeyi yok olan Suriyeli kadınlar, tekrardan ülkelerine dönmek istemektedir. Ancak ülkelerine döndüklerinde hiçbir şeyleri olmadığından yeni sıfırdan bir yaşamın getirdiği zorlukları düşünmektedirler. Buna rağmen vatan özlemiyle ülkelerine dönmek isteyenler vardır.

‘‘Benim için Türkiye çok güzel bir ülke. Ancak ben Suriye’yi çok özliyorum. Suriye’de arkadaşlarım var. Yakınlarımızın bir kısmı Suriye’de Yakınlarımızdan haber alamayınca endişeleniyoruz. Eğer Suriye’de savaş biterse Türkiye’den gitmek istiyorum. Suriye’de herşeye sıfırdan başlayacak. Çok zor olacak biliyorum. Suriye bizim ülkemiz, hep birlikte ülkemize sahip çıkmamız gerekiyor’’ (katılımcı 9, 34 yaşında, evli).

Suriyeli bazı kadınlar ülkelerine dönmek istemekle beraber, orada yeniden bir yaşam mücadelesi vereceklerini bilerek, üstesinden geleceklerine inanmaktadırlar.

Türkiye’de yaşayan Suriyeliler herşeyden önce bir ‘sosyal uyum’ sorunudur. Suriyeli mülteciler ile yerel halk arasındaki, yaşam tarzları farklılığı, kültür ve dil farklılıklarından kaynaklı problemler oluşmaktadır. Burada birlikte şehirlerde etnik ve mezhepsel farklılıkların artması çarpık yapılaşmanın ortaya çıkması toplumsal etkileri arasında sıralanabilir (Oytun ve Gündoğar, 2015: 17).

*‘‘Türkiye’ye çok alıştım. Yeniden Suriye’ye dönmek istemiyorum. Suriye benim ülkem. Suriye’ye döndüğümde herşeye yeniden başlamak benim için çok zor.’’
(katılımcı 10, 26 yaşında, evli).*

Türkiye’de yaşanan onca hayat ve geçirilen zaman sebebiyle uyum sağlayan bazı Suriyeli kadınlar adapte oldukları için dönmek istememektedir. Toplumla uyum sorununu aşabilen kadınlarda Türk toplumuna aidiyet duygusu taşımaktadırlar. Böylelikle kendilerini Türk toplumunun bir ferdi gibi hissetmektedirler

‘‘Suriye benim vatanım. Arkadaşlarım, ailem herkes Suriye’de. Suriye’de savaş biterse, herşey düzelse, Suriye’ye geri dönmek isterim’’ (katılımcı 15, 37 yaşında, evli).

Suriye’yi özleyen, Türkiye’de kalmak zorunda olduğu için yaşayan ileride dönmeyi bekleyen ve bunun için mücadele veren Suriyeli kadınlar gitmek için umutla beklemektedirler.

‘‘Eninde sonunda Suriye’ye döneceğim. Orası benim vatanımdı. Ülkemde savaş başlamadan önce liseyi bitirdim. Liseden sonra, yurt dışında okumak istedim. Suriyede savaş olduktan sonra mecburen ayrılmak zorunda kaldım. Mecburiyetten dolayı ayrıldığım için Suriyeye dönmek istiyorum. Bence diğer Suriyelilerde ülkesine dönmek istemeliler.’’ (katılımcı 2, 23 yaşında, bekar).

Dönmek isteyen Suriyeli kadınların sebepleri arasında Suriye’nin kendi vatani olduğu için, dönmemenin vatanını boş bırakmanın yanlış olduğunu ülkesinin arkasında durması gerektiğini savunmaktadır.

‘‘Suriye’ye Esad olduğu sürece dönmek istemiyorum. Türkiye’de kalmak istiyorum. Türk vatandaşı olursam, Suriye’ye gitmek istemem. Ben çok sevdim

Topselvi'yi. Mesela buradan metroya binip eşimle birlikte Kadıköy'e gezmeye gidiyoruz. Buranın ulaşımı kolay heryere tek vasıtayla gidilebiliyor'' (katılımcı 14, 31 yaşında, evli).

Uyum konusunda Suriyelilerin en çok sorulan sorulara arasında savaşın bittiğinde ülkerine dönüp dönmemesi konusunda sorular sorulmuştur.

Adaptasyonu sağlayan diğer bir faktörde sosyalleşmedir. Son zamanlardaki araştırmalar toplumsal sınıfların toplumsallaşma düzeylerindeki farklılıklara odaklanmıştır. Bu farklılıkların bir kısmı dille ilgiliyken bir kısmı da değer yönelimleriyle ilgilidir.

Dil ve değer yönelimi insanın içinde bulunduğu topluma adapte olmasına yani sosyalleşmesine yardımcı olur. Sosyalleşmeyi hızlandıran arkadaş faktörünü ele alırken Suriyeli kadınların görüşleri şu şekildedir:

''Topselvi'de epey Türk arkadaşım var. Arkadaşlarımın çoğunun yaşları benden büyük. Onlardan bir tanesi aracılığla diğer arkadaşlarımla tanıştım. Türkçe öğrenmem için yardım ediyorlar. Onlarla sürekli konuşuruz. Arayıp halimi hatrımı sorarlar'' (katılımcı 12, 18 yaşında, bekar).

Türk kadınların, Suriyeli kadınlarla dayanışma içinde olduğunu, birbirlerine yardım ettikleri hususlarda vardır. Bu görüşmede bu ortam içinde olan Suriyeli kadının da dediği gibi manevi destekleri onlar açısından önem ifade etmektedir.

''Topselvi'de bir arkadaş grubum var. Haftada bir birimizde toplanıyoruz. Onları çok seviyorum. Bana hep iyi davranıyorlar'' (katılımcı 3, 33 yaşında, evli).

Suriyeli kadınlar arasında, komşuluk ilişkileri itibariyle kurdukları arkadaşlıklar vardır. Bu da Suriyeli kadınların entegrasyonunda önemli bir faktördür.

''Elbette var. Kurstan edindim. Bizi çok seviyorlar. Kursta benimle yakından ilgileniyorlar. Türkiye'de çok arkadaşım var. Türkçe öğrenmem için bana çok yardımcı oldular'' (katılımcı 5, 21 yaşında, bekar).

Suriyeli kadınlar içinde oldukları çevredeki diğer insanlarla bir uyum yakalayarak, arkadaşlık ilişkilerini geliştirdiklerini görmekteyiz.

''Türkiye'de arkadaş çevrem genellikle üniversiteden. Okuduğum bölümdeki arkadaşlarımla aram oldukça iyi. Dersleri anlamadığımda yardımcı olurlar.

Üniversitenin dışında buluşup birlikte gezmeye gidiyoruz'' (katılımcı 7, 19 yaşında, bekar).

Üniversitede eğitim gören Suriyeli kadında olduğu gibi, eğitim gördükleri ortamda destek alması, isteyerek okula gitmesi hem kendisi hem de uyumu için önem arz etmektedir.

Suriyeli mülteci kadınlar arasında hiç arkadaş ifade edemediğini söyleyenler de bulunmaktadır:

''Türkçem iyi olmadığı için, çok fazla arkadaşım yok. Türkçe'yi öğrenmeyi çok istiyorum. Hiçkimseyle konuşmuyorum'' (katılımcı 8, 45 yaşında, evli).

Buradan da anlaşılacağı üzere sosyalleşmelerinin önünde olan en önemli unsurun dil ve insanların yaklaşımları olduğu gözlemlenmektedir.

''Türkiye'de hiç arkadaşım yok. Türklerden hiçkimse arkadaş olmak istemedi. Kimse benimle konuşmuyor. O yüzden bende kimseyle konuşmuyorum'' (katılımcı 15, 37 yaşında, evli).

Bu durumların içerisinde Topselvi halkının Suriyelilere olan yaklaşımını sorulduğunda ise şöyle bir sonuç çıkmaktadır. Bazı Türklerin Suriyelilere çok kaba davrandıklarını ya da onların tabiriyle o şekilde davranış sergileyen kişiler olduğu söylenmektedir:

''Türkiye'deki insanların Suriyeli olduğundan dolayı olumsuz düşünceleri var. Suriyelilerin kötü insanlar olduklarını düşünüyorlar. Her yerde olduğu gibi Suriyede de iyi insanda var kötü insanda var. Tüm Suriyeliler kötü diye bir şey yok'' (katılımcı 1, 28 yaşında, evli).

Bu görüşmedeki kadının sözlerinden yola çıkarak, Suriyeli kişiler için genel anlamda bir ön yargının olduğunu savunmaktadır. Tüm Suriyeli insanların aynı olmadığını her toplumda insanlardaki gibi farklı yönlü insanlar olduğunu ifade etmektedir.

''Bazen çarşıda arada dikkatli bakanlar oluyor. Benim eşim Kartal çarşıda çalışıyor. Onun yanına giderim. Yani pek fazla birşeyle karşılaşmadım'' (katılımcı 14, 31 yaşında, evli).

Bazı Suriyeli kadınlar yaşadıkları çevrede bakışları, ya da tavırlara denk geldiğinde görmezden gelerek ya da Suriyeli olduğum için böyledir diyerek kabule geçmekteydiler. Bu da doğal akış içerisinde gerçekleşen bir durumdur.

“Kilis’te çarşıya indiğimde bakıyorlardı. Ama Topselvi’de hiç böyle bir şeyle karşılaşmadım. Topselvi’de yaşayan insanların daha anlayışlı olduğunu düşünüyorum” (katılımcı 3, 33 yaşında, evli).

Anlaşıldığı üzere Suriyeliler kendilerinin diğer Araplarla karıştırıldığını ve kaba olmadıklarını ifade etmektedirler. Bu yüzden Suriyelilerin sıkıntı yaşadıklarını ve önyargılı bir şekilde davrandıklarını bundan da şikayetçi olduklarını dile getirmişlerdir.

3.4. Kültürel Entegrasyona Yönelik Değerlendirmeler

Uyum konusunda en büyük kültürel sorun dil farklılığıdır. Ancak iki halkın din kardeşliği aynı medeniyet kodlarına sahip oluşu birçok kültürel formunda aynı ya da benzeri nitelikte olmasına imkan tanımaktadır. Bu anlamda misafirlerin büyük bir bölümü dil dışında kültürel uyum açısından zorluklar çekmemektedir (Koyuncu, 2014: 93).

“Türk kültürüyle Suriye kültürü arasında çok benzer yönler var. Hepsi aynı olmasada bir kısmı benziyor. Kılık kıyafet benzer yanlardan biri. Suriyeliler olarak yemek yemeyi çok severiz. Suriye’ye ait yemeklerimizi yapmak için Türkiye’de aynı ürünleri bulamıyoruz. Topselvi’de de Suriyelilerin açtığı market var. Genellikle o marketten alışveriş yaparım. Türkiye’de de kapalı kadınlar var. Suriye’de kapalı giyinenler Türkiye’ye göre daha çok” (katılımcı 1, 28 yaşında, evli).

Türk kültürüyle Suriye kültürünün benzer ve farklı yönleri olduğunu, ancak din ve ibadet konusunda ortak paydada buluşabildiğini görmekteyiz.

“Türkiye’ye geldikten sonra elbetteki düzenimiz bozuldu. Türkiye’de yeme alışkanlıklarımız değişti. İsteddiğimiz herşeyi yapamıyoruz. Paramızın az olması bunun en önemli sebebi. Türkiye’de ibadet konusunda özgürüz. İbadetimize devam ediyoruz.” (katılımcı 13, 42 yaşında, evli).

Suriyeli bazı kadınlar ilk başlarda kültüre adapte olamalarında sonraları zamanla uyum sağlayabilmektedirler. Ancak en önemli ortak noktanın ibadetlerini düzgün bir şekilde yapabilmeleri ve de bir kısıtlama olmamasıdır.

‘‘Suriyeli olarak kendi kültürümü hem kendim hem de ailem yaşatmaya çalışıyoruz. Topselvi’de mahallede sürekli alışveriş yaptığımız Suriyeli bir market var. Orada Suriyeliler özgü birtakım malzemelerde satıyorlar’’ (katılımcı 4, 20 yaşında, bekar).

Topselvi’de sürekli alışveriş yaptıkları yerlerde Suriyelilerin çoğunlukta olduğu bir alan olduğu için, Suriyelilere yönelik birtakım malzemeler ve de onların kültürüne ilişkin ürünler satıldığı gözlenmiştir. Böylelikle hem satıcı hem de alıcı kazanarak bir döngü sağlanmaktadır.

‘‘Türkler ve Suriyeliler kıyafet olarak birbirine yakınlar. Türk kadınlarıyla özellikle kapalı olanlarla ortak yönlerimiz daha fazla var. Biz Suriyeli kadınlar bol genelde kıyafetler giyiniriz. Sizinle dil konusunda farklıyız. Siz Türkçe bizse Arapça konuşuyoruz. Suriyelilerden bazıları, bende dahil hem Arapça hemde Türkçe konuşabiliyoruz’’ (katılımcı 5, 21 yaşında, bekar).

Suriyeliler ve Türklerin giyim konusunda bir benzerlik yaşadıklarını ve bu durum aracılığıyla da Suriyeli kadınlar dışarı çıktığında çok büyük bir ayrımın olmadığını ifade etmektedirler.

‘‘Kültürümü elimden – geldiğince yaşataya çalışıyorum. İbadetimi yapmaya çalışıyorum. Türkçe bildiğim için tek başına alışveriş yapabiliyorum. Türk yemeklerini pek fazla sevmiyorum Bizim yemeklerimizi seviyorum. Suriye’de giyindiğimiz kıyafetleri Türkiye’de de giyinebiliyoruz’’ (katılımcı 13, 42 yaşında, evli).

Kültürel açıdan bakıldığında en temel farklılıklar ekmek yemek çay ve özellikle kış ayları için coğrafi farklılıklar yüzünden ısınma problemleri teşkil etmektedir. Esas konu ise Suriyeli mültecilerin dil bilmemesi sosya kültürel hayata fazla dahil olmamaları kendi tabiriyle dışarı pek çıkmamaları kültürel farklılıkları görünür kılmaktadır. Bir karşılaşmanın ve birlikteliğin olmaması bu algının şekillenmesinde en temel etkindir.

3.5. Entegrasyon 'un Sağlık Üzerindeki Etkileri

Suriyeli mültecilerin en savunmasız ve hiçbir dayanağı olmayan alanların başında sağlık gelmektedir. Suriyeli mülteciler özellikle hastaneye gitme, hastalığın ne olduğunun belirlenmesi yani tanı ve tedavisi hususunda ciddi problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bu insanların uluslararası insan hakları kapsamında tedavilerinin sağlanması gerekmektedir. Gerek devletin gerek üniversite ve de sivil savunma kuruluşlarını bu konuda kapsamlı bir çalışma yürüterek çözüm arayışı içerisinde olmalıdır. Özellikle sağlık çalışanlarında mülteci ya da sığınmacılar hususunda yeterli ve gerekli bilgiye sahip olmayışından kaynaklı problemler oluşmaktadır. Yaşadıkları birtakım sorunları örneğin; cinsel istismar vb. durumları çekingenlik dolayısıyla, ülkesi dışında bir yerde oldukları için söyleyemedikleri için çok ciddi sorunlar teşkil etmektedir (Karadağ ve Altıntaş, 2010: 55).

Suriyeli mülteciler, başka bir ülkeye geldiklerinden ötürü, ailelerinden ayrı olmaları, yabancı bir toplum tarafından yanlış anlaşılma korkusu ve de hiçbir korunmaya sahip olmadıkları için şiddet açısından mağdur grupları oluşturmaktadır. Bu tür şiddet içerikli olayların devlet destekli önüne geçilmesi sağlanmalıdır. Özellikle kadınlar risk grubunu temsil etmektedir. Suriyede gerçekleşen savaş sebebiyle ailesini kaybeden savunmasız ve korunaksız kadınlar şiddete maruz kalabilmektedir. Kamp içinde sağlık ekiplerinin kurulması gerekmektedir. Bu sağlık ekipleri, 7-24 sağlık hizmeti verecek şekilde konumlandırılmalıdır. Ani müdahale gerektirecek hususlarda, yerinde tedavi işlemi hızlıca yapılabilmesi gerekmektedir. Kadınların fiziksel yapılarının erkeklere oranla daha narin ve kırılgan oluşu ve kimsesiz oluşları şiddete zemin hazırlamaktadır (Karadağ ve Altıntaş, 2010: 57).

Bir de sağlığın ruhsal sağlık boyutu vardır. Şöyle savaş sebebiyle ülkesini terk etmek zorunda kalan Suriyeli kadınlar, savaş esnasında annesini, babasını, eşini dostunu kaybetmesi büyük bir psikolojik birçok sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Bu sorunları aşmadan yaşam mücadelesi verdikleri için, psikolojik sorunlar ötelenmektedir. Ötelenen bu sorunlar ileride daha büyük ve geri dönüşü olmayan olaylara sebebiyet vermektedir. Kadına yönelik şiddeti farklı zaman dilimlerinde ele alınmalıdır. Göç öncesindeki psikolojik durumu, göç esnasındaki psikolojik durumu ve göç sonrasındaki şeklinde incelenmelidir. Bu hususta psiko-sosyal durumlar için müdahale çeşitleri belirlenmeli ve uygulanmalıdır (Başterzi, 2017: 384-386).

Suriyeli mülteciler, hiçbir sağlıkla ilgili güvenesi olmayan maddi anlamdada hastane muayene ve tedavi masraflarını karşılayamayan 5510 Sosyal Sigortalar ve Genel sağlık sigortası hükümleri gereğince, genel sağlık güvencesinden faydalanamamaktadırlar. Bu mağduriyetin giderimesine yönelik sağlık politikaları geliştirilmelidir (Gültaş ve Balçık, 2018: 203).

Bu hususta Suriyeli kadın mültecilerle yapılan mülakatlar şu şekildedir:

‘‘Hiçbir sağlık güvencem yok. Devlet hastanesinde para vererek muayene oluyorum. Hastanelerde ilk gittiğimde dil bilmediğim için, kendimi ifade edemiyordum. Eşim çat pat Türkçe konuşabiliyor. O benim hastalığımı anlatıyor. Doktorlar gayet iyidiler. Beni iyileştirmek için elinden geleni yaptılar’’ (katılımcı 1, 28 yaşında, evli).

Sağlık açısından Suriyeli kadınlar dil bilmedikleri için hastalıklarının ne olduğunu açıklayamıyorlar. Eşleri, yakınları aracılığıyla tercümanlık yaparak aktarılmaktadır. Bu durumda Suriyeli kadınları sürekli bir insana bağımlı hale getirmektedir. Bu hususta sağlık kuruluşlarında Arapça bilen tercümanların olması gerektiğini gözler önüne sermektedir.

‘‘Küçük oğlumu Türkiye’de doğdu. Hamilelikte paramız olmadığı için doktora gidemedim. Maddi durumumuz iyi olmadığından yeterli beslenemedim. Doğumun olacağı gün hastaneye gidebildim. Allah razı olsun doktorlar ve hemşireler ilgilendiler. Komşularımda doğum sonrasına ziyaretime geldiler. Eşim hatta doğumdan sonra doktora hediye alıp götürdü’’ (katılımcı 6, 40 yaşında, evli).

‘‘Sağlık güvencem var. Hastaneye gittiğimizde ücretsiz tedavi oluyoruz. Bize sağlık hizmetleri konusunda yardımcı oldular. Çok şükür. Eczaneden rahatlıkla ilacımızı alabiliyoruz. Yani bedava değilse de yarısını devlet karşılıyor. Diğer yarısını da biz ödüyoruz’’ (katılımcı 10, 26 yaşında, evli).

Kısmi olarakta olsa sağlık güvencesine sahip olan Suriyeli kadınlar, diğer olamayanlara göre daha avantajlı konumdadır. En azından ilaç ücretinin yarısını ödeyebilmektedirler.

‘‘Maalesef sağlık güvencem yok. Üniveristede de bir keresinde fenalaştım. Hocalarımda benim için endişelenmişler. Beni düşünmelerine çok sevinmiştim. Doktor Suriyeli olduğum için bir ayırım yapmadı. Benimle ilgilendi. İlaç yazdı. Dil

sorunum olmadığı için başımın döndüğünü, gözümün karardığını rahatlıkla ifade edebildim'' (katılımcı 2, 23 yaşında, bekar).

Genel itibariyle sağlık olsun, iş hayatı olsun, dil bilmek çok önemli bir avantaj olduğu yapılan görüşmelerde apaçık ortadadır. Suriyeli kadınlarının çoğunlukla sağlık güvencelerinin olmadığını, hastanelerde ücretli muayene olduklarını, reçetelerinde yazılan ilaçları parayla aldıklarını gözlenmiştir. Çok büyük bir sağlık sorunuyla karşılaşmadığı sürece hastaneye gitmedikleri tespit edilmiştir.

3.6. Entegrasyon Sürecinde İletişim ve Dilin Etkileri

Göçle gelen insanlar için, ülke ile alakalı bilgiler vermek ve gerek yasalar gerek sağlık, gelenek, görenek ve yapılarla ilgili bilgiler aktararak gelişimleri desteklenmelidir. Topselvi'deki Suriyeliler dil ve iletişim konusunda şu sıkıntıları çekmektedir:

''Türkiye'de yaşayabilmek için dil bilmek zorunlu. Türkçeyi öğrenmeye çalışıyorum. Bildiğim kadarıyla etrafımdaki dil bilmeyen Suriyelilere yardımcı olmaya çalışıyorum. Bence bizi bazen yanlış anlıyorlar. Benim bu dili öğrenmem için zamanım var. Fakat diğer Suriyeliler bu kadar şanslı değil. Çünkü çalıştıkları için dil bilmeleri gerekiyor. Çalışan Suriyelilerin Türklerle anlaşabilmek için Türkçeyi öğrenmeleri gerekiyor'' (katılımcı 4, 20 yaşında, bekar).

Görüşmeden anlaşılıyor ki zor şartlar altında yaşayan Suriyeliler yoğun çalışma temposundan dolayı, dil öğrenmeye vakit ayıramıyorlar. Bu sebeple kendilerini ifade edememektedirler.

''İlk zamanlarda hiçbir şey bilmiyordum. Abim bizden önce İstanbula gelmişti. Biz ilk başta mülteci kampında kalıyorduk Abim kamptan ayrılarak İstanbul'a geldi. Türkçe öğrenmek için kursada gittim. Kursta Türkçeyi öğrendim. Türkçe 'yi konuşabiliyorum ve söylenenleride anlayabiliyorum'' (katılımcı 12, 18 yaşında, bekar).

Bazı Suriyeliler ise, belirli kurslara katılarak, dil öğrenmek adına çaba harcamaktadırlar. Böylelikle, toplumda daha hızlı uyum sağlayabilirler. Bir sorunla karşılaştıklarında düşüncelerini ifade edebilirler. Genelde kendilerini dil bilmediklerinden dolayı anlatamadıkları için, sıkıntı yaşamaktadırlar.

‘‘Biz Suriye’de yaşarken Türkçe konuşabiliyorduk. Dil bildiğimiz için çok sorunla karşılaşmadım. Ama dil bilmediği için çok zorluk yaşayan Suriyeli arkadaşlarımız var’’ (katılımcı 9, 34 yaşında, evli).

Bu mülakattan anlaşılacağı üzere, Suriyede yaşamlarına devam ederken Türkçe bilmenin avantajlarıyla rahat bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmektedirler. Dil büyük kolaylık sağlamaktadır.

‘‘Türkçeyi çok fazla bilmiyorum. Market için dil konusunda sıkıntı yaşamıyorum. Mahallede Suriyeli birinin marketi var. Artık birbirimiz tanıyoruz. Çocuklarım okula gittiği için Türkçe’yi öğreniyor. Bana da öğretmeye çalışıyorlar. Buraya ilk geldiğimde arkadaşlarım aracılığıyla iletişim kurabildim’’ (katılımcı 8, 45 yaşında, evli).

Çocukları Türkiye’de eğitim aldıkları için onlardan da dil öğrenebilme imkanı elde etmektedirler. Suriyeli kadınların ev hanımı olanları, genellikle dışarıyla pek bir iletişim içinde olmadıkları gözlemlenmektedir. Bir tek alışveriş ve komşuluk ilişkileride dil engeliyle karşılaşmaktadırlar.

‘‘Evet ğreniyorum. Üniversitede ğrenci olduğumdan dolayı, dersleri öğrenmek için dil bilmem gerekiyor. Türkçeyi öğrenirken çok zorlanıyorum. Üniversiteye devam edebilmek için Türkçe’yi öğrenmem gerekiyor’’ (katılımcı 7, 19 yaşında, bekar).

Özellikle niversitede öğrenim gören Suriyeli kadınlar, üniversitedeki dersleri anlayabilmek için ve sınıfı geçebilmek için Türkçeyi öğrenmeleri gerekmektedir. Bu zorunluluk onları Türkçe ğrenimi konusunda kurslara teşvik etmektedir. Ayrıca onlarda öğrenmeleri gerekli olduğunun bilincindedir.

‘‘Türkçeyi ğreniyorum. Türk niversitesine gittiğim için Türkçe ğrenem şart. Türkçe’yi öğrenirken zorlanmıyorum. Türkçe’yi birazda olsa biliyorum. Derste anlatılanları kolaylıkla anlıyorum’’ (katılımcı 11, 22 yaşında, bekar).

Sosyal yaşamda önemli olan dil kişiden kişiye yaşantısına yönelik kullanım sıklığı değişmektedir. Eğitim-ğretim gören ya da çalışan kadınlarda daha gerekli olmaktadır. Bunun içinde kökünde yrklk olan Suriyelilerin Türkçeyi daha iyi kavradığı gözlemlenirken Arapçadan başka hiçbir şey bilmeyen Suriyelilerin ilk kez tanışmış

olmaları sosyalleşmelerini geçiktirdiği gözlemlenmektedir. Yetişkinler dil öğrenme sıkıntısı yaşarken, çocukların bu adaptasyon sürecine daha çabuk uyum gösterdiklerini gözlemlenmiştir.

3.7. Entegrasyon ve İstihdam Sürecinin Analizi

Topselvi’de Suriyeli kadınlar farklı meslek gruplarına sahiptir. Türkiye’de tam olarak karşılığı olmadığı için bulundukları statüsünden dolayı sıkıntı yaşamaktadır.

“Benim mesleğim hemşirelikti. Çocuklarım olduğu için çalışmıyorum. Hemşire olarak çalışmak istesem dahi kimse çalıştırmıyor. Sadece eşim çalışıyor. Onun mesleği mühendislik ama, şu an da mühendislik yapmıyor. Bir elektirikçide çalışıyor. Çok zor bir şekilde geçinebiliyoruz. Eşim çalışması dışında bir gelir kaynağımız yok” (katılımcı 14, 31 yaşında, evli).

Bu mülakattada ifade edildiği üzere; statü sahibi olmasına rağmen Türkiye’de çalışamayan kadınlar, ev hanımlığı yapmaktadır. Çalışan kadınlar ise çok az ücrette ve uzun saatlerde çalışmaktadır. Bu onlar için hep emek sömürüsü hem de duygusal anlamda yıpranmanlara sebep oluyor.

“Evet var. Genellikle babam para veriyor. Babamın mesleği elektirik mühendisliği. Bize çoğunlukla para gönderiyor. Türkiye’de teyzemlerle birlikte yaşıyorum” (katılımcı 7, 19 yaşında, bekar).

Mülakattada görüldüğü gibi, çalışmayan Suriyeli kadınlar ya öğrenci konumunda ailesinden destek alıyor ya da ev hanımı eşinden destek alındığı gözlemlenmiştir.

“Evet Çalışıyorum. Türkiye’de Suriyeli bir kişi market açtı. Markette yarı zamanlı olarak çalışıyorum. Oldukça az para alıyorum. Maddi olarak yardım aldığım herhangi bir dernek ya da kişi yok” (katılımcı 2, 23 yaşında, bekar).

Bu görüşmede üniversitede okuyup hemde yarı zamanlı çalışarak öğrencide olduğu görülmektedir. Suriyelilerin artık kendi adına da işyeri açabildiğini ve Türkiye’ye adapte olabildiklerini gösteriyor.

“Bu çok önemli bir sorunlardan biri. Sadece eşim çalışıyor. Sabah gidiyor akşam çok geç saatte geliyor. Kazandığı maaş ancak ev kirasına faturalara yetiyor. Çocukların ihtiyaçlarına bütçe ayıramıyoruz. Eşim Pazar günleride işe gidiyor.

Yemeği benim eşim evden götürüyor. Yemeği de karşılamıyor. Eşim işe evden yemek götürüyor. Yarı aç yarı tok yaşıyoruz'' (katılımcı 10, 26 yaşında ,evli).

Bu görüşmede Suriyelilerin normal çalışma saatlerinin üzerinde, insan üstü koşullarda emeklerinin sömürüldüğünü ve itiraz edip kabul etmediklerinde hiçbir hakka sahip olmadıkları için iş verenlerin insiyatifine kalmaktadır. Sosyal devlet politikası ışığında, işgücü maliyetlerinin düşürülmesi maksadıyla, emek piyasasının esnek bir hal alması 'sığınmacılar' aranan işçi konumuna gelmiştir. İşverenler açısından Suriyeli sığınmacılar yerli halktan daha ucuza çalıştıkları için son derece karlı olmaktadır. Ayrıca ekonomik genişleme dönemlerinde kolayca işe alınabilecek, kriz dönemlerinde ise rahatlıkla işten çıkarabilecekleri kişiler olmasından kaynaklı tercih edilmektedir (Ulukan, 2013: 36).

Suriyeliler kiraladıkları evin kirasını ödemekte bile zorlandıklarını belirtmişlerdir. Çok çalışıp az miktarda para aldıkları için zar zor geçinmektedirler. Büyük yük ve sorumluluğu kadınlardan çok erkeklerin taşıdığı görülmektedir. Bu da onları aile bireyleriyle daha az vakit geçirmesine ve kendi yaşamlarına vakit ayırmamasına sebep olmaktadır.

''Sadece evde babam çalışıyor. Sabahtan akşama kadar. Babamın maaşı ancak kira fatura ihtiyacımızı karşılıyoruz. Ama bazen ona bile yetmiyor. Bu durum beni çok üzüyor. Babamı hiç göremiyorum'' (katılımcı 12, 18 yaşında, bekar).

Suriyeli sığınmacılar çok büyük bir 'emek sömürüsü' yaşamaktadırlar. Suriyeli sığınmacılar ucuz işgücü piyasasının bir üyesi oldukları için çok uzun saatlerde çalıştırılma, az ücret verme, ara eleman olarak her işte çalıştırılma gibi sömürülerle karşı karşıyadırlar (Canefe, 2015: 22).

Yukarıda bahsedilen hususlarda kişilerin emeğinin fazla, aldıkları ücretin az olduğunu düşünmektedirler. İşlerinde yakınlarının daha çoğunlukta eşlerinin çok zorlandıklarını belirtmişlerdir. İş verenlerin verdikleri paralara evet demeleri gerektiği için kıt kanaat geçinen ailelerin olduğu gözlenmektedir.

3.8. Devlet Politikalarının Entegrasyona Etkileri

Topselvi'deki Suriyelilerin toplumsallaşma sürecinde onlar için uygulanan durumların adaptasyona yönelik etkisi olup olmadığını konusundaki düşünceleri şu şekildedir:

‘‘Türkiye Suriye’ye çok benziyor. Hatta kültürleri bile çok benziyor. Kıyafetlerimiz ve yemeklerimizden aynı olanlar bile var. Tercih etmemim diğer sebebi ise diğer Arap ülkeleri bizi kabul etmiyorlar. Bize vize vermiyorlar. Oraya gidenler ise pek memnun değiller. Duyduğuma göre yardımcı olmuyorlar. Türklerden bize yardımcı olanlar var’’ (katılımcı 4, 20 yaşında, bekar).

Türkiye ve Suriye’nin bazı hususlarda benzer yönlerinin oluşu, Türkiye’ye sığınma sebepleri açısından önem arz etmektedir. Diğer ülkelere gitmeme nedenlerine gelince ülkelerin Suriyelileri insanlara vize vermemeleri vb. durumlarıdır.

Devlet politikalarına ilişkin mülakatta gösteriyor ki, devletin destek verdiğini, yalnızca Türk vatandaşların sanki Suriyelilere sürekli yardım ediliyormuş gibi bir algıya sahip olduğunu ifade etmektedir.

‘‘Türkiye’de Türk vatandaşı olmayı çok isterdim. Eğer Türk vatandaşı olursam istediğim her yere gidebilirim. Ancak Türk vatandaşı olmadığım için bu imkanlardan faydalanamıyorum. Türkiye’yi çok sevdim. Burada sürekli yaşamak isterim’’ (katılımcı 10, 26 yaşında, evli).

Yapılan mülakattada ifade edildiği gibi, Türkiye alıştıkları için artık belirli bir düzene sahip olduğu için, vatandaşlık olarak Türkiye’de sürekli yaşamak ve vatandaş olmanın avantajlarından yararlanmak istemektedir. Vatandaş olduklarında çalışma şartlarını da bir iyileşme olacağını düşünmektedir. Daha iyi standartlara sahip olmak, belirli birtakım hakları elde etmeye vesile olacaktır.

‘‘Türkiye’de hastaneye gittiğimizde ücretsiz tedavi olabiliyoruz. Türkiye’de Suriyelilere yardım eden bazı dernekler var. Ben kendim hiç öyle derneklerden yardım almadım. Ancak yardım alan Suriyelilerin olduğunu biliyorum’’ (katılımcı 15, 37 yaşında, evli).

Savaş sonrasında artık Suriye’de hiçbir şeyin kalmayışından dolayı, geri dönme ihtimallerinin zayıflamasından kaynaklı Suriyeyle ilgili endişeleri sebebiyle vatandaşlık olarak Türkiye’de kalmak istemektedirler. Suriyelilerin geleceklerini güvencealmanın tek yolu olarak vatandaşlık almaktan geçtiğini düşünmektedirler.

Suriyelilere yönelik algının gün geçtikçe değiştiğini görme mümkündür. Bu açıdan zamanla Türklerin Suriyelileri kabullenme sürecine geçtiği kanısı hakımdır (Erdoğan, 2015: 24).

Grldğu üzere devlet politikalarının sosyalleşme sürecinde daha olumlu yönler barındırdığını görülmektedir. Vatandaş olmak isteyen kişilerin çoğu Suriye’deki savaş bittikten sonra gitmeyi dşnmeyenlerdir.

SONUÇ

Çalışmada, Suriyeli mülteci kadınların entegrasyon problemlerini ilişkin sorular sorulmuştur. Suriyeli mülteci kadınların yaş aralıkları 18-45 arasındadır. Eğitim durumlarına bakıldığında ise, 1'i üniversite mezunu, 6'sı üniversite öğrencisi, 3'ü lise mezunu, 5'i ise ilkokul mezunudur. Suriyeli kadın mültecilerin toplumda yaşadıkları uyum sorunlarını belirleyebilmek amacıyla sorular sorulmuştur. Bu soruların başında Türk toplumuyla sosyal ilişki ve algı konusunda yaşadıkları problemlerin neler olduğuna yönelik sorular gelmektedir. Topselvi'de gerçekleştirilen bu çalışmada, sosyal algıyla ilintili birtakım farklı görüşler vardır. Örneğin; katılımcıların bir kısmı komşuluk ilişkilerinin gayet iyi olduğunu ifade ederken bir kısmı ise, tam tersini söylemektedir. Toplumla uyum sağlama noktasında ise, bazı Suriyeli kadınların kendilerini toplumdan tamamen izole ettikleri gözlemlenmiştir. Bir kısmı ise, toplumla kaynaştığını ve toplumda aktif bir birey olarak yaşamlarını sürdürmektedir. Hatta bir kısmı savaş bitse dahi ülkelerine dönmek istememektedir. Bunun asıl sebebi, Türkiye'de kendi düzenini kurmaları ve topluma uyum sağlayarak toplumun bir üyesi gibi hissetmeleridir.

Suriyeli mülteciler geride bıraktıkları hayatın yerine yeni bir yaşam oluşturma, sosyal ilişkiler kurma ve geliştirme, toplumsal kabul görme gibi gereksinimleri bulunmaktadır (Biner ve Soykan, 2016:1). Suriyeli insanların Türkiye'ye gelmesiyle birlikte şehir nüfuslarında ciddi artışlar olmuştur. Bu artış, bölge şehirlerde alt yapı sorunlarına yol açmaktadır. Şehirlerin mevcut altyapısı, bu yoğunluktaki nüfusu taşıyamamakta, ekonomik açıdan da yeterli istihdamın olmayışı gibi problemler oluşmaktadır. Bu durumların hepsi zamanla toplumsal huzuru temelden sarsacak faktörlerdir Şehirlere göç eden Suriyelilerin bir kısmı akrabaların yanına taşınırken, diğer bir kısmı ise çok zor şartlarda yaşamak zorunda kalmaktadır (Yılmaz, 2013: 4).

Suriyelilere yönelik, Türk vatandaşın verilen paraların genelde yarısı verilmektedir. Daha uzun saatlerde ve ağır koşullarda çalışmaktadırlar. Bu emek sömürsünün önüne geçebilmek için kanunla sınırlandırma yapılmalıdır. Özellikle Suriyeli kadınlarda emek sömürü oranı daha fazladır. Bu problemlerin çözümü ve Suriyeli kadınların bu süreci aşmaları için kolaylıklar sağlanmalıdır. Bu koşullar oluşturulurken, Türk halkının istek ve talepleri göz ardı edilmemelidir. Suriyeli insanların ülkemizde barınma koşulları ve hukuki hak ve özgürlükleri iyileştirilerek, her iki tarafında olumlu anlamda etkilendiği bir düzen oluşturulmalıdır.

Suriyelilerin bir anda Türk sınırlarına girmesi ülkede şok etkisi yaratmıştır. Yapılan açıklamalar, haberler ve gidişat savaşın kısa zamanda bitip, Suriyelilerin tekrardan ülkelerine döneceği yönündeydi. Zaman ilerledikçe, durum karmaşık hale gelmiştir. Türkiye’de yaşayan Suriyeliler, ekonomik, siyasal ve sosyal konulardan bir uyum problemine ve ciddi anlamda güvenlik sorunlarına dönüşmeye başlamıştır. Suriyeli sığınmacıların yalnızca temel ihtiyaçlarının karşılanması fikri yetersiz kalmaktadır. Kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılarda toplumla uyum sorunları daha fazla olmaktadır. Toplumla iç içe olması zorunluluğu, gerek iş hayatı, gerek eğitim gerekse komşuluk ilişkilerinde sorunlara sebep olmaktadır. Toplumsal uyumun sağlanması amacıyla politikalar geliştirilmelidir.

Şanlıurfa’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kentle uyumu adlı çalışmada, Suriyeli sığınmacıların Şanlıurfa şehrinde yaşadıkları toplumsal uyum sorunlarını ele almaktadır. Yaşanan değişim ve bu değişimin neden olduğu uyum sorunu hem Şanlıurfalıları hem de ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler içinde geçerli olduğunu öne sürmektedir. Bu nedenle Karasu’nun yaptığı bu çalışma uyum sorunun en temel faktörünün kültürel farklılıklar olduğunu saptamıştır (Karasu, 2016: 1001).

Bu tez çalışmasında ise; yaşanan bu entegrasyon problemlerini Suriyeli kadın mülteciler açısından ele alınmıştır. Çünkü savaş sırasında ve sonrasında kadınların yaşam mücadeleleri, maddi ve manevi boyutlarıyla önem arz etmektedir. Bu doğrultuda Topselvi’de yaşayan genellikle 18-45 yaş aralığındaki 15 Suriyeli kadın ile mülakat yapılmıştır. Bu mülakatların sonucunda, çözüm önerileri sunulmuştur. Suriyeli kadınlar, ülkelerinde meslek sahibi olsalardı, Türkiye’de iş bulamamaktadır. Örneğin; Suriye’de hemşire iken Türkiye’de bu hemşirelik mesleğini icra edememektedir. Çok uzun saatlerde ve çok büyük bir emek sömürüsüyle çalışmaktadırlar. Ev hanımı olan Suriyeli kadınlar ise, sadece eşleri çalışarak evlerini gecindirmektedirler. Eşlerinin maaşı geçimlerini sağlamak için yetmemektedir.

Suriyeli mülteciler farklı şekillerde emek sömürüsüne maruz kalmaktadır. Örneğin; az ücret ödeme, fazla mesai, teklif edilen ücretin altında maaş verme vb. Konya’da yapılan başka bir araştırmada ise, benzer sonuçlara varılmıştır. Suriyeli mültecilere, Türk insanlara oranla daha az ücret verildiği tespit edilmiştir (Koyuncu, 2014: 100).

Emek sömürüsüne yönelik diğer bir örnek ise, İstanbul Beykozda çalışan Suriyeli bir sığınacının, işvereni tarafından 9 metrelik bir zincirle işyerine bağlanarak, zorla çalıştırılmasıdır (Canefe, 2015: 22).

İç işleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 19.07.2018 tarihli raporuna istinaden, Türkiye’de yaşayan 3.541.572. Suriyeli mültecilerle Türk halkı arasında sosyo-kültürel iletişim ve empati oluşturma gibi konularda problemler yaşamaya başlamıştır. Bu bağlamda Suriyeli mültecilere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma hakkı verilip verilmemesi konusu önem teşkil etmektedir. (Çiftçi, 2018: 2232-2256). İncelenen literatür taraması sonucunda Suriyeli mültecilere ilişkin birçok konuda (kültürel, sosyal, politik, ekonomik) çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Algıyla ilgili problemleri, kültürü, sağlığın, istihdamını devlet politikalarına ilişkin görüşlerini ayrı başlıklar altında değerlendirmeye çalışılmıştır. Suriyeli kadınlar topluma karşı uyum sağlama konusunda bir çekingenlik yaşamaktadırlar. Gerçekleştirilen mülakatlar neticesinde, Suriyeli kadınlar etrafındaki insanların kendilerine daha yakın ve samimi davranmalarını beklemektedir. Ancak durum her zaman böyle olmamaktadır. Genel manada tabiki iyi davranan, destek veren insanlar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra konuşmayan, kendini geri çeken insanlar da vardır. Örneğin; yapılan mülakatlarda bazı Suriyeli kadınların komşularına gidip sohbet ettikleri, Türk kadınların da onlara geldiklerini gözlemlenmiştir. Suriyeli kadınlar bazıları, komşularından destek gördüklerini, onları çok sevdiklerini ifade ederken, bazıları da tam tersini söylemektedir.

Suriyelilerin Topselvi’de ikamet etmelerine gelince ise, Kartal’ın diğer ilçelerine göre Topselvi’de kiraların daha ucuz oluşudur. Kartal’ın diğer ilçelerinde evler yenilenme proje mahiyetinden ötürü yeni evler olduğu için pahalıdır. Topselvi’de ise daha eski yapıda evler olduğu için, Suriyelilerin hem kiralarının ucuz olması hem de, Suriyelilerin çoğunlukla olduğu bir bölge olmasından kaynaklı burada yaşamaktadırlar. Topselvi’de genelde Suriyeli insanların evleri birbirine yakındır. Suriyeliler Topselvi’ye başka illerden göç ederek, kamptan ayrılarak ya da tanıdıklarının yanına gelmek amacıyla tercih etmiştir. Suriyeliler Topselvi’de bir dayanışma içindedir. Suriyeli kadınlarla yapılan mülakatlara, ev sahiplerinin bazısının çok iyi, merhametli ve yardımsever olduğunu bazılarının zor ve kötü davrandıklarını, ufak bir seste kapıya geldiklerini ve bu yüzden zorluklar yaşadıklarını söylemektedirler.

Bir de, başka ilçelerden İstanbul'a oradanda Topselvi'ye yerleşen Suriyelilerde daha küçük şehirlerde insanların daha çok dikkatini çekerken, İstanbul gibi metropol bir şehirde farklı insanların oluşu daha rahat kabullenilmektedirler. Suriyeli kadınlar, zaman ilerledikçe ister uyum sağlasınlar ya da sağlamasınlar, Türkiye'ye iyi ya kötü alışmaya kısmende olsa alışmaya başlamışlardır. Ülkelerini özlediklerini belirtip, savaşın bitmesini istemektedirler. Suriyeli kadınların bir kısmı, Esad Suriye'de ise oraya dönmek istemediklerini, o olduğu sürece Suriye dönmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Türkiye'de bir düzen kurdukların dolayı artık kendince bir çevre edindiği için Suriye'de tekrardan yeni bir düzen kurmak onlara zor gelmektedir. Çocuklar artık Türkiye'de eğitim-öğretim gördüğü için bir nevi hayatlarının ilk adımlarını burada attıklarında onların da düzenini bozmamak için Türkiye'den ayrılmak istememektedirler. Komşularıyla iyi ilişkilerde olanların, olmayanlara oranla daha iyi entegre oldukları gözlemlenmiştir. Diğer kısmı ise Suriye'yi çok özlediklerini, Suriye'nin onların vatani olduğunu, doğup büyüdüğü yer olduğu için, arkadaşlarının, ailelerinden bazı kişilerin hala orada mücadele verdiklerini belirtmişlerdir. Hatta Suriye'ye döndüklerinde elinden gelen herşeyi yapacaklarını söylemektedirler. Savaş biterse ve Suriyeliler tekrardan Suriye'ye dönerlerse, sıfırdan bir hayatın başlayacağını ve bununla zorlukları olduğunu bilmektedirler. Bu durum onların gözlerini korkutmaktadır.

Evleri, iş yerleri, okulları, hastahaneleri kısacası herşeyleri yıkılıp harap olduğu için tekrardan bu düzeni kurmak yıllar alacaktır. Bunun yerine Türkiye'de halihazırda bir düzeni olan Suriyeliler, ülkelerine tekrardan dönmektense burada yaşamayı tercih etmektedir. Yapılan mülakatlarda kültür bölümünde Türkiye-Suriye arasında birtakım benzerlikler olduğunu ve bu benzerliklerden dolayı onların uyum sürecinde etkili olduğunu gözlemlenmiştir. Örneğin; dini benzerlik iki ülkeninde müslüman oluşu, Suriyeliler için ibadetlerini özgür bir ortamda yapabilme hakkı tanımaktadır. İbadetlerini özgürce yapabildikleri için memnundurlar. Çünkü manevi anlamda kendilerini iyi hissetmeleri, hem topluma entegre süreci açısından, hem de psiko-sosyal durumlarını gelişimi açısından önemlidir.

Zaman geçtikçe, ilk başta entegre olamayan bireylerde, kendini eve kapatma, toplumdan soyutlanma ve içe kapanma gibi birtakım ruh halleri hasıl olmaktadır. Gerçekleştirilen mülakatlarda Suriyeli kadınlardan bir kısmı, kendini eve kapatarak, dışarı hiç çıkmadan eşi ve de çocukları, ailesiyle vakit geçirmektedir. Bu da onların toplumsal kabul ve uyum sürecini geciktirmektedir. Bunun yanı sıra iş hayatında olan, geçimini sağlamak

amacıyla çalışmak zorunda olan kadınlara gelince, toplumla sürekli irtibat halinde olmak zorunda olduğundan ötürü, sürekli toplumla bir kontakt halindedir. Uyum konusunda önemli bir faktör ise ‘dil’dir. Dil bilen Suriyelilerin kendini rahat bir şekilde ifade edebildiklerini ve böylelikle de sıkıntılarını aşabildiklerini gözlemlenmektedir. Öte yandan dil bilmeyen Suriyelilere gelince ise, bu dil engelinden dolayı sokağa çıkmaya korktukları, kaybolma korkusu olduğunu ve bu korkudan ötürü, kendini korunaksız hissettiğini gözlemlemiştir. Dil bilmediklerinden hastahane, okulda, markette kısacası yaşamın her alanında, zorlandıkları gözler önündedir. Suriyeliler, dil bilen aile üyelerinden ya da çevresindeki diğer Suriyelilerin destekleriyle hayatlarını sürdürmektedirler.

Suriyeliler kısa ve uzun vadede Türkiye’de kalma sebebiyle ilgili gerçekçi yaklaşımlar ışığında tespitler yapılmalıdır. Böylelikle Türkiye Suriyelilerle ilgili hangi politikalar geliştirilmesi gerektiği belirlenecektir. Yapılan mülakatlar sonucunda, Suriyelilerin iç savaş bitse dahi, Türkiye’de yaşamaya sürdüreceğini göstermektedir. Bu doğrultuda Türkiye içinde daimi olarak Suriyelerle yaşama şartlarına ilişkin yönergeler geliştirip, bunu halka kamuoyu aracılığıyla açıklaması gerekmektedir. Türk halkı Suriye gerçeğini kabul ederek ilerlemesi ‘entegrasyon’ açısından son derece önemlidir.

Dil engeli sebebiyle markete bile gidemediklerinden sürekli bir başka insana bağımlı yaşamaktadırlar. Bu yüzden muhakkak dil öğrenmeleri şarttır. Dil engelini aştıkları zaman, hem topluma entegre olabilirler, hem de gündelik yaşamlarını daha rahat idame ettirebilirler. Dil bilen kadınların daha rahat komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri kurdukları gözlemlenmiştir. Çocuklar da ise hem Türkçe hem de Arapça bilmektedirler. Bu onlar için çok büyük bir avantajdır. Bunları ilerleyen zamanlarda hem iş hayatında hem de toplumda kullanabilirler. Bir diğer husus ise Suriyeliler için olan algıdır. Karşı iki taraftan biri Suriyeli olduğunda suçunun hep onlarınmış gibi aksettirildiğinden şikayetçilerdir. Haberlerde Suriyelilerle ilgili güzel bir haberin olmamasından yakınmaktadırlar. Haklı olduklarında da haksızmış gibi yansıtıldığını düşünmektedirler. Bu durumdan son derece rahatsızlardır. Onlara göre her toplumda iyi insanda vardır, kötü insanda vardır. Eğitimli eğitimsizi de mevcuttur. Tüm Suriyelilerin kötüyüş gibi aktarılması, Suriyelileri derinden etkilemektedir. Bu yüzden Suriyeliler bu haberler noktasında dikkat edilmesini beklemektedir. Her olayın ucunun Suriyelilere dayanması onları psikolojik anlamda ve toplumun gözünde zorluklar yaşatmaktadır.

Medyaya ilişkin bu gelişmeler olurken, Suriyeliler kendi açılarından bu haberleri böyle yorumlamaktadır. Medya da bu tarz haberler çıkması sokağa da yansımakta ve günah keçisi ilan edilme gibi durum oluşmaktadır. Medyanın negatif tutum içerisinde olması uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Uyum önüne set çekmektedir. Toplumsal anlamda da bu algı neticesinde halkta Suriyelilere olan bakış açısı nedeniyle toplum kabul etmekte karamsar kalmaktadır. Bu durumda okları Suriyelilere çevirmektedir. Bunun yanı sıra iş piyasasında da bir sömürü durumu söz konusudur. Uzun ve yorucu iş temposuna karşılık beklediği maaşı alamadıklarını söylemektedirler. Mülakat yapılan kadınlardan birinin söylemlerine istinaden eşinin maaşı ve çalışma şartlarındaki zorluklardan bahsedilmektedir. Tamamen iş veren kişinin insiyatiline bağlı kıldığını söylemektedir. Çünkü normalde Türk vatandaşına vereceği paranın daha azını ve uzun tempoda çalıştırabileceği Suriyeliyi tercih etmektedir.

Öneriler;

- Uyum anlamındaki sosyallik ve de toplumun Suriyelileri kabulü bağlamında uluslararası anlamda iki temel oluşum vardır. Bu iki oluşum şu şekildedir; bu oluşumlardan biri, Suriyelilerin kabulüne ilişkin uyum, diğeri ise Suriyelilerin duymuş oldukları memnuniyete ilişkin oluşumdur. Her iki oluşumunda devam edilebilir oluşu, ilerleyen senelerde Suriyelilere ilişkin görüşlerin düşmanca olmaması ve toplumsal anlamda karmaşa yaşanmama noktasında önemlidir.
- Suriyeli insanlar yaşanan iç savaş sebebiyle Türkiye'ye gelmek zorunda kalmıştır. Bu toplumsal uyum aşamaları olağan bir şekilde herhangi bir etken olmadan başlamıştır. Bu durumun hem devlet kontrolüyle hem de yasalarla desteklenmesi gerekmektedir. Yapılan mülakatlar neticesinde Suriyeli bireylerin toplum tarafından kabullünürlüğü ve de toplumsal açıdan uyumu birbirini etkileyen ve destekleyen bir bütünü oluşturmaktadır. Bu bütünün bozulmaması ve kontakt halinde olması gerekmektedir. Birey toplum içinde hem sosyal uyumunu sağlayıp hemde toplumsal kabule geçebildiğinde entegre olabilmektedir. Bu oluşumlar bu açıdan önemlidir. Birey belli bir kesime uyum sağlayıp sosyal uyum aşamasını geçtiğinde toplumsal uyumda sorun yaşadığında uyum sürecine ilişkin aksaklıklar meydana gelmektedir. Bu ve bunun gibi durumların olmaması adına bu iki kavramın iç içe ve bir bütünün iki ayrı parçası gibi düşünerek birliği ve

beraberliği sağlanmalıdır. Toplum içindeki uyumunu sürebilmesi için, toplumda karmaşanın önüne geçebilmek adına, her iki toplumunda kendi kişisel haklarını ve bireysel özgürlüklerini de koruyarak çözüm önerileri sunmaları gerekmektedir.

- Göç esnasında ve göç sonrasında kadınların sosyo-psikolojik durumlarının ele alınması gerekmektedir. Özellikle kadının kırılgan ve güçsüz bir yapıya sahip oluşu göçün etkisini daha çok hissetmesine neden olmaktadır. Kadınlar çevresine ve topluma adapte olabilmeleri için bu psiko-sosyal travmaların çözülmesi gerekmektedir. Göç nedeniyle çöküntü yaşayan Suriyeli kadınların hayat şartlarının iyileştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Kamplardan ayrılarak, kamp dışında yaşayan kadınlar için şehirlerde psikolojik danışma birimleri kurulmalıdır. Böylelikle sorunlarına ilişkin çözüm noktaları oluşturulmalıdır. Suriye’deki iç savaş sebebiyle Türkiye’de yaşamak zorunda kalan Suriyeli kadınların savaşta ailelerini, arkadaşlarını, dostlarını kaybetmenin üzüntüsünü yaşayamadan başka bilmediği bir ülkede yaşama mücadelesi vermesi, acılarını ötelemelerine neden olmaktadır. Bu yüzden ilerleyen bu psikolojik rahatsızlıklar sonraki yıllarda toplumda sorunlara zemin hazırlamaktadır. Bu sorunların önüne geçebilmek için bu psikolojik merkezlerin ivedilikle kurulması gerekmektedir.
- Suriyelilerin eğitilmesi problemi, entegrasyon açısından çok önemlidir. Eğitimle birlikte sosyal uyum probleminin çözümü kolaylaşacaktır. Eğitim vasıtasıyla ülke ekonomik ve sosyal hayata destek olan bir kitle oluşacaktır.
- Suriye’de yaşarken iyi bir mesleğe ve statüye sahip olan bazı Suriyeli kadınlar Türkiye’e geldiklerinde statü sahibi olmalarına rağmen çok daha düşük seviyede kalifiye eleman olarak çalışmaktadır. Bu durum onların emeğe yabancılaşmasına ve iş gücünün sömürülmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda Suriyeli kadınların statülerine uygun meslek grupları oluşturulmalıdır. Bu şekilde hem mesleğine yabancılaşmayacak hem de Türk toplumuna katkı ve hizmet sunabilecektir. Aksi durumlarda başka meslek gruplarının yerini almaktadır. Bu durumda Türkiye’de o meslekte çalışan kalifiye elemanı zor duruma sokmaktadır. Toplumda meslek ve

iş kaygısı sebebiyle sorunlar oluşabilmektedir. Bu sorunlar gruplar ya da kişiler arasındaki gerginliklere zemin hazırlamaktadır.

- Eğitim, sağlık, barınma, ekonomi ve siyasal alanlarda bütüncül ve düzenleyici politikalar uygulanmalıdır. Entegrasyon sürecinde bütüncül bir şekilde hareket etmek, sosyal uyumun bir gerekliliğidir.
- Uyumla ilgili bir diğer konu ‘algı’ olgusudur. Suriyeli insanların birçoğu kırsal alanlardan gelmektedir. Bu durumda Suriyelilere yönelik düşünceleri negatif yönden etkilemektedir. Suriyeli mültecilerin yaşamlarını anlatan eğitici ve öğretici etkinlikler düzenlenmelidir. Üniversitelerde, Suriyelilerle ilgili konferansların sayısı artırılabilir.
- Suriyeli kadınların topluma entegre olamamalarını önündeki en büyük engellerden başını dil problemi çekmektedir. Dil sebebiyle iletişim kuramayan Suriyeli kadınlar günlük rutin işlerini (markete gitmek vb.) bile yapamamaktadırlar. Örneğin; emniyetle ilgili bir sorun yaşandığında haklı olsa dahi hakkını ifade edememektedirler. Bu da hem kendisi için hemde o hizmetleri veren kurumlar için zorluklar oluşturmaktadır. Bu zorlukları aşmak amacıyla hastahanelerde polis karakollarında, okullarda resmi kurum ve kuruluşlarda tercüman bulundurulmalıdır. Bunun en büyük çözümü ise Suriyeliler için Türkçe dil kursları açmaktır. Bu kurslar aracılığıyla Suriyeli kadınlar Türkçe’yi öğrenerek kendilerini ifade edebileceklerdir. Kadınlar dil bilmediklerinden dolayı sürekli birilerinden yardım talebinde bulunmaktadır.
- Türkiye’de kiraların fazla olması sebebiyle kira ödeme konusunda zorluklar yaşamaktadırlar. Yaşadıkları yerler genellikle eski, yıkık dökük yerlerdir. Topselvi’de gerçekleştirilen bu çalışmada da görüldüğü gibi yaşam alanları kullanıma uygun değildir. Evlerinde cam ve kapı olmayan Suriyeliler mevcuttur. Bu uygunsuz yaşam alanları sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Maddi durumun yetersizliği, iyi besin tüketmemekten kaynaklı hastalıklar baş göstermektedir.

- Suriyeli kadınların kişisel gelişimine katkı sunabilecek kurslar açılmalıdır. Bu kurslarda Türk toplumunun geleneğinden, göreneklerinden ve yaşam tarzlarından bilgiler aktarılmalıdır. Bu amaç doğrultusunda Türk toplumunu öğrenerek uyumun aşamalarını yerine getirebilirler.
- Sorunlar arasında sağlık problemleri sıkça görülmektedir. Suriyeli kadınlar sağlık kontrolü yapılmadan Türkiye’ye alınması ciddi anlamda sağlık sorunları da beraberinde getirmiştir. Bunun önüne geçilmesi için sağlık taraması yapılması gerekmektedir.
- Türk halkıyla, Suriyeli insanlar arasında olumsuz bir algı ortamı hissedilmektedir. Bunun önüne geçebilmek için Türk halkı ve Suriyeli mülteciler arasında uyumlu bir ortamın oluşması için zemin hazırlanmalıdır. Bu ortamdaki gerginliği önlemek ya da azaltabilmek için, devlet Türk halkının endişelerini göz önüne alarak, mülteci politikasıyla ilgili kesin bir taslak belirlemeli ve bunu da kamuoyuyla paylaşmalıdır.
- Suriyeli mültecilerin en önemli sorunlardan bir diğeri ise, güvenlik ve asayiş sorunudur. Huzurlu ve güven içinde bir toplumun sürekliliği ve devamı için güvenlik hizmetleri tam olmalıdır. Bu hususta yaptırımı yüksek kanunlar olmalı ve bu konuda oluşabilecek problemler için gerekli kolluk kuvvetleri tedbirlerini almalıdırlar. Özellikle Suriyeli kadınların, kötü düşünceli ve zihniyetli erkekler tarafından maruz kalabilecekleri taciz ve tecavüz olaylarına karşın caydırıcı kanunlar olmalıdır.
- Sanat ve kültür alanında entegrasyona yönelik düzenlenecek etkinliklerde Türk halkı ve Suriyeli mültecileri ortak bir alanda buluşabilecekleri, kaynaşabilecekleri faaliyetlere yer verilmelidir. Dil, yaşam tarzları, kültür farklılıkları sebebiyle Suriyeli mülteciler birtakım sosyal etkinliklerden yararlanamamaktadır. Suriyeli kadınların sosyal faaliyetlere yönelmesi, sosyal uyuma katkı sağlayacaktır.

- Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarını bilmek ve algılarını anlamak maksadıyla belirli aralıklarla kamuoyu yoklaması yapılmalıdır. Özellikle medya aracılığıyla Suriyeli insanlara olan algının kırılmasına yönelik kamu spotları hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akalın, T.A. (2016). Türkiye'ye Gelen Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları, İstanbul Aydın Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Akınhay, O. ve Kömürcü, D.(1999). Sosyoloji El Sözlüğü, Bilim ve Sanat Dergisi, Ankara.
- Aksit, G., Bozok, M. ve Bozok, N. (2015). Zorunlu Göç, Sorunlu Karşılaşmalar: Hisar Köyü, Nevşehirdeki Suriyeli Göçmenler Örneği, Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi, 1 (2), 92-16.
- Altuğ, Y. (1967). Devletler Hususi Hukuki Bakımından Mülteciler, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Altundeğer,N. ve Yılmaz, E. (2016). İç Savaştan Bölgesel İstikrarsızlığa :Suriye Krizinin Türkiye'ye Faturası, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, s.289-301.
- Aslan, Yasin, M. (2008). Savaş Hukuku'nun Temel Prensipleri, TBB Dergisi, Sayı:79.
- Akşar, M. (2016). Kültürel Başkalaşım, Referans Dergisi, 4(27).
- Aktaş, E. ve Gülçür , İ. (2017). Suriyelilere Yönelik Toplumsal Kabulü ve Uyumu Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler: Mersin İli Mezitli İlçesi Örneği, Toplum ve Demokrasi Dergisi, (23) : 23-248.
- Aydemir, S ve Şahin, M. C. (2018). Zorunlu- Kitlesele Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar Örneği :Dini Araştırmalar Dergisi, Cilt:21, Sayı :53, 121-148.
- Aydınalp, H. (2010). Sosyal Çatışma ve Din ,Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:19, Sayı:2, S.187-215.
- Bal, B. C, Akkök , A. ve Serin, H. (2015). Suriyeli Mültecilerin Mobilya Sektörü İşgücü Üzerine Etkileri, Kahramanmaraş İli Örneği, Selçuk-Teknik Dergisi, 14 (2). 439-51.

- Barın, H. (2015). Türkiye’deki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Göç Araştırmaları Dergisi, 10-56
- Başterzi Devrim, A. (2017). Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen Kadınların Ruh Sağlığı, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 9 (4), 379-387.
- Bayram, N., Sam, N., Aytaç, S.ve Aytaç, M. (2010). Yaşam Tatmini ve Sosyal Dışlanma, “İş Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Sayı:4.
- Biner, Ö. ve Soykan, C. (2016). Suriyeli Mültecilerin Perspektifinden Türkiye’de Yaşam, Çeşitlilik ve Stratejik Davalama Ağı Projesi.
- Buz, S. (2006). Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Buz, S. (2007). Göçte Kadınlar: Feminist Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çalışma ,Toplum ve Sosyal Hizmet, 18(2).
- Buz, S. (2004). Zorunlu Çıkış Zorunlu Kabul Mültecilik, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları, Ankara.
- Bozdağ, Emre, G. ve Atan, M. (2009). Avrupa’ya Göç Eden Türk İşçilerin İktisadi Etkinliğe Katkısı, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.
- Çağlar, A. (2011). Türkiye’de Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler ve Sosyal Uyum, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 17.
- Canefe, N. (2015). Mülteciden Sığınmacıya, Başvurucudan Göçmen İşçiye, Suriye’den Arafa Giden Yol, Birikim Dergisi, Sayı11: 17-26.
- Canyurt, D. (2015). Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye’de Riskleri Akademik Bakış Dergisi, (48): 127-146.
- Çetin, İ. (2016). Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu, Sosyoloji Dergisi, Sayı 4, 197:222.

- Çiftçi, H. (2018). Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt:7, Sayı:3, 2232-2256.
- Çiftçi, M. (2011). Bölgeler Arası Eşitsizlik Perspektifiyle İç Göç-Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik İlişkisi ve Türkiye Örneği, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Çolak, Ö. (2016). Türkiye'nin Mülteci Krizi ve Suriyeli Kadınlar, Güncel Hukuk Dergisi, 147:39.
- Dedeoğlu, S.ve Gökmen, E. Ç. (2011). Göç ve Sosyal Dışlanma, Elif Yayınevi, Ankara.
- Değirmenci, O. (2006). Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, TBB Dergisi, Sayı:67.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (1992). Sosyal Bilimler Sözlüğü, Ağaç Yayıncılık, İstanbul.
- Deniz, A. Ç, Ekinci, Y.ve Hülür, A.B. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlanma Mekanizmaları, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 14(27).
- Dişbudak, C. (2003). Uluslararası Göç, Ulus-Ötesi Girişimcilik ve Çorum'un Anadolu Kaplanı Haline Gelmesi, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Ankara.
- Efe, İ. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar, Seta Raporu.
- Erat, V. (2018). Çok Kültürlülük ve Ayrımcılık Arasında: Avrupa Ülkelerinin Entegrasyon Politikalarında Eğitim Alanı, Mukaddime Dergisi, Sayı:1.
- Ercoşkun, B. (2015). Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri, İstanbul Yeniüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Erdem, C. (2017). Türkiye'ye Göç Eden Suriyeli Gençlerin Gelecek Beklentileri, Malatya Örneği, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Erdoğan, M. (2015). Türkiyedeki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- Ersoy, M ve Şengül, T. (2002). Kente Göç ve Yoksuluk Diyarbakır Örneği, Odtü Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Anabilim Dalı Dergisi, Ankara.
- Ertuğrul Murat, D. (2012). Türkiye Dış Politikası İçin Bir Test: Suriye Krizi, Tesev, İstanbul.
- Eşsiz, V. ve Tümer, Ö. (2015). Suriyeli Mülteci Krizi Özelinde Göçmen ve Mülteci Kadınlar, Güncel Hukuk, 142.
- Göker, G.ve Keskin, S. (2015). Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi , (41): 229-256
- Güçer, M., Karaca, S. ve Dinçer Bahadır, O. (2013). Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler, Uşak Raporları, 13-04.
- Güllüpınar, F .(2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kurmları Üzerine Bir Değerlendirme, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:4.
- Gültaş Sinem, A. ve Balçık Yalçın, P. (2018). Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sağlık Politikaları, Sakarya Tıp Dergisi, Ankara.
- Harunoğullar, M. ve Cengiz, D. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Mekansal Analizi, Hatay (Antakya) Örneği, TÜCAUM- VIII, Coğrafya Sempozyumu, 23-44.
- İlktürk Ekin, S. (2017). Göçün Kadınlaşması Bağlamında Suriyeli Kadın Mülteciler.
- Kafadar, O. (2014). Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri, Nitel Araştırma, 14-17.
- Kap, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları, Akademik Perspektif , 30-3.
- Kara, Ö. T., Yiğit, A. ve Ağırman, F. (2016). Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümde Okuyan Öğrencilerin Suriyeli Mülteci Kavramına İlişkin Algıların İncelenmesi, Eğitim Kuram ve Uygulama Dergisi, 12(4), 945-961.
- Karadağ, Ö. ve Altıntaş Hakan, K. (2010). Mülteciler ve Sağlık, TAF Preventive Medicine Bulletin, 9 (1).

- Karasu, Arman, M. (2016). Şanlıurfa’da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.995-1014.
- Kaygalak, S. (1999). Zaman ve Mekan Boyutuyla Göç ve Kentleşme:Mersin-Demirtaş Mahallesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, H. (2011). Türklerin Gölgesinde Almanya, Doğan Kitap, İstanbul.
- Kirişçi, K. (2008). Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye’nin Suriyeli Mülteciler Sınavı, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
- Koyuncu, A. (2014). Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Koyüstü, S. ve Tutuk , M. P. (2018). Suriyeli Mültecilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunun Türkiye’ye Yansımaları, Atlas International Referred Journal on Social Sciences, Cilt:4, Sayı:9.
- Mutlu, E. (2017). İletişim Sözlüğü, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Mülteci Derneği (2019): Türkiyedeki Suriyeli Sayısı, Türkiye’den Mülteci Haberleri, Erişim adresi: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Erişim Tarihi: 27.08.2019
- Neccar, M. Ş. M. (2016). Suriye’den Türkiye’ye Göç, Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar (Çev:T.Erkut). İlahiyat Akademi Dergisi, 3(4).
- Orhan O. (2014). Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler, Orsam.
- Orhan, O ve Gündoğar, S. S. (2015). Suriyeli, Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri, Orsam, Rapor No:195.
- Oytun, O. ve Gündoğan, S. (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri Raporu, Orsam, Ankara.
- Özcan, E. Deniz E. (2017). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme, Gazi Üniversitesi, İş ve Hayat Dergisi, Ankara.

- Özdemir, E. (2017). Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri, Ankasam, Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, 1(3), 114-140.
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli Mültecilerin Türkiye'deki Algıları, Journal of Defense Sciences / Savunma Bilimler Dergisi, Cilt:16, Sayı :1.
- Özmen, N. (2013). Çokkültürlü Toplumda Sosyal Entegrasyon ve Din, Çamlıca Yayınları, İstanbul.
- Pandır, M., Efe. İ ve Paksoy, A. F. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi, Marmara İletişim Dergisi, (24): 1-26.
- Sandıklı, A. ve Semin, A. (2014). Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye, Orta Doğu'da Değişim ve Türkiye, Bilgesam.
- Sapancalı, F. (2015). Avrupa Birliğinde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri, Çalışma ve Toplum Dergisi.
- Sayın, Ö. (2001). Gezegeneğimizin Küreselleşmesi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Sosyoloji Dergisi, İzmir, Sayı:8-9.
- Şeker, D. ve Uçan, G. (2016). Göç Sürecinde Kadın, CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 14, Sayı:1.
- Seyyar, A. (2007). İnsan ve Toplum Bilimleri Ansiklopedik Sosyal Bilimler Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul.
- Şimşek, D. (2018). Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Sayı :40/2.
- Sönmez, Z. (2014). Komşuda Kriz: Suriyeli Mülteciler, İhh İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 1-44.
- Sürüel, T. (2008). Göç ve Sosyal Dışlanma İlişkisinin Sosyal Politika Açısından Analizi, (İstanbul-Kocaeli Örneği), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Tarlan, K. V. (2014). Savaş, Göç, Sınıf : Emegın Göçü, Birikim Dergisi, Sayı 320.

- Tekeli, İ ve Erder L. (1978). İç Göçler, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Toksöz, G. (2006). Uluslararası Emek Göçü, Bilgi Yayınları, İstanbul.
- Topakkaya, A. (2012). 11.Sınıf Felsefe Grubu Kitabı, <https://goo.gl/CIWP2d> Erişim Tarihi: 08.04.2019.
- Tunç Şebnem, A. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme, Tesam Akademi Dergisi, 2 (2).29-63.
- Türker, D. (2013). Balkan ve Rumeli Göçmenlerinde Sosyo-Psikolojik Bütünleşme Analizi, Z. T. Karaman, Ö. N. T. Özmen, İ. G. Yontar, Y. E. Özer (Der.), Bulgaristan’dan Gelip, İzmir’de Yerleşmiş Türk Soylu Göçmenleri Kamusal Alanda Görünür Kılma ve Toplumla Uyumlarının Sağlanması, İzmir Kent Kitaplığı, İzmir.
- Ulukan, N. C. (2013). Göçmenler İçin Kaçış Yok: Göç Politikaları ve Göçmen Emegi, Eğitim Bilim Toplum, 11(44) ,32-47.
- Unutulmaz, K.O. (2015). Gündemdeki Kavram ‘Göçmen Entegrasyonu’ Avrupa’daki Gelişimi ve Britanya Örneği, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Uyanık, Y. (1999). Dualist (İkili) İşgücü Piyasası Teorisi, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3/99, Ankara, 1-8.
- Vural, D. (2007). Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Yalçın, C. (2004). Göç Sosyolojisi, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yazgan, P. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Ülke İçi Hareketliliği, Akademik İncelemeler Dergisi, (181-207).
- Yazgan, P. (2016). Hareketlilikte Kimlik İnşasına Yönelik Analitik Bir Çerçeve, Göç Dergisi, Cilt:3, Sayı:2.
- Yazgan, Hepgül, P., Sirkeci, İ., Tilbe, A., Ökmen, M. ve Eroğlu, D. (2015). “Zorunluluk mu?”, “Gönüllü mü?” Türkiye’den Britanya’ya Yeni Göç Dalgası: Ankara Anlaşması, Türkiye Göç Konferansı.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Yıldırım, S., İslamoğlu, E., ve İyem, C. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma, Bilgi Dergisi, 107-126.
- Yıldız, A. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık, Göç Araştırmaları Dergisi, Sayı: 1, 36-67.
- Yıldız, Z. (2010). Değişen-Dönüşen Toplum ve Mekan Bağlamında Küresel Terorizmi Yeniden Düşünmek, Uluslararası Güvenlik ve Terorizm Dergisi, Cilt 1(2), S.1-24.
- Yılmaz, H. (2005). 'Mülteci Kadınlar ve Uluslararası Koruma' Türkiye'deki Geçici Sığınmacı Kadın ve Çocukların Psiko-Sosyal Durumlarının Tespiti ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri, Mazlumder.
- Yılmaz, H. (2013). Türkiye'de Suriyeli Mülteciler: İstanbul Örneği, Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler, Mazlumder Raporu.
- Yılmaz, Tekin, T. (2005). Göçün Kadın Yaşamı Üzerindeki Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Yücel, A., Cecilia, U., Luschsinger, G., Kavlak Vurgun, İ., Kristjansdottir Bjorg, İ. ve Freizer, S. (2018). Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analiz, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, Ankara.

EKLER

Görüşme Formu

Suriyeli Kadın Mültecilerin Entegrasyon Problemlerine Yönelik Mülakat Soruları (Topselvi Örneği)

Algı ve sosyal ilişkideki entegrasyon problemleriyle ilgili sorular

- 1-) Türkiye'ye ilk geldiğinizde neler hissettiniz?
- 2-) Topselvi'de gündelik hayatını yaşama biçimleriniz hakkında neler anlatabilirsiniz?
- 3-) Topselvi'deki halkın size yaklaşımları nasıldır? Size nasıl hitap ediyorlar? (Mülteci, Sığınmacı ya da misafir gibi).
- 4-) Topselvi ilçesinde yapılan yerel haberleri ya da ulusal haberleri takip ediyor musunuz?

Adaptasyonla ilgili problemlerine ilişkin sorular

- 1-) Ülkenizdeki savaşın sona ermesi halinde ülkenize tekrar geri dönüş yapacak mısınız? Geri dönme ya da dönmek istememe nedenleriniz nelerdir?
- 2-) Türk arkadaş ya da komşu edindiniz mi? Edindiysenizde nasıl edindiniz? Bu kişilerle diyaloglarınız nasıl?
- 3-) Türk arkadaş edinmediyseniz? Niçin edinmediniz? Sebepleri nelerdir?
- 4-) Topselvi'de ikamet eden insanların sizle iletişim kurma biçimleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Ekonomi ile ilgili entegrasyon problemleri

- 1-) Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?
- 2-) Ekonomik olarak kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?
- 3-) Devletin size sunduğu imkanları nasıl değerlendirebilirsiniz?

Dil ve iletişim ile ilgili entegrasyon problemleri

- 1-) Kendi dilinizi Türkiye'de konuşmak ister misiniz?
- 2-) Kendi dilinizde eğitim görmek ister misiniz?
- 3-) Sizler Türkiye'ye ilk geldiğinizde iletişimi nasıl kuruyordunuz? İletişim konusunda sorunlar yaşadınız mı? Yaşadıysanız bunlar nelerdir?
- 4-) Türkçeyi öğrenmek için herhangi bir kursa katıldınız mı?

- 5-) Yakınlarınız Türkiye’de eğitim alıyorlar mı? Alıyorlarsa nasıl alıyorlar?
6-) İletişim konusunda yaşadığınız problemleri anlatabilir misiniz?

Kültür ile ilgili entegrasyon problemleri

- 1-) Göçünüzü öncesi ve sonrasıyla yerleştığınız bölgeyi dikkate alarak bir kıyaslama yapabilir misiniz?
2-) Kültürünüzü Türkiye’de sürdürürken yaşadığınız temel problemleri anlatabilir misiniz?
3-) Topsoelvi halkının sizin Suriye’deki kültürünüze benziyor mu? Benzer ise örnek verebilir misiniz? Benzer değil ise farklılıkları söyler misiniz?

Sağlıkla ilgili entegrasyon problemleri

- 1-) Herhangi bir sağlık sigortanız var mı?
2-) Hastahanelerde sağlıkla ilgili sıkıntılarınız olduğunda kendinizi nasıl ifade ediyorsunuz?
3-) Hastanede muayene olurken sağlık personellerinin size yaklaşımları nasıldır?

Devlet politikası ile ilgili entegrasyon problemleri

- 1-) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?
2-) Türkiye Cumhuriyeti devletinde size ekonomik, sosyal, kültürel, sağlık alanlarında destek veriliyor mu? Verilmiyorsa hangi kurum ve kuruluşlardan yardım alıyorsunuz?
3-) Göç etmek için neden Türkiye’yi seçtiniz?
4-) Neden diğer müslüman ülkeler değil de Türkiye?

İstihdama yönelik entegrasyon problemleri

- 1-) Bir işte çalışıyor musunuz?
2-) Herhangi bir gelir kaynağınız var mı?
3-) Size maddi anlamda destek olan bir kişi ya da kurum var mı?

ÖZGEÇMİŞ

1992 Yılında Osmaniye'nin Kadirli ilçesinde doğdu. 5 yaşından itibaren hayatına İstanbul'da devam etmektedir. İlkokul eğitimini, Kartal 50.Yıl General Refet Bele okulu'nda, Ortaokul eğitimini Samandıra Şakir Demir Ortaokulu'nda, Lise eğitimini ise Sancaktepe Anadolu Lisesi'nde tamamlamıştır. 2010 yılında Karabük Üniversitesi Sosyoloji bölümünü kazanıp, burada 1 yıl İngilizce hazırlık okuduktan sonra, 1. sınıfı bitirip, Sakarya Üniversitesi Sosyoloji bölümüne yatay geçiş yapmıştır. 2015 yılında Sakarya Üniversitesi'nden mezun olup lisans eğitimini yüksek onur belgesiyle bitirmiştir. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Hakemli bir dergide yayımlanan “Çalışan Kadın ve Aile” adlı makalesi bulunmaktadır.